T.C.

İSTABUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

48-72 AYLIK ÇOCUKLARIN ÖZ DÜZENLEME BECERİLERİ İLE SOSYAL BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

İlknur Bensu HOÇUR

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Prof. Dr. Arzu YÜKSELEN

İSTANBUL-2021

TEZ ONAY FORMU

Kurum : İstanbul Medipol Üniversitesi

Programın Seviyesi : Yüksek Lisans (X) Doktora ( )

Anabilim Dalı : Çocuk Gelişimi

Tez Sahibi : İlknur Bensu HOÇUR

Tez Başlığı : 48-72 Aylık Çocukların Öz Düzenleme Becerileri İle Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Sınav Yeri : İstanbul Medipol Üniversitesi Güney Kampüsü

Sınav Tarihi : 03.08.2021

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve nitelik yönünden Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman	**Kurumu**	**İmza**
Prof.Dr. Arzu YÜKSELEN	İstanbul Medipol Üniversitesi	

Sınav Jüri Üyeleri

Prof.Dr. İbrahim Haluk YAVUZER	İstanbul Medipol Üniversitesi
Dr.Öğr.Üyesi Didem ELİTEZ	İstanbul Bilgi Üniversitesi

Yukarıdaki jüri kararıyla kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulu'nun ……/……/ …… tarih ve ……..…../……. - ……..… sayılı kararı ile şekil yönünden Tez Yazım Kılavuzuna uygun olduğu onaylanmıştır.

Prof.Dr. Neslin EMEKLİ

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdür V.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içerisinde elde ettiğimi, bu tez çalışması ile elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Tez Sahibinin

Adı ve Soyadı

İLKNUR BENSU HOÇUR

Anneme...

TEŞEKKÜR

Lisanüstü eğitim sürecimin başından sonuna kadar beni akademik olarak besleyen değerli fikirleriyle bana yardımcı olan, tezimin her aşamasında akademik bilgisi ve deneyimi ile bana rehberlik eden, çalışmama değer katan, çalışkanlığı ve iş disiplini ile bana model olan ve danışmanım olma şansını eriştiğim; değerli danışmanım Prof. Dr. Arzu YÜKSELEN'e,

Lisansüstü eğitimim süresince akademik bilgiye ulaşmanın heyecanı ile beni tanıştıran, bilgi ve deneyimleri ile yoluma ışık tutan, bakış açımı genişleten değerli hocam Prof. Dr. İbrahim Haluk YAVUZER'e,

Verilerimin analiz aşamasında bilgisini ve desteklerini esirgemeyen ve aklıma takılan her sorumu içtenlikle yanıtlayan Şeyma DEĞİRMENCİ'ye,

Tez süresince desteklerini benden esirgemeyen, heyecanıma, mutluluğuma ve mutsuzluğuma ortak olan kıymetli dostlarıma,

Lisansüstü eğitimim boyunca desteklerini esirgemeyen beraber çalışmaktan mutluluk duyduğum Etki Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'ndeki çalışma arkadaşlarıma,

Her önemli süreçte olduğu gibi bu sürecimde de sevgisiyle yükümü hafifleten, kendi yolumu çizmemde koşulsuz destek olan, varlığıyla bana güç veren canım anneme,

Son olarak her zaman yanımda olan, cesaretlendiren, hayatımın her aşamasında sevgisini ve desteğini esirgemeyen yol arkadaşım Kenan'a

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY FORMU.....i

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANI.....ii

TEŞEKKÜR.....iv

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ.....viii

TABLOLAR LİSTESİ.....ix

1. ÖZET.....1

2. ABSTRACT.....2

3. GİRİŞ VE AMAÇ.....3

3.1 Problem Durumu.....3

3.2. Araştırmanın Amacı.....5

3.4. Araştırmanın Alt Problemleri.....6

3.4. Araştırmanın Önemi.....7

3.5. Sayıltılar.....7

3.6. Sınırlılıklar.....8

4. GENEL BİLGİLER.....9

4.1. Öz Düzenlemenin Tanımı.....9

4.1.1. Öz düzenlemenin boyutları 9

4.1.1.2. Bilişsel düzenleme 9

4.1.1.3. Duygu düzenleme 10

4.1.1.4. Davranış düzenleme 11

4.1.2. Öz düzenlemenin kuramsal temelleri 13

4.1.3. Öz düzenlemenin gelişimsel önemi 16

4.1.4. Erken çocukluk döneminde öz düzenleme becerilerinin gelişimi..... 19

4.2. Sosyal Becerinin Tanımı.....22

4.2.1. Sosyal beceri ile ilgili kavramlar 23

4.2.1.1. Sosyal duygusal gelişim 23

4.2.1.2. Sosyal yeterlilik 23
4.2.1.3. Sosyalleşme 24
4.2.1.4. Sosyal olgunluk 24
4.2.1.5. Sosyal uyum 25
4.2.2. Sosyal becerilerin sınıflandırılması 25
4.2.3. Sosyal beceri yetersizlikleri 28
4.2.4. Sosyal becerilerin kuramsal temelleri 30
4.2.5. Erken çocukluk döneminde sosyal becerilerin gelişimi 34
4.2. Öz Düzenleme Becerileri ve Sosyal Becerileri Arasındaki İlişki 36
5. MATERYAL VE METOT 39
5.1. Araştırmanın Modeli 39
5.2. Çalışma Grubu 39
5.3. Veri Toplama Araçları 42
5.3.1. Bilgilendirilmiş gönüllü olur formu 42
5.3.2. Demografik bilgi formu 43
5.3.3. 4-6 yaş çocuklarına yönelik öz düzenleme becerileri ölçeği (Anne formu) 43
5.3.4. Sosyal becerileri değerlendirme ölçeği (SBDÖ)(4-6 yaş) 44
5.4. Verilerin Toplanma Süreci 47
5.5. Verilerin İstatiksel Analizi 48
6. BULGULAR 50
6.1. Çocukların Öz Düzenleme Becerilerine İlişkin Bulgular 51
6.2. Çocukların Sosyal Becerilerine İlişkin Bulgular 58
6.3. Çocukların Öz Düzenleme Becerileri ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular 69
7. TARTIŞMA 73
8. SONUÇ 90
8.2. Öneriler 92
8.2.1. Araştırmacılara yönelik öneriler 92
8.2.2. Eğitimcilere ve ebeveynlere yönelik öneriler 94

9. KAYNAKLAR.....96

10. EKLER.....112

10.1. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu.....113

10.2. Aile Demografik Bilgi Formu.....114

10.3. 4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu).....115

10.4. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (4-6 Yaş).....116

10.5. 4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu) Kullanım İzni.....120

10.6. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (4-6 Yaş) Kullanım İzni....121

10.7. Mili Eğitim Bakanlığı İzin ve Valilik Onay Belgesi.....122

11.ETİK KURUL ONAYI.....123

12.ÖZGEÇMİŞ.....126

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

ABBÇB: Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileri

AOB: Amaç Oluşturma Becerileri

DB: Dinleme Becerileri

GTB: Görevleri Tamamlama Becerileri

KB: Kişiler Arası Beceriler

KDKEDUSB: Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri

KKEB: Kendini Kontrol Etme Becerileri

SAB: Sözel Açıklama Becerileri

SBDÖ: Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği

SKEB: Sonuçları Kabul Etme Becerileri

SPSS: Statistical Package for Social Sciences

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 5.2.1. Araştırmaya Dahil Edilen Çocuklara İlişkin Demografik Özellikler...43

Tablo 5.2.2. Araştırmaya Dahil Edilen Annelere İlişkin Demografik Özellikler.....44

Tablo 6.1.1.1. "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu))"ne Dair Betimsel Analiz Tablosu.....53

Tablo 6.1.1.2. "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)"nden Alınan Puanların Çocuğun Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu Gösteren T-Testi Sonuçları……..…54

Tablo 6.1.1.3. "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)"nden Alınan Puanların Çocuğun Yaş Grubu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren ANOVA Sonuçları.....54

Tablo 6.1.1.4. "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)"nden Alınan Puanların Çocuğun Doğum Sırası Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu.Gösteren ANOVA Sonuçları……...……...55

Tablo 6.1.1.5. "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)"nden Alınan Puanların Çocuğun Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Ettiği Süresi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren ANOVA Sonuçları……...…….……56

Tablo 6.1.1.6. "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)" nden Alınan Puanların Anne Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları……..…...…….57

Tablo 6.1.1.7. "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)"nden Alınan Puanların Baba Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları……...……..…….……..58

Tablo 6.1.1.8. "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)"nden Alınan Puanların Annenin Bir İşyerinde Çalışıyor Olma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları.....59

Tablo 6.2.1.1. "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)"ne Dair Betimsel Analiz Tablosu.....60

Tablo 6.2.1.2. "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)"nden Alınan Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Testi Sonuçları.....61

Tablo 6.1.2.3. "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)"nden Alınan Puanların Çocuğun Yaş Grubu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumun Gösteren ANOVA Sonuçları.....62

Tablo 6.2.1.4. "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)"nden Alınan Puanların Çocuğun Doğum Sırası Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren ANOVA Sonuçları.....63

Tablo 6.2.1.5. "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)"nden Alınan Puanların Çocuğun Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Süresi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren ANOVA Sonuçları.....65

Tablo 6.2.1.6. "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)"nden Alınan Puanların Anne Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren "Kruskal Wallis H-Testi" Sonuçları.....66

Tablo 6.2.1.7. "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)"nden Alınan Puanların Baba Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları.....68

Tablo 6.2.1.8. "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)"nden Alınan Puanların Annelerin Bir İş Yerinde Çalışma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları.....70

Tablo 6.3.1.1. Çocukların Öz Düzenleme Becerileri ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik "Pearson Korelasyon Analizi" Sonuçları.....71

Tablo 6.3.1.2. Öz Düzenleme Becerileri ile Sosyal Beceriler Arasındaki Neden Sonuç İlişkisini Belirlemeye Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....72

1. ÖZET

48-72 AYLIK ÇOCUKLARIN ÖZ DÜZENLEME BECERİLERİ İLE SOSYAL BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Araştırma okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların öz düzenleme becerileri ile sosyal becerileri arasındaki incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul İli Avrupa Yakası'nda yer alan ilçelerde "okul öncesi eğitim kurumunda eğitimine devam eden 48-72 aylık çocukların anneleri" oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini kolay örnekleme yöntemi ile seçilen İstanbul İli Avrupa Yakası Bakırköy, Küçükçekmece, Arnavutköy ilçelerinde yer alan "Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık 195 çocuğun anneleri" oluşturmaktadır. Araştırmada araştırmacı tarafından hazırlanmış olan "Demografik Bilgi Formu", "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz- Düzenleme Ölçeği (Anne Formu) ve "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (4-6 Yaş)" kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, çocuğun öz düzenleme becerinin çocuğun cinsiyetine, anne-baba öğrenim durumuna, anne çalışma durumuna göre anlamlı fark gösterdiği $p<0.05$) saptanmıştır. Sosyal becerilerde ise çocuğun yaşına, cinsiyetine, doğum sırasına, okul öncesi kuruma devam etme süresine, anne-baba öğrenim durumuna ve annenin çalışma durumuna göre anlamlı fark gösterdiği ($p<0.05$) saptanmıştır. 48-72 aylık çocukların "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz- Düzenleme Ölçeği (Anne Formu)" nin tamamından aldıkları puanlar ile "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (4-6 Yaş)" nden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Dönem, Öz Düzenleme Becerileri, Sosyal Beceriler

2. ABSTRACT

THE EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SELF REGULATION AND SOCIAL SKILLS OF 48-72 MONTH OLD CHİLDREN

This study aims to determine the relationship between self-regulation skills and social skills of 48-72 month-old children attending pre-school education. The sample of this research consists of "mothers of 48-72 months old children who continue their education in pre-school education institutions" in the districts located on the European side of Istanbul. This study consists of “mothers of 195 (99 girls, 96 boys) children aged 48-72 months who attend pre-school education institutions” located in Bakırköy, Küçükçekmece and Arnavutköy districts of the European side of Istanbul, which selected with the simple random sampling method. In this study, "Demographic Information Form", “Self-Regulation Scale for 4-6 Years-Old Children (Mother Form)” and “Social Skills Evaluation Scale (SBSS) for 4-6 Years” prepared by the researcher was used. As a result of the research, it was determined that the child's self-regulation skills showed a significant difference according to the gender of the child, the education level of the parents, and the working status of the mother ($p<0.05$). Research also shows a significant difference according to the age of children, gender, birth order, duration of preschool education, level of parent education, and mother employment status on the social skills ($p<0.05$). The result of the study shows that there is a positive and significant relationship between the scores of 48-72 months-old children from the “Self-Regulation Scale for 4-6 Years-Old Children (Mother Form)” and the scores they got from the “Social Skills Assessment Scale (SBSS) for 4-6 Years”.

Keywords: Preschool children, Self regulation, Social Skills

3. GİRİŞ VE AMAÇ

Bu bölümde 48-72 aylık çocukların öz düzenleme becerileri ve sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelemesi amacıyla; problem durumu, araştırmanın; amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayımları ile ilgili tanımlar bilgisine yer verilmiştir.

3.1 Problem Durumu

Birey yaşamı boyunca sürekli değişim ve gelişim içindedir. Bu süreç içerisinde meydana gelen değişimlerle birlikte çocuklardan topluma uyum sağlayabilme, toplumla bütünleşebilme, kendi istekleri ile toplumun istekleri arasında denge kurabilme, başarılı ve mutlu ilişkiler yürütebilme görevlerini yerine getirmesi beklenir [1].

Öz düzenleme, bireyin yürütme görevlerini ortaya çıkarmasını sağlar. Öz düzenleme, verilen bir görevi tamamlayabilme, zamanında etkinlikleri başlatabilme ve sonlandırabilme, davranışlarını olumlu ve olumsuz duygulara karşı ayarlayabilme, kişinin amaçları için arzularını öteleyebilme, yetişkin desteği olmadan sosyal normlara uygun davranışlar sergileyebilme becerilerinde temel öneme sahip bir mekanizmadır [2].

Dış dünyayı tanıma ve anlama arzusu içinde olan çocuğun öz düzenleme gelişimi doğumdan başlayarak erken çocukluğun sonuna kadar sürekli gelişim göstermektedir. Öz düzenleme becerileri çocuklarda dört yaştan sonra somut olarak gözlemlenmekle birlikte alt boyutları birbirleriyle sürekli bir ilişki içerisindedir [3].

Öz düzenleme becerileri, çocuğun çevresinde edindiği sosyal becerileri aktif kullanmasında olumlu bir rol oynamaktadır. Öz düzenleme, çocuğun sosyal bağlamında kurduğu ilişkiyi sürdürme, akademik performansını geliştirme, dikkatini odaklama, yönergeleri takip etme, uyumu zorlaştıran davranışları azaltma ya da söndürme gibi edinimleri içeren süreçtir. Bu beceriler, öz düzenleme kavramı altında ele alınan becerilerdir ve çocukların okula kolay uyum sağlaması için kritik öneme

sahiptir [4]. Buna karşılık gelişmemiş öz düzenlemeye sahip çocuklar, konulan kuralları yerine getirmekte ve sosyal etkinliklere uyum sağlamakta zorlanabilir [5].

Çocukların, gelecekteki yaşamlarında kullanabilecekleri birçok becerinin kazanıldığı erken çocukluk dönemindeki en önemli süreçlerden biri de sosyalleşmedir. Bireyin duygularının farkında olması, duygu ve düşüncelerini uygun bir şekilde ifade edebilmesi, sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirebilmesi sosyal becerilerinin gelişmesine bağlıdır. Sosyalleşme sürecinde çocuklar sosyal kuralları öğrenmekte, içinde bulunduğu çevrenin davranışlarını, kültürünü ve inançlarını benimseyerek bunları yaşamının bir parçası haline getirmektedir. Çocuğun benimsediği değer ve kurallar sosyal yaşamını etkilemekle birlikte farklı gelişim alanlarına da desteklemektedir [6,7].

Çocukların sosyal beceriler kapasitesinin gelişmesiyle, davranışları içinde bulunduğu çevrenin kültürel değerlerine, beklentilerine göre şekillenir [8]. Yine çevresindeki insanlarla iletişim kurmayı, yardımlaşmayı, paylaşmayı, işbirliği içinde olmayı başararak; problemleri çözmeyi, duygu ve davranışlarını yönetmeyi, çevresindeki diğer kişilerle uygun ilişkiler oluşturmayı ve sürdürmeyi yaşadığı toplumun kültürüne uygun bir biçimde yansıtır [9].

Okul öncesi dönemde öz düzenleme becerilerinin yeterli gelişmemesi, çocuklarda sosyal uyumsuzluk, akademik başarısızlık ve okula karşı olumsuz tutum geliştirme gibi sorunları beraberinde getirebilmektedir [10]. Buna ek olarak, sosyal yeterlilikle güçlü bir ilişki içerisinde olan öz düzenleme becerilerinin edinilememesi, çocukluk döneminde sosyal ortamlardan geri çekilme, hedeflerini başaramama, yardım isteyememe veya saldırganlık gibi problemlerinin temelini oluşturmaktadır [11].

Gelişimin kritik dönemi olarak kabul edilen okul öncesi dönemde çocuk, hızlı gelişim göstermekte, yaşamı için gerekli olan birçok becerileri, davranışları, bilgileri öğrenmektedir. [12,13]. Sosyal değişiklikler açısından etkili bir dönem olan okul öncesi dönem, çocuğun genişleyen sosyal ortamına kardeşlerinden sonra çocukluk arkadaşı, okul arkadaşı, mahalle arkadaşı, öğretmen kavramları eklenir. Bu dönemde kazanılan öz düzenleme becerisi, çocuğa oyun sırasında ve yeni durumlarda

duygularını ifade etme imkanı sağlar. Çocukların sosyal çevresi ile kurduğu ilişki, duygu ve davranışlarını düzenlemesi, çevrenin beklentisinin farkında olması ve dikkat gerektiren durumlarda sosyal ve bilişsel olarak iyi bir performans göstermesi bireysel farklılıklarına göre değişmektedir. [14]. Sağlıklı ilişkilerin kurulması, çocukların davranışsal ve duygusal becerilerinin gelişimine katkıda bulunur [15]. Çocuğun duygu ve davranışlarını kontrol etmesi toplumsal kimliğinin oluşmasında, kişiliğinin gelişmesinde ve sosyalleşmesinde etkin rol oynamaktadır [16].

Alan yazındaki çalışmalar ışığında ülkemizde öz düzenleme ve sosyal beceri konularını ayrı ayrı inceleyen çalışmalar bulunsa da öz düzenleme ve sosyal becerilerin ilişkisini inceleyen çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Çocuğun bedenini, duygu ve davranış yönetimini, zihinsel süreçlerini ve akademik performansını kapsayan bu iki konunun birbiri ile ilişkisinin incelenmesi araştırmanın özgün değerini arttırmaktadır. 48-72 ay arasındaki çocukların öz düzenleme becerilerini ve sosyal becerilerini çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ve ilişkisinin belirlenmesi ile bebeklik döneminden itibaren okul öncesi dönemi de kapsayan araştırmalara yol göstermesi beklenmektedir. Bu bilgiler ışığında, 48-72 aylık çocukların öz düzenleme becerileri ve sosyal becerilerini çeşitli değişkenler açısından incelemesi ve öz düzenleme becerilerinin ve sosyal becerilerinin arasındaki ilişkinin belirlenmesi araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

3.2. Araştırmanın Amacı

Araştırma, 48-72 aylık çocukların öz düzenleme becerileri ile sosyal becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi ve öz düzenleme becerileri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması amacı ile yapılmıştır. Araştırmanın bu temel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

3.4. Araştırmanın Alt Problemleri

1) 48-72 aylık çocukların öz düzenleme becerileri ne düzeydedir?

2) 48-72 aylık çocukların öz düzenleme becerileri çocukların;

a) Cinsiyetine,
b) Yaşına,
c) Doğum sırasına,
d) Okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresine,
e) Annenin öğrenim durumuna,
f) Babanın öğrenim durumuna,
g) Annenin çalışma durumuna,
h) Ailenin aylık gelir durumuna, göre fark göstermekte midir?

3) 48-72 aylık çocukların sosyal becerisi ne düzeydedir?

4) 48-72 aylık çocukların sosyal becerisi çocukların;

a) Cinsiyetine,
b) Yaşına,
c) Doğum sırasına,
d) Okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresine,
e) Annenin öğrenim durumuna,
f) Babanın öğrenim durumuna,
g) Annenin çalışma durumuna,
h) Ailenin aylık gelir durumuna, göre fark göstermekte midir?

5) 48-72 aylık çocukların öz düzenleme becerileri ile sosyal becerileri arasında ilişki var mıdır?

3.4. Araştırmanın Önemi

Ülkemizde öz düzenleme ve sosyal becerilerin ilişkisini inceleyen çalışmaların sınırlı olması ve ailelerin bilgi ihtiyacını gidermek için yeterince kaynak olmaması dahilinde araştırma sonucunda öz düzenleme ile sosyal becerilerin bazı değişkenlere göre incelenmesi ve öz düzenleme ile sosyal beceri arasındaki ilişkinin olduğunun ortaya konulması açısından literatüre önemli bir katkı sağlayabilir. Aileye ilişkin değişkenlerle öz düzenleme ve sosyal beceri arasındaki ilişkinin incelenmesi ebeveynlerin çocuklarına karşı davranışlarının ve çocuk yetiştirmeye tutumlarının incelenmesi için yol gösterici olabilir. Öz düzenleme ve sosyal becerilerin dikkate alınarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu okul öncesi eğitim programında düzenlemelere gidilmesi yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Öz düzenleme ve sosyal beceri arasındaki ilişkiye ait bulgular sonucunda okul öncesi eğitim programında hazırlanacak olan eğitim etkinliklerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın sonucunda, öz düzenleme ile sosyal becerinin bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyerek eğitim öğretim bağlamında çocukların, öz düzenleme ve sosyal becerilerini desteklemenin önemli bir etken olduğu düşünülmektedir. Bu amaçla okullarda önleyici, destekleyici, müdahale edici programlar planlanabilir ve sınıf ortamına yönelik gerekli düzenlemeler gerçekleştirilebilir. Bu bağlamda; okul öncesi dönemdeki öğrencilerin öz düzenleme ve sosyal beceri düzeylerini belirlenmesi, çeşitli değişkenlerle ilişkisinin ortaya konması ve araştırma bulguları ışığında önerilerde bulunulması bu çalışmanın önemini vurgulamaktadır.

3.5. Sayıltılar

Bu araştırmanın temel aldığı bazı varsayımlar şunlardır:

1. Araştırma kapsamında kullanılan ölçme araçları, araştırmanın amacı ve içeriğine uygun olarak seçildiği varsayılmıştır.
2. Bu araştırmada katılımcıların ölçekleri içtenlikle cevapladıkları ve katılımcılardan geçerli ve güvenilir bilgiler alındığı varsayılmaktadır.
3. Çalışma grubunun kendi evrenini temsil ettiği varsayılmıştır.

3.6. Sınırlılıklar

Araştırmanın kapsamı ve sınırlılıkları aşağıda belirtilmiştir.

1. Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılı ve İstanbul ili Bakırköy, Küçükçekmece ve Arnavutköy ilçelerinde belirlenen okul öncesi eğitim kurumlarına kayıtlı olup pandemi sebebiyle uzaktan eğitimle okula devam eden 48-72 aylık çocukların anneleriyle sınırlıdır.
2. Araştırma "Demografik Bilgi Formu", "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)" ve "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği(SBDÖ) (4-6 Yaş)" ile elde edilen verilerle sınırlıdır.
3. Araştırma normal gelişim gösteren çocukların anneleri ile sınırlıdır.
4. Araştırmadan elde edilen sonuçlar araştırmaya alınan çocukların anneleri ile sınırlıdır.
5. Araştırma Coronavirüs (Covid-19) salgını nedeniyle yüz yüze eğitime ve uzaktan eğitime devam eden çocukların anneleri sınırlıdır.
6. Araştırmanın örneklemine dâhil edilecek anneler ve çocuklarına ulaşmada Coronavirüs (Covid-19) salgını nedeniyle kolay ulaşılabilirliği açısından yakın ilçeler tercih edilerek sınırlı tutulmuştur.

4. GENEL BİLGİLER

4.1. Öz Düzenlemenin Tanımı

İlk yılının son aylarında bebek, yeni yürümeye başladığında etrafını daha kapsamlı keşfetmeye başlamasıyla öz düzenleme becerisinin temelini oluşturmaya başlar. Bu evrede ebeveynler, çocuklarını sınırlamaya ve engellemeye başlar, çocuklarından da davranışlarını kontrol etmesini bekler. Çocukların kendini düzenlemesinde ve kontrol etmesinde önemli olan öz düzenleme becerisi, özellikle çocuğun yaşamının ilk üç yılında çevresini keşfedip öğrenmesiyle oluşmaya başlar. Öz düzenleme, çocuğun çevresine adapte olup deneyimler yaşayarak farkındalığının artmasında, kendi davranışlarını, duygularını ve düşüncelerini kontrol altına almasında ve anne babasının beklentilerini karşılamasında önemli bir etkendir [17,18]. Öz düzenleme; çocuğun kendisinden istenilen becerileri gerçekleştirebilme, sürdürebilme, sonlandırabilme, davranışlarının sıklığını, süresini ve yoğunluğunu düzenleyebilme, isteklerini erteleyebilme, davranışlarını yetişkin desteği olmadan da sosyal davranışlar sergileyebilme becerisidir [2].

4.1.1. Öz düzenlemenin boyutları

Öz düzenleme, yapısı ve işlevi ile çok boyutlu dinamik bir yapıdır. Öz düzenleme, alt boyutlarıyla bağlantılı bir biçimde gelişim gösterir ve düzen içinde çalışır [19]. Öz düzenleme, davranış, duygu ve bilişsel düzenlemeyi içeren birbiriyle ilişkili çok yönlü temel bir beceridir. Bireyin belirli bir duruma veya uyarana yanıt olarak duygu, dikkat ve davranışlarını kendi içinde değiştirmesini kapsar [20].

4.1.1.2. Bilişsel düzenleme

Bilişsel düzenleme, çocukların dünya hakkındaki bilgilerini kategori ve bölümler halinde düzenlemeyi, düşünme ve problem çözme yeteneğini kullanmayı, sahip oldukları bilinçli kontrol becerilerini etkileşim içinde kullanmayı kapsamaktadır [21]. Bilişsel düzenleme; dikkati düzenleme, yürütücü dikkat, işleyen bellek ve yürütücü işlevler kavramlarıyla yakından ilişkilidir [22].

Dikkat, dış dünyadaki içsel, görsel, dışsal veya işitsel uyarıcıların farkında olmak olarak tanımlanabilir. Birey dış dünyadaki bütün uyarıcılarla aynı anda ilgilenemez. Uyarıcıların büyük bir kısmı, uyarana karşı gösterilen dikkat süresine, uyarıcının önemine ve karmaşık olma durumuna göre duyu organları tarafından algılanır fakat algılanan uyaranların belli bir kısmı seçilir. Bireyin dikkat süresi; uyaran süresine, uyaranın etkisine ve karmaşıklığına göre değişebilmektedir [23].

Dikkat düzenleme, zihinsel düzenleme becerisinin bir parçasıdır. Dikkat düzenlemede başarılı olan çocukların daha iyi duygusal ve davranışsal kontrole sahip olduğu; düşük dikkat düzenlemeye sahip çocukların ise akademik süreçlerde zorlandığı ve sosyo-duygusal açıdan zayıf olduğu belirtilmektedir [24].

Birey dikkatini uyarana odaklayabilme, istenmeyen uyaranı görmezden gelme, ihtiyaç halinde dikkat yönünü değiştirebilme ve tercih üzerine sürdürebilme sayesinde stres kaynağıyla ve diğer uyaranlarla başa çıkmanın yeni yollarını keşfedebilmekte, çelişkili uyaranlara daha kolay uyum sağlayabilmekte ve bir sonraki durumu planlamak için dikkatini yönlendirebilmektedir. Bu süreç yürütücü kontrol ya da yürütücü işlev olarak tanımlanmaktadır [20].

4.1.1.3. Duygu düzenleme

Bilişsel düzenleme süreçlerinin, yaşamın çok erken dönemlerinden itibaren duygusal olarak düzenleyici bir işlevi vardır. Duygu düzenleme, bireyin amaçlarına ulaşabilmesi için var olan duygusal tepkilerini izleyebilmesi, duygularını yönetebilmesi, içsel ve dışsal tepkileri değerlendirebilmesi, baş etme stratejilerini değiştirebilmesi ve kendi duygularının patronu olabilmesidir [25,26].

Duygusal düzenleme; bilişsel becerilerinin ve duygusal deneyimlerinin farkında olma, kendisinin ve başkalarının duygularını anlama, duygularının yoğunluğunu ve süresini biçimleme, değişimlere tolerans gösterme, durumlara ve kişilere karşı olumsuz duygularını gizleme gibi durumları içermektedir [27]. Buna ek olarak kişinin amaçlarını belirlemesini, hedefini gerçekleştirmesini, kendini düzenlemeye yardımcı olan duygularını, isteklerini bastırmasını ve değiştirmesini de kapsamaktadır [28]. Koole (2009) çalışmalarında çocuğun karşılaştığı bir yaşantıya

uygun karar verebilmesinde, amaçlarını belirlemesinde ve gerçekleştirmesinde duygularının etkili olduğunu ifade etmiştir [29].

Carlson ve Wang (2007), duygu düzenlemeyi kişinin kendi duygularının farkında olabilmesi ve yönetebilmesiyle davranışlarını şekillendirmesi ve bilişsel süreçlerde zorlanması durumunda duygusal tepkilerini de kontrol edebilmesi olarak tanımlamıştır [30]. Bireyin engelleyici kontrol becerileri duygu düzenleme becerileri ile doğru orantılı olarak gelişmektedir. Duygusal ipuçlarını okuma becerisi ile yaş arasında önemli bir ilişki vardır. Okul öncesi dönem çocuklarında artan yaşla beraber duygusal ipuçlarını okuma becerileri de gelişmektedir [31]. Bireyin duygu ve davranışını düzenlenmesinde çaba gerektiren kontrol becerilerinin büyük etkisi vardır. Çaba gerektiren kontrol becerisi, çocukların dışa yansıttığı sorunların yoğunluğu ve sıklığıyla ilişkilidir. Duygu içerikli yaşantı sonucu buna bağlı tepkilerin kontrol edilebilmesinde etkili olup, duruma uygun bilginin işlenmesinin bozulması uyumun da bozulması üzerinde etki gösterir [32].

Duygu düzenleme, bireyin içinde bulunduğu çevrede gerçekleştirdiği sosyal ilişkilerinde ortaya çıkan içsel ve dışsal süreçlerin tamamını kapsar. Bireyin doğumundan itibaren sahip olduğu duygu düzenleme becerisi, erken dönemde sosyal ilişkilerde daha yoğun bir şekilde ortaya çıkar ve gelişimle birlikte farklılaşır [33]. Çocukların hayal kırıklıklarıyla ve öfke duygularıyla baş edebilmesi için duygu düzenleme stratejilerini kullanması, çocukların sosyal açıdan uygun tepkiler vermesi açısından oldukça önemlidir [22]. Duygu düzenleme, çocukların gelişiminin sağlıklı bir şekilde ilerlemesini, sosyal bağlamının gelişmesini ve akran ilişkilerine uyum sağlamasını ve sürdürmesini desteklemekte, girişimcilik duygusunu, akademik performansını, hayal gücünü ve yaratıcılığının gelişmesine katkı sağlamaktadır [34].

4.1.1.4. Davranış düzenleme

Öz düzenlemenin merkezinde rolü olan davranışsal düzenleme, bireyin bir uyarana karşı refleksif davranış sergilemek yerine uygun davranış gösterme becerisi olarak tanımlanır [35]. Öz düzenlemenin alt boyutu olan davranış düzenleme; hazzı erteleme, çaba gerektiren kontrol, engelleyici kontrol, dürtü kontrolü becerileri ve dürtüsel davranışlarla iç içe geçmiş bileşik bir süreçtir [22]. Davranış düzenleme, bireyin özellikle erken akademik becerilerin kazanılmasında ve sosyal yaşamında

başarılı olmasında önemli rol oynar. Ayrıca bu beceri, davranışsal bağımlılıkların ve suça teşkil eden faaliyetlerin ertelemesinde etkilidir [36].

Çocuk için zorlayıcı bir deneyim olan hazzı erteleme, çocuğun anlık bir ödül ya da daha büyük fakat geç gelecek bir ödül arasında seçim yapabilmesidir. Hazzı erteleme, doğuştan sahip olunan bir beceri olmamakla birlikte öz kontrolün gelişimine bağlı olarak yaşla birlikte artış göstermektedir. Bununla birlikte, çocukların hazzı erteleme becerisine sahip olmaları zekâ düzeyleri, sorumluluk sahibi olmaları ve azimli olmalarıyla bağlantılıdır [22,37].

Dikkatin bir parçası olarak belirtilen çaba gerektiren kontrol, tutarsız durumlarla ilgili çatışmaları çözme, hataları düzeltme ve yeni eylemler planlama, düşünce ve duyguları kontrol etme gibi bazı durumları içermektedir. Duygu ve davranışlarını kontrol etmede zorlanan çocuk, dikkatini isteyerek yönetme ve sürdürmede, uyum sağlamak için davranışı kontrol etme ve etkinleştirmede, odaklanma ve harekete geçme yeteneklerini içeren davranış düzenleme becerilerini yerine getirmekte zorlanır [38].

Sosyo-duygusal yetenekler ve çaba gerektiren kontrol altında sınıflandırılan bu tür yetenekler, çocukların okula hazır olma hali, akademik başarıları ve okul işleyişiyle bağlantılı olan yeteneklerdir [39]. Bu beceriye sahip olan çocuk dikkat dağıtıcı unsurlara rağmen dikkatini koruyabilme ve sürdürebilme, çevresinde bulunan kişileri rahatsız etmeme, sınıfta uzun süre oturabilme ve başladığı etkinlikleri bitirmek için kendini zorlama gibi davranışları sergilemektedir [22,40]. Çaba gerektiren kontrol ve dürtüsellik arasında negatif yönde bir ilişki vardır. Düşük çaba gerektiren kontrol becerisine sahip olan bireylerin, tepkilerini engelleyemedikleri, davranışlarına ket vuramadıkları ve dürtüsel davranış sergiledikleri ortaya konmuştur. Çaba gerektiren kontrol becerisi gelişememiş bireyler, bulundukları ortamlarda duygusal ve davranışsal açıdan kendilerini düzenleyemez [41].

Engelleyici kontrol, bireyin uygun davranışı gösterebilmek için istemsizce ortaya çıkan baskın davranışı engelleyebilme becerisidir. Çocukların öğretmenini dinlemesi, bir göreve odaklanması, sorulan soruya aniden yanıt vermek yerine

parmak kaldırması, hayır denildiğinde kendini durdurması ve bekleme davranışı sergilemesi engelleyici kontrol becerisinin göstergesidir. Yapılan araştırmalara göre, erken çocukluk döneminde çocukların engelleyici kontrol becerisinin desteklenmesi, okul dönemde matematik başarısının artmasında etkilidir [42].

Dürtü kontrolü, çocuğun davranışını kontrol edememe ve dürtüsellik durumlarını kapsamaktadır. Çaba gerektiren kontrol ile dürtü kontrolü arasında zıt yönde bir ilişki bulunmaktadır [40]. Dürtüsellik, çocukların anlık uyaranlara karşı içinde bulunduğu hazzı erteleyememelerine neden olan durum anlamına gelmektedir. Bireyin davranışlarının sonuçlarını düşünmeden, planlamadan ve bekleyemeden hızlıca eylemi gerçekleştirmesi olarak tanımlanır [43].

Öz düzenlemenin temelini oluşturan, birbiriyle iç içe geçen, hem birbirini etkileyen hem de birbirinden etkilenen dikkat, duygu ve davranış düzenleme becerileri çocukluk döneminin önemli görevlerinden biri olarak nitelendirilir [38]. Davranış düzenleme becerisi yeterince gelişemeyen çocukların ise akranları tarafından reddi, düşük akademik başarı gibi zorluklar için büyük bir risk taşıdığı görülmektedir [44].

4.1.2. Öz düzenlemenin kuramsal temelleri

Bu bölümde öz düzenleme kavramı "psikanalitik kuram"," davranışçı yaklaşım kuramı", "bilişsel gelişim kuramı", "sosyal öğrenme kuramı", "bilgi işleme kuramı", "kültürel tarihsel gelişim kuramı"na göre açıklanmaktadır.

4.1.2.1. Psikanalitik kuram

Freud kuramında "id", "ego" ve "süper ego" birimleri arasındaki içsel çatışmanın içinde öz düzenleme becerilerinin de yer aldığını vurgulamaktadır. Öz düzenlemenin gelişimini çocukların duygusal ihtiyaçları ve dürtüleri arasındaki temel anlaşmazlıkları çözmek için verdiği mücadelenin sonucu olarak kabul etmiştir. Bu kurama göre idin her zaman dürtülerini tatmin edememesi egonun gücünü geliştirir. Çocuklar arzularını kontrol etme deneyimi kazandıkça ego daha çok olgunlaşır ve paralel olarak öz düzenleme becerisi de artmaktadır, idin dürtülerini frenleyebilir ve süper ego içselleştikçe toplumun ahlaki taleplerini içselleştirebilir [21,45].

Psikanalitik kurama göre ani ihtiyaçlarını yerine getirme ve isteklerini yönetebilme arasındaki ince bir çizgide yürümeyi öğrenen çocuk, sağlıklı bir duygusal gelişim akışındadır [46].

4.1.2.2. Davranışçı yaklaşım kuramı

Davranışçı kurama göre öz düzenleme, kişinin düşünce ve dürtülerini kontrol edebilmesini sağlayan öğrenilmiş öz denetim becerisidir. Çocuğun davranışlarının çoğunlukla dışsal faktörlerden etkilendiğini savunmaktadır. Çocuklar öz kontrol yeteneğini, genellikle ödül ve ceza gibi stratejilerden etkilenerek kazanır ve içselleştirir [21]. "Davranışçı yaklaşım kuramı" savunucularına göre öz düzenleme ile dürtüsellik arasında zıt bir ilişki vardır. "Bireyin öz denetimi ne kadar yüksekse dürtülerine uyması o kadar düşük, dürtüleri ne kadar yüksekse öz denetimleri de o kadar düşüktür" düşüncesi davranışçı kuramda hâkimdir [47].

4.1.2.3. Bilişsel gelişim kuramı

Zihinsel gelişimle sistemli ve bilimsel olarak ilgilenen Piaget'e göre bilişsel gelişim; olgunlaşma, deneyim, kültürel aktarım ve dengelenme bileşenlerinin iç içe olduğu bir bütündür. Piaget'in bilişsel gelişim teorisine göre "öz düzenleme" dengeleme ile birbirini etkilemektedir [48]. Dengeleme, çocukların keşif yoluyla deneyimlediği bilgiyi bir durumdan başka duruma geçişlerde kullanmasına ya da sosyal etkileşim süreçlerinde edindiği bilişsel yapıları inşa etmesine, edindiği bilgileri bozmasına ve bozulan bilgileri tekrar inşa etmesine odaklanan öz düzenleme sistemidir.

Piaget, çocukluktan ergenliğe geçiş süresince bilişsel ve duyuşsal gelişimler arasında sürekli bir paralellik olduğunu vurgulamıştır. Öz düzenleme bilişsel gelişim sürecinde fikir ve sorunlarla baş etme faaliyetlerinin yönünü belirlemektetir [49]. Piaget'in kuramına göre düşünceler, dengeleme süreçlerinde kendiliğinden düzenlenir. Düşüncelerde var olan duygulara yön verir. Kararlar ve davranışlar da çocuğun bilişsel yetenekleri tarafından düzenlenir ve öz düzenleme bilişsel gelişim ile birlikte artar [50]. Piaget'e göre bireyin yaşadığı çevreyle ilgili fikirlerini sistematik olarak bir araya getirmesi gerekir. Çünkü öz düzenleme gelişiminde çevre

ile uyum diğer bireylerle işbirliği, sözlü etkileşim ve nesnelerle fiziksel etkileşim gerektirir [49].

4.1.2.4. Sosyal öğrenme kuramı

Çocuk dünyaya geldiği andan itibaren çevresindeki insanların davranışlarını inceler ve gördüklerini taklit etmeye çalışır. Böylece, ilk öğrenmelerini gözlem yoluyla gerçekleştirir [51]. Sosyal öğrenme kuramına göre öğrenme, gözlem sonucun model alınan davranışın bilişsel işlemlemesi ile ilişkilidir. Sosyal öğrenme kuramına göre çocuklar gözlem sonucu sembolleştirme, öz yargılama, öz yeterlik ve davranışlarının gelecekteki sonuçlarını tahmin etme becerilerini geliştirirler. Çocuklar, çevresindeki davranışların pekiştirme ve ceza yoluyla nasıl kazanıldığını gözlemler ve gözlemleri sonucunda soyutlamalarına, bilgilerini bütünleştirmelerine, yeterliklerini değerlendirmelerine, kendi performansları için standartlarını geliştirmelerine, hedeflerini belirlemelerine ve gözledikleri davranışları hangi durumda kullanacaklarına karar verir [45]. Öz düzenleme, bireyin geçmiş yaşantısında kazandığı her deneyimi, duygu, düşünce ve davranışını etkilemektedir [52]. Kısaca Bandura, gözlem yoluyla öğrenme modelinin taklit edilmesinden daha fazlasını içerdiğini belirtmektedir. Bandura gözlemlenen ve yaşanan olayların zihinde anlamlandırılması ile bireyin istenen bilgiye ulaşılacağını vurgulamaktadır [50].

4.1.2.5. Bilgi işleme kuramı

Bilgi işleme kuramı, insan zihnini ve işleyişini bilgisayara benzetmektedir. Bu kuram insan zihninde bilginin işlenmesini sağlayan yapıların ve bilişsel süreçlerin üzerinde durmaktadır. Bilgisayar için kullanılan "girdi, kodlama, geri alma, bilgiyi düzenleme, depolama, çıktı vb." kavramları zihinsel süreçler için de ifade edilmektedirler. Etkili problem çözmenin anahtarının ise zihinsel süreçlerin düzenlenmesinin olduğunu varsayarlar [53].

Çocuklar, çevresinde insanlar ve nesneler arası etkileşim içinde oldukça bilgileri aktif olarak işler, organize eder ve geri bildirimleri aktif olarak düzeltip çözüm üretir. Çocukların yaşı ilerledikçe ve bilişsel deneyimleri arttıkça çevrelerini daha etkili bir şekilde çözümlemekte ve kodlamaktadır. Dikkat ve hafızalarının

kontrolünü sağlar ve performanslarını da geliştirmek için aktif olarak çaba göstermektedir. Bu süreç içerisinde çocuklar, gerçek içsel öz düzenleme becerisine sahip hale gelirler [54,55].

4.1.2.6. Kültürel tarihsel gelişim kuramı

Sosyokültürel yaklaşımın savunucusu olan Vygotsky, öz düzenlemenin Piaget gibi doğuştan geldiğini fakat şekillenmesinde kültürel çevrenin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Vygotsky kuramında, bilişsel ve dil gelişiminde toplumsal etkileşimlerin etkilerinden bahsetmektedir [56]. Sosyokültürel kuram savunucularına göre öz düzenleme, bireyin içinde bulunduğu çevre ve toplumsal-kültürel etkileşimleri arasında denge kuran bir yapıdır. Birey, sosyokültürel bilgi sürecinde kültürel çevrenin yaptıklarını ve yapamadıklarını gözlemleyebilmekte olup kendi yapabileceklerini belirleyebilmektedir.

Yetişkin desteğiyle ya da akranlarla kurulan etkileşimler, çocuğun sadece stratejileri öğrenmesine değil bu öğrendiği bilgileri içselleştirmesine, biçimlendirmesine ve yeniden düzenlemesine katkı sağlamaktadır [57]. Bireyin sözcüklerin anlamının içselleştirilmesi ise kendi davranışlarını bilinçli bir şekilde planlamasını, yönlendirmesini ve izlemesini kolaylaştırır, öz farkındalığının gelişmesini sağlar [58]. Vygotsky çocuğun gelişiminde olduğu gibi farkındalığının oluşumunda ve öz düzenleme becerisinin gelişiminde de sosyal ve fiziksel çevrenin işbirliğine vurgu yapar [57].

4.1.3. Öz düzenlemenin gelişimsel önemi

Öz düzenleme becerisi gelişmiş çocuklar, kendi duygularını tanır ve duygularının nasıl hissettirdiğinin farkında olur. Olumsuz duygularını kontrol edebilir ve kısa sürede kendilerini sakinleştirebilir [59]. Öz düzenleme becerisini kazanmış çocuk, belli bir davranışı gerçekleştirirken neyi, niçin ve nasıl gerçekleştireceğine karar vererek uygun stratejiler belirler. Örneğin, zamanı uygun bir şekilde kullanması ve amacına ulaşmak için çevresel koşulları düzenlemesi gerektiğini bilir. Dikkatini yoğunlaştırabilmesi, dikkatini dağıtan unsurları ortadan kaldırabilmesi, hazzı ve dürtüsel tepkilerini erteleyebilmesi gerektiğinin farkında olur. Tüm bu süreçleri düzenledikten sonra planladığı uygulamayı gerçekleştirir [60].

Okul öncesi dönemdeki çocuklar, öz düzenleme becerisini strateji üreterek, planlama yaparak, duygu ve davranışlarını kontrol ederek gösterir [61]. Çocuk kendine hedefler belirler, hedeflerini gerçekleştirebilmek için uygun stratejiler belirler ve zihninde derinlemesine düşünür, belirlediği stratejileri kullanır, kendi davranışlarını izler, değerlendirir ve düzenler [62]. Etkinlik geçişlerinde dikkati dağılmaz ve yeni duruma kolayca adapte olur. Pasif etkinliklerde sessizce oturarak işe motive olur. İstemediği ya da zorlandığı etkinlikleri de tamamlamak için çaba sarf eder. Oyun kurallarını hatırlar, kiminle nerede ve nasıl oynayacağını planlar. İki ya da daha fazla aşamalı etkinlikleri doğru sıra ile tamamlar. Grup etkinliklerine katılım gösterir ve arkadaşlarının düzenlemelerine yardımcı olur [59].

Öz düzenleme, bireyin sosyal normlara uygun davranışlar sergilemesini içermektedir. Bireyin yaşamı boyunca karşısına çıkacak olan farklı durumlara karşı üreteceği çözümleri, belirleyeceği hedeflerini, tasarılarını ve ön görüşlerini kapsamaktadır. Gelişmiş öz düzenleme becerisine sahip çocuklar, olumsuz davranışlarını denetleyebilir, sosyal normlara göre akranlarıyla ilişki başlatabilir ve sürdürebilir [63]. Çocuğun çevresiyle gerçekleştirdiği sosyal etkileşimler, çocuğun düşünce ve davranışlarını düzenler, çevrenin beklentileri arasında denge kurmasını sağlar, çocuğun bilişsel gelişimine katkıda bulunur, kişiliğinin gelişmesine ve sosyalleşmesine katkı sağlar [16].

Öz düzenleme becerisi gelişmiş çocuk, yeni bilgiler karşısında bilişsel kapasitesini kullanır, sınıf aktiviteleri sırasında dikkatini toplamasına ve sürdürmesine olanak tanır, bir görev sırasında dikkatini sürdürür ve düşünceleri görmezden gelip bir probleme odaklanır, başladığı etkinliği bitirebilecek konsantrasyona sahip olur [64]. Öz düzenleme becerilerinin edinilmesi, çocukta sorumluluk bilincini geliştirir. Öz düzenleme becerisinin gelişmesine bağlı olarak çocuk daha çok başarılı olma, bağımsız kalma ve kendini gerçekleştirme motivasyonu içinde olur [65].

Öz düzenleme becerisi gelişmiş çocuk, kısa süreliğine bilgiyi saklar ve sakladığı bu bilgiyi işlemler. İşitsel bilgileri kısa süreliğine hafızasında tutması,

görsel ve uzamsal bilgilerin bellekte depolanması, odaklanması gibi bilişsel süreçlerin sağlıklı işlemlenmesi çocukların gelişimini hızlandırıcı bir etkiye sahiptir [64].

Çocuğun okula ve öğrenme sürecine uyum sağlayabilmesi için dikkatini yoğunlaştırabilme, hazzı erteleyebilme ve dürtülerini kontrol edebilme becerisine sahip olması gerekmektedir. Bu becerilerin ilkokula geçiş sürecinde yetersiz olması durumunda çocuğun hem akademik başarısı hem de kişilik gelişimi açısından güçlüklere yol açtığı ifade edilmektedir [60].

Aras (2015)'a göre öz düzenleme becerilerinin okul öncesi dönemde yeterince gelişememesinin ve desteklenmemesinin çocuklarda akademik başarısızlık, anti sosyal davranışlar sergileme, okula gitmeye karşı isteksiz olma gibi bazı problemlerle karşılaşılabileceğine vurgu yapmıştır [10].

Okul öncesi dönemde öz düzenleme becerileri daha sonraki dönemler için anahtar rol üstlenmesinden dolayı önem kazanmıştır. Öz düzenleme becerilerinin yeterince gelişmemesi, çocuklarda saldırgan davranışlara yatkın olma ve karşılaştıkları yeni durumlara karşı gelme gibi birçok davranış sorunu meydana gelmektedir. Sergilediği anti sosyal davranışlar ise akranları arasında çatışmaya, öğretmen ve çocuk arasında kurulan olumsuz ilişkiye neden olabilmektedir. Öz düzenleme becerisi gelişmemiş çocuk, akranları tarafından dışlanmakta, duygularını kontrol altına alamamakta, akademik açıdan başarısızlık yaşamakta ve okula uyum sağlayamamaktadır [66]. Yeterli öz düzenleme becerisine sahip olamayan çocuklar, bir etkinlik boyunca dikkatini uzun süre korumada, çevresel uyaranları görmezden gelmede, hedefler koymada sorunlar yaşamaktadır [20].

Çocukların öz düzenleme becerisini edinmesi ebeveyn ve akran baskısına karşı koyabilmeleri, bağımsız ve içten davranmaları, benlik bilincinin farkında olmaları, denetlemeleri ve düzenlemeleri açısından önemli bir etkiye sahiptir [67]. Erken çocukluk döneminde öz düzenleme becerilerinin ediniminde ve sergilemesinde sorun yaşayan çocuk, ileriki yaşamında duygusal ve davranışsal açıdan bazı problemler ve

olumsuz alışkanlıklar geliştirebilmektedir [68]. Çocuğun olumsuz davranışlara iten bir sosyal çevre içinde olmasını, sosyal çevresine uyumunu, okul hayatında akademik performansını, sonraki davranış ve deneyimlerini de etkilemektedir [69].

4.1.4. Erken çocukluk döneminde öz düzenleme becerilerinin gelişimi

Bebeklik döneminden itibaren bebeğin alışkın olduğu temel ihtiyaçların karşılanması ve rutinlerinin gerçekleşmesi ile başlayan öz düzenleme, bebeğin çevreyle ilgili deneyimlerini artırmak için odaklanma, tahmin etme yeteneği, duygusal ve davranışsal kontrol becerilerini çevreye uyarlamanın bir sonucu olarak gelişmeye devam eder [70,71]. Öz düzenleme becerisi bebeklik yıllarından başlayarak çevreden bağımsız ve kendi kendine çalışan bir mekanizmaya dönüşmektedir [11]. Çocuk dışarıdan uyaran olmadan, tamamen bağımsız olarak duygu ve davranışlarını kontrol etme sürecine girmektedir. Kopp, araştırmasında öz düzenlemenin gelişim sürecini "Nörofizyolojik evre", "Duyu-motor evre", "Kontrol", "Öz kontrol" ve "Öz düzenleme" olmak üzere beş evrede açıklamıştır [2].

Bebeğin doğumundan üçüncü ayına kadar devam eden nörofizyolojik evre başparmaklarını emme gibi uyarılma durumlarını ve reflektif tepkilerin kontrol edilmesi boyutunu kapsayarak öz düzenlemenin temelini oluşturur. Bakım veren kişinin bebeğin görüş alanında ve yakın etkileşim içinde olması, uyku ve yemek zamanını belirlenmesi, bebeğin öğrenmeye hazır olmasında ve ilk düzenleme becerilerinin oluştuğu nörofizyolojik evrenin oluşmasında kilit bir önem taşır [2,22].

3- 9. aylarda bebeğin duyularının gelişimiyle gece gündüz ayrımının farkında olması duyu motor evreye geçişin işaretidir. Bebeklerde farkına varma eğiliminin artması ile düzenliliği tanıması gönüllü kontrolün uygulanması için ön koşuldur [18]. Bu evrede bebeğin reflekslerinin ortadan kalkmasıyla nesneye uzanmayı, nesneyi kavramayı ve fırlatmayı öğrenmesi ve istemli hareketlerde bulunması kontrol duygusunun gelişim sürecini hızlandırır. Bu yüzden yine bakım verenin ilgisi ve duyarlılığı, çevresindeki uyaran zenginliğinin sağlanması öz düzenleme gelişim süreci açısından oldukça önemlidir [21].

Çevreyle olan etkileşimleri artmasıyla kendi eylemlerinin farkına varan bebekler 9-12. aylarında kontrol evresine geçerler. Bu evre bebeklerin kontrolü hala içselleştiremediğini bakım verenin etkisinde olduğunu ifade eder. Kontrole ilgisi artan bebekler öz düzenleme becerilerini kapsayan somut davranışlar sergilemeye başlar. Örneğin, çocuk bakım veren tarafından gösterilmiş olan bir iletişim sinyallerine karşılık iletişimi başlatma, sürdürme, davranışı düzenleyebilme ve durdurabilme becerileri geliştirir. Öz düzenleme becerileri açısından kısıtlı becerilere sahip olsa da uyarılma düzeyini kendi kendine düzenleme konusunda özellikle dikkat odaklı stratejilere sahiptirler [18]. Ortak dikkat becerisi geliştikçe bebekler duygusal ipuçlarını algılama, anlamlı bulma ve olaya ya da sinyallere anlamlı bir tepki verirler. Bebek doğuştan sahip olduğu kontrole ilgi gösterme, uyaranları tanıma, dikkat ve tahmin etme gibi öz düzenleme mekanizmalarını duyusal yetilerini kullanıp sosyal ve çevresel deneyimlerini zenginleştirmesi için bakım verenin bilincine ve duyarlılığına ihtiyaç duyar. Bakım vereni tarafından duygusal ipuçları anlaşılan ve duygularına karşılık verilen olan bebekler kendilerini sakinleştirmeyi ve duygularını daha kolay düzenlemeyi öğrenir [72].

Kontrol evresinde dışarıdan gelen bir müdahaleye ihtiyacı olan çocuk 24. aydan itibaren öz kontrol evresine geçiş yapar. Bu geçiş farkındalığı artan çocuk kuralları ve istenen davranışları anlar, duygu ve davranışlarını biçimlendirebilir ve çevresel deneyimlerini düzenler [22]. Çocuk yaşamının ikinci yılından itibaren karmaşık beceri öğreniminin ve öz kontrolünün gelişmesiyle davranış düzenlemesi gelişir. Davranışını düzenleyen çocuk davranış gerçekleştirmeden önce düşünür, tepkilerini kontrole eder ve dürtülerini yönetebildiği gözlemlenmektedir. İletişim kurabilme kapasitesinin ve sözel becerilerinin artmasıyla isteklerini daha iyi ifade edebilen çocuk istemediği durumlarda hayal kırıklıklarını ve gerilimini azaltacak stratejiler geliştirir [2].

Çocuk ikinci yılından itibaren sembolik düşünme becerisinin gelişmeye başlamasıyla dış olayları kontrol etmeye ve tahmin etmeye, beklentiler geliştirmeye, kategoriler oluşturmaya, biriktirdiği anıları, olayları ve durumları yetişkin desteği olmadan çalışma hafızasından geri çağırmaya başlarlar [34,73]. Düşünce ve davranışlarını kontrol ettiği aşamada bu stratejiler içselleştirilir ve öz düzenleme

aşamasında ise içselleştirilen stratejiler çocuğun içsel kontrol becerisinden öz düzenlemeye becerilerine geçiş sağlamasına yardımcı olur [74,75].

Çocuğun doğuştan sahip olduğu kontrol becerilerinde görülen bireysel farklılıklar ise genellikle orta çocukluğa kadar kalıcılığını sürdürür ve çocukların sosyal olarak kabul gören davranışları sergilemesinde önemli rol oynar [75]. Bu süreçte ebeveynin çocuğunun bireysel özelliklerinin ve gereksinimlerinin farkında olması öz düzenleme becerilerinin gelişmesi açısından yararlı olmaktadır [22].

Beşinci evre olan öz düzenleme evresinde öz düzenleme için gerekli "Engelleyici kontrol" ve "Çalışma belleği" gibi üst düzey zihinsel işlevlerde gelişme görülür [76]. 36. aydan itibaren öz kontrol yerini aşamalı olarak ve bilişsel gelişimiyle paralel olarak öz düzenlemeye bırakır [22]. Çocuk öz kontrol aşamasındayken stratejileri kullanır, öz düzenleme aşamasında ise içselleştirilen stratejileri kullanılır [74]. Bu dönemde çocuk kurallara ve sınırlara egemendir ve kendi davranışlarını bunlara göre planlayarak uygular. Dili ustaca kullanabilme becerisi ile başkalarını etkiler, düşünce ve davranışlarını düzenler [21]. Çocuğun zenginleşen kelime dağarcığı ile kendi kendine düşünüp hayaller kurması ve konuşmaya başlaması, çevresindeki kişilere yönergeler vermesi, ne yaptığını anlatması ve akranlarının davranışlarını gözlemlemesi öz düzenlemelerini gerçekleştirmesi açısından oldukça önemlidir [2,22]. Olumlu davranışı makul bir süre boyunca gösterebilmekte ve çevrenin beklentilerine göre duygu ve davranışlarını düzenlemektedir [2].

36. aydan itibaren başlayan okul sürecinde çocuk akranlarıyla etkileşimde olabileceği sosyal ortama geçiş yapar ve istemli öz düzenleme becerilerinde artış görülür. Çocuğun okula hazırbulunuşluğunun belirleyicisi öz düzenleme becerisi olarak görülmektedir [20]. Öz düzenleme için gerekli üst düzey zihinsel işlevler geliştikçe çocuk yasaklardan kaçınabilir, karmaşık yönergeleri aklında tutabilir ve bu yönergeleri gerçekleştirebilir [21,76].

4.2. Sosyal Becerinin Tanımı

Sosyal beceriler bireyin yaşamı boyunca sağlıklı sosyal ilişkileri başlatma ve sürdürmekle beraber toplum tarafından kendisinden beklenen sorumlulukları ve beklentileri karşılamaları gereken tutum ve davranışlardır [77].

Erken çocukluk dönemi çocuğun kendisine ve çevresine karşı olumlu duyguların oluşumunun gerçekleştiği, içinde bulunduğu toplumun kültürünü, değerlerini ve kurallarını öğrendiği, çevresindeki kişilerle başarılı bir şekilde etkileşim içinde olduğu, topluma uygun davranma becerisini kazanmaya başladığı önemli bir dönemdir. Bu dönemde öğrenilen tüm bu davranışlar, çocukların gelişimleriyle doğru orantılı olarak meydana gelmekte olup özellikle sosyal becerilerin kazanılmasında güçlü bir etkiye sahiptir [46,78].

Sosyal beceriler ve etkileşimler insanın temellerini oluşturur. Çocukların akranlarıyla ve yetişkinlerle sağlıklı bir şekilde etkileşim içinde olması ve iletişimi sürdürebilmesi, çocukların gelişimsel başarısı için önemli bir adımdır. Başarılı etkileşimler, çocukların sosyal becerilerine bağlıdır [79]. Çocuğun başkaları ile ilişki kurabilmesinde, sosyal kurallara uyabilmesinde, sorumluluk alabilmesinde, haklarını bilmesinde ve savunabilmesinde sosyal becerilerin önemi büyüktür [80].

Sosyal beceriler, çocukluk ve ergenlik döneminde ortaya çıkar ve bireyin çevresiyle kurduğu dinamik bir etkileşimi yansıtır. Sosyal becerileri kazanamayan ve temel etkileşimi başlatamayan çocuk, uzun dönemde sosyal-duygusal gelişiminde, okul yaşamında, bilişsel ve akademik becerilerinin gelişiminde ve mesleki yaşamında çeşitli sorunlarla karşılaşabilir. Bireyin ilişkiler ağında psikolojik sıkıntıya, sosyal izolasyona ve öz saygının azalmasına neden olabilir ve yaşam kalitesini büyük ölçüde etkileyebilir [79,81].

4.2.1. Sosyal beceri ile ilgili kavramlar

4.2.1.1. Sosyal duygusal gelişim

Anne karnında başlayan gelişim süreci, yaşam boyu dinamik bir şekilde dengeli uyum içinde birbirini izleyen sürekli değişikliklerdir. Çok yönlü bir yapı içeren gelişim; fiziksel gelişim, bilişsel gelişim, sosyal ve duygusal gelişimi içinde barındırır [50,82].

"Sosyal duygusal gelişim"; bireyin doğumdan itibaren ilk etkileşimi olan ailesiyle, sosyal bağlamın genişlemesinin ardından arkadaşlarıyla ve çevresindeki diğer kişilerle olan ilişkileri sürdürebilme, uyum sağlayabilme, kendini ifade edebilme, duygularını kontrol edebilme, sorumluluk üstlenebilme, işbirliği ve liderlik vb. becerileri ile toplumda yer almasını sağlayan sosyal bir süreçtir [83,84]. Toplumsal davranışları alışkanlıklar haline getirmeyip, kendi kültüründeki kişilere göre hareket etmeyi öğrenmektir [82].

Duygusal gelişim ve sosyal gelişim birbiriyle bağlantılıdır. Çocuğun kendini tanıması, yeterliliklerinin ve sınırlarının farkında olması duygusal yönünü ve başkalarının yeterliliklerini fark etmesi sosyal yönünü aydınlatır. Sosyal yeterliliğinin farkında olan çocuk, çevresindeki kişilerin duygularına ve özelliklerine karşı duyarlı olur ve kendini dünyada bir fark yaratabileceklerine inanan değerli bir birey olarak görür [85].

4.2.1.2. Sosyal yeterlilik

Sosyal yeterlilik, kişiler arası sosyal ilişkilerin geliştirilmesinde ve beklenen sonuçların elde edilmesinde yararlı ve gerekli olan çeşitli davranışsal ve bilişsel özelliklerden oluşan karmaşık çok bileşenli bir yapıdır [86].

Sosyal beceriler sosyal yeterlilik denilen becerilerle iç içedir. Bunlar kişiler arası iletişim, kişiye özgü davranışlar ve kişinin görev ve sorumluluklarına özgü davranışlar olarak sıralanır. Kişiler arası iletişim; kişinin etkin konuşma becerilerini kullanmasını, başka güçleri kabul etmesini, işbirliği içinde olmasını içerir. Kişiye özgü davranışlar, kendisinin ve başkalarının duygularının farkında olması, duyguları tanımlamasını, kendisine karşı olumlu tutum oluşturması gibi davranışlardan oluşur.

Kişinin görev ve sorumluklarına özgü davranışlar ise, uyarıları dikkate alma, sorumluluklarının bilincinde olma, yönergeye uygun davranma, bağımsız çalışma gibi davranışları içermektedir [87]. Sosyal öz yeterliliği yüksek olan çocuklar kendilerini hayallerine ve olası durumlara karşı başa çıkabileceğine inanan, başarıya ulaşmak için organize eden ve gerçekleştiren bireyler olarak algılar [88].

4.2.1.3. Sosyalleşme

Sosyalleşme, bireyin doğumundan itibaren başlayan ve yaşamı süresince devam eden tüm sosyal aşamalarındaki değişimlere uyum sağlamasını ve bütünleşmesini sağlayan bir süreçtir. Dünyaya geldiği andan itibaren kendini gösteren sosyal davranışlar, bireyin sosyalleşme sürecini sağlıklı atlatmasına katkı sağlar [89]. Sosyalleşme, kişinin içinde bulunduğu çevrenin kültürünü ve toplumdaki rolünü benimsemesi ve bütünleşmesi anlamına gelmektedir. Sosyalleşme süreci sayesinde çocuk çevresinde uyumlu davranışlarda bulunur. Çocuk sosyalleşirken davranışlarındaki bütünlük de gittikçe karmaşıklaşır [90].

Çocuklar diğer insanları gözlemleyerek, yeni davranışların nasıl oluştuğu hakkında fikir edinerek, bilgilerini ve davranışlarını uyarlayarak öğrenmeyi gerçekleştirir. Sosyalleşme süreci boyunca çocuk iletişim ağlarını genişletir, yeni ilişkiler kurar, yeni bilgiler öğrenir, normlarını, beklentileri ve kişilikleri şekillendirerek farklı deneyimler edinilir. Çocuklukta edinilen ve öğrenilen bilgiler sosyalleşme sürecince dış dünya ile arasında köprü görevinde rehberlik eder [82].

4.2.1.4. Sosyal olgunluk

Kişinin toplumun kurallarına uymada yaşına uygun davranışları sergilemesine "sosyal olgunluk" denir. Bu kavram diğer kişilerin düşüncelerini, duygularını, ihtiyaçlarını, beklentilerini göz önüne almayı ve olgunlukla karşılamayı içerir. Sosyal olgunluk, bireyin içinde yaşadığı toplum içindeki bireyselliğini inşa ederken, üstlendiği sosyal sorumluluklarını da yerine getirebilmesini ve toplumsallık duygusu içinde olmasını içerir. Bu durumda sosyalleşme ve sosyal olgunluk arasındaki ilişkinin, kişinin kendi istekleriyle çevrenin isteklerinin bir arada denge içinde yönetebilmesidir [91].

Bebeğin ilk sosyal davranışları, ebeveynleriyle sağlıklı iletişim ve etkileşimi sonucunda oluşur. Çocuğun iletişim ağlarının artması ve içinde bulunduğu toplumun değerlerini, normlarını benimsemesi için büyümesi, gelişmesi ve olgunlaşması sosyalleşmenin ön koşulunu oluşturur. Çocukların sosyal becerileri edinmesi ve sağlıklı sosyalleşmesi olgunlaşma düzeyleri ile ilişkilidir [90,92].

4.2.1.5. Sosyal uyum

İnsan yaşamında vazgeçilmez bir unsur olan sosyal uyum, çocuğun içinde bulunduğu toplumun kurallarını öğrenmesi, değerlerine uyması ve değerler düzenini benimsemesi, çevrenin kendinden beklediği davranışlarını öğrenmesi, bağımsız ve içten davranması olarak açıklanmaktadır [93].

Yavuzer'e (2016) göre başarılı bir sosyal uyum süreci gerçekleştirebilmenin bazı ölçütleri vardır. Bu değerlere göre uyumun sağlanıp sağlanmadığı gözlemlenebilmektedir. "Farklı gruplara uyum gösterme" ölçütü kişinin farklı kişilere karşı sosyal normlara uygun davranışlar sergilemesi ve farklı gruplarla yeni ilişkiler geliştirmesi, akranlarıyla olduğu kadar yetişkinlere karşı da uyum içinde olmasını içerir. "Sosyal tutumlar" ölçütü kişinin toplumsal beklentileri diğer gruptaki kişilere yöneltmesi, yeni sosyal bağlamlarına aynı tavır ve tutumlarla katılmasını kapsar. "Kişisel doyum" ölçütü ise toplumsal yaşamında üstelendiği rollerle ve aldığı sorumluluklarla kurduğu kişiler arası ilişkilerden yeterli düzeyde keyif alması, kişinin sosyal bağlamda uyumlu olması anlamına gelmektedir.

4.2.2. Sosyal becerilerin sınıflandırılması

Sosyal beceriler, kişinin içinde yaşadığı toplumda sahip olması gereken temel davranışlarını içerir. Sosyal davranışların sayıca fazla olmasından ve ilişkilerin çeşitli yönlerini ele almasından dolayı sosyal beceriler ile ilgili çalışmalara bakıldığında sosyal beceriler araştırmacılar tarafından birçok şekilde sınıflandırılmıştır [91,94].

Calderalla ve Merrel (1997)'in yapmış olduğu meta analiz araştırmasında çocukların ve ergenlerin sosyal becerilerini beş kategoride incelemişlerdir [95,96]. Sosyal becerileri kapsamında yer alan sınıflama ve kapsadığı beceriler şunlardır;

Akranlarla İlişkili Becerileri: Arkadaşlarına iltifat etme, arkadaşlarıyla sohbete ve tartışmalara katılma, ihtiyaç anında akranlarından yardım isteme ve onlara yardımda bulunma, arkadaşlarının haklarını savunma, kurduğu oyunlara arkadaşlarını davet etme gibi arkadaşlık ilişkilerini olumlu yönde geliştiren sosyal becerileri kapsamaktadır.

Kendini Kontrol Etme Becerileri; Problem ortaya çıktığı zaman serinkanlı olma ve duygularını kontrol etme, kurallara uyma, sınırları kabul etme, uzlaşmayı kabul etme, başkalarının eleştirisini kabul etme bireyin kendisini kabul etmesini sağlayan becerileri içermektedir.

Akademik Beceriler: Bağımsız olarak çalışma, bağımsız olarak görevlerini başarma, Öğretmenin yönergelerini dinleme ve gerçekleştirme, Serbest zamanlarını uygun bir şekilde kullanma, İhtiyaç duyduğunda uygun bir şekilde yardım isteme bireylerin akademik yönden başarılı olmalarını sağlayan beceriler bulunmaktadır.

Uyma Becerileri: Talimatlara uyma, kuralları takip etme, materyallerini, oyuncaklarını ve kendisine ait olan diğer şeyleri paylaşma, ödevini bitirme, diğer sorumluluklarını yerine getirme, yapıcı eleştiriye uygun bir şekilde tepkide bulunmayı kapsamaktadır.

Atılganlık Becerileri: Başkalarıyla konuşmak için girişimde bulunma, oyun oynamak için arkadaşlarını davet etme, kendisine iltifatta bulunma, bilmediği kuralları sorma, karşı cinse karşı rahat davranma, yeni insanlara kendini tanıtma, duygularının farkında olma ve yansıtma, çalışmalara ve gruba uygun bir şekilde katılmayı içermektedir [95].

Avcıoğlu (2009) ise sosyal becerileri dokuz alt boyutta incelemektedir;

- Kişiler Arası Beceriler: Kişiler arasındaki etkileşimin sürdürülmesinde önemli olan beceriler.
- Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri: Bireylerin sosyal etkileşim içerisinde hem kendilerinin hem de başkalarının kızgınlık davranışlarını kontrol etmelerine ve değişikliklere kolayca uyum sağlamalarına yardım eden beceriler.

- Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileri: Bireylerin sosyal etkileşim içerisinde akranları tarafından karşılaşabilecekleri çeşitli baskılarla başa çıkmalarına yardım eden beceriler.
- Kendini Kontrol Etme Becerileri: Bireylerin sosyal davranışları üzerinde kendilerini kontrol etmelerine yardım eden beceriler.
- Sözel Açıklama Becerileri: Bireyler arası etkileşimin başlaması ve sürdürülmesinde başlangıç oluşturan beceriler.
- Sonuçları Kabul Etme Becerileri: Bireylerin karşılaşabilecekleri çeşitli sonuçları kabul etmelerine yardım eden beceriler.
- Dinleme Becerileri: Bireyler arası etkileşimin başlaması ve sürdürülmesinde başlangıç oluşturan beceriler.
- Amaç Oluşturma Becerileri: Bireylerin başkalarından bağımsız olarak bir amaç oluşturmalarını ve bu amaçları gerçekleştirmelerini sağlayan beceriler.
- Görevleri Tamamlama Becerileri: Bireylerin üstlendikleri görevleri yerine getirmelerine yardım eden beceriler [97].

Akkök (2006) ise sosyal becerileri altı alt boyutuyla açıklamıştır;

1. İlişkiyi Başlatma ve Sürdürme Becerileri: Dinleme, konuşmayı başlatma, konuşmayı sürdürme, soru sorma, teşekkür etme, kendini tanıtma, başkalarını tanıtma, iltifat etme, yardım isteme, bir gruba katılma, yönerge verme, yönergelere uyma, özür dileme, ikna etme.

2. Grupla Bir İşi Yürütme Becerileri: İş bölümüne uyma, sorumluluğunu yerine getirme, başkalarının görüşlerini anlamaya çalışma.

3. Duygulara Yönelik Beceriler: Kendi duygularını anlama, duygularını ifade etme, başkalarının duygularını anlama, karşı tarafın kızgınlığı ile başa çıkma, sevgiyi, iyi duyguları ifade etme, korku ile başa çıkma, kendini ödüllendirme.

4. Saldırgan Davranışlar ile Başa Çıkmaya Yönelik Beceriler: İzin isteme, paylaşma, başkalarına yardım etme, uzlaşma, kızgınlığı kontrol etme, hakkını koruma, savunma, alay etmeyle başa çıkma, kavgadan uzak durma.

5. Stres Durumlarıyla Başa Çıkma Becerileri: Başarısız olunan bir durumla başa çıkma, grup baskısıyla başa çıkma, utanılan bir durumla başa çıkma, yalnız bırakılma ile başa çıkma.

6. Plan Yapma ve Problem Çözme Becerileri: Ne yapacağına karar verme, problemin nedenlerini araştırma, amaç oluşturma, bilgi toplama, karar verme, bir işe yoğunlaşma [98].

Sınıflandırılmalara bakıldığında sosyal beceriler farklı yaklaşımlara göre çeşitlilik görülmektedir. Bu sınıflandırmalarda varılan ortak nokta ise sosyal becerilerin bireysel ve toplumsal yönlerinin vurgulanmasıdır. Sosyal beceriler, sosyal bağlama yönelik ilişkiler başlatmaya ve sürdürmeye, sosyal ilişkilerde kendini yönetmeye ve yaşanan olumsuz tepkileri çözüme kavuşturmaya izin veren becerilerdir [91].

Sosyal beceriler; ailelerin, kardeşlerin ve akranların model alınmasıyla ve gözlem yapılmasıyla öğrenilir. Model alma, gözlem yapma yoluyla öğrenilen beceriler, genellikle farkında olmadan ve deneme-yanılma yöntemiyle öğrenilir. Bazı durumlarda sosyal beceriler doğal ve kendiliğinden öğrenilemez. Bu durumlarda sosyal becerilerin öğretilmesi ve çocukların bu becerileri kullanmaları için desteklenmeleri gereklidir [97].

4.2.3. Sosyal beceri yetersizlikleri

Çocuklarda sosyal beceri yetersizliği, genellikle çeşitli sosyal becerileri öğrenememesinden, sahip olduğu becerileri uygun ortam ve durumlarda kullanamamasından ya da öğrenmek için yeterince fırsata sahip olamamasından dolayı kaynaklanmaktadır. Gresham (1988) çocukların sosyal ilişkilerinde yetersiz becerilere sahip olmasını dört temel boyutta incelemiştir.

1.Beceri Yetersizliği: Çocuk daha önce bir beceriyi içinde bulunduğu uygun ortam ve durumlarda hiç kullanmamışsa bu çocukta beceri yetersizliği olduğu düşünülebilir. Örneğin, bir çocuk akranları ile iletişim kurmayı, oyuna dahil olmayı, iş birliği yapmayı, sırasını beklemeyi, teşekkür etmeyi, izin istemeyi ve problem çözmeyi bilmiyorsa ise beceri yetersizliği söz konusudur [96].

2.Performans Yetersizliği: Çocuğun repertuarında beceri olmasına rağmen sahip olduğu bu becerileri sıklıkla kullanması ve uygun zamanda ortaya koyabilmesidir. Çocuk sosyal iletişim başlatabiliyor ama sürdüremiyorsa, göz teması kuramıyorsa, gerekli durumlarda yardım istemesi gerektiğinin farkında olup akranlarından yardım isteyemiyorsa, çocuk konuşurken uygun bir şekilde yaklaşamıyorsa edindiği becerileri doğru zamanda ve ortamda uygulayamadığını ortaya koymaktadır [96,97].

3.Kendini Kontrol Yetersizliği: Çocuğun doğuştan sahip olduğu kaygı, öfke, saldırganlık gibi birincil duyguları yoğun duygusal tepkilerindeki artış nedeniyle çocuğun beceriyi öğrenmesini engelleyebilmektedir. Örneğin, çocuğun anksiyetesi nedeniyle davranışlarını kontrol edememesi, sosyal ilişkilerinde akranları tarafından dışlanması, sosyal etkinliklere katılamaması, sosyal alanda gözlem yapamaması ve taklit edememesi gibi sorunlarla karşılaşır. Dolayısıyla bu durum çocuğun sosyal beceriyi yeterince içselleştirmesini engellemektedir [98].

4. Beceriyi Ortaya Koymada Yetersizlik: Çocuğun kişisel ve sosyal becerileri edinmesine rağmen duygularındaki hızlı iniş çıkışların olması ve yoğun duygu durumu nedeniyle duygularını yönetemeyip sosyal becerilerini uygulamakta zorlanmasıdır. Örneğin, çocuk yetişkin ya da akranı ile kurduğu iletişim sırasında anksiyetesi nedeniyle duygularını yönetememe, iletişimini sürdürememe, göz kontağı sürdürmede zorlanma gibi sosyal davranışlar sergilemede sorunlar yaşar [97].

Sosyal becerileri yetersiz olan çocuğun hayatı boyunca özellikle ergenlik ve yetişkin döneminde kişiler arası ilişkileri sürdürmede, akademik çalışmalarında ve mesleki yaşamlarında çeşitli problemlerle izlerini göstermektedir. Araştırmalar akranlarına oranla daha sınırlı becerilere sahip olan çocuklar yaşıtlarıyla daha az etkileşime girdikleri, kendilerini yalnız ve güvensiz hissettikleri, sosyal kabul edilebilirliğini düşürdüğünü, yalnızlaşan çocuğun saldırgan davranışlar sergiledikleri ve bunun sonucunda okuldan atılabilmektedir. Sosyal beceri düzeyi düşük olan bireyin, yetişkin olduğunda alkol ve madde bağımlılığı, suç işleme eğiliminde olma, depresyon ve işsizlik gibi olumsuz sosyal sonuçlara neden olduğu ortaya koymuştur. Düşük sosyal statüye neden olan bu durumların bireyin içselleştirdiği sosyal becerilerinin tamamen ortadan kalkmasına yol açmaktadır [97,99].

4.2.4. Sosyal becerilerin kuramsal temelleri

Çocukların içinde bulunduğu toplumda, sosyal davranışların edinilmesinde bireysel farklılıklar etkili olduğu için sosyal gelişimi açıklayan birçok farklı yaklaşımlardan da söz etmek gerekmektedir [100]. Ortaya çıkan kuramlar için evrensel bir zaman söz konusu olmadığından savunulan kuram kendi çağının şartlarını yansıtmakta ve bilimsel açıdan farklı bir konumunun olmasından dolayı aynı konuya farklı perspektiflerden bakılmıştır [101]. Çocukların gelişim evreleriyle ilgili birçok farklı varsayımı kapsayan sosyal gelişim kuramları, bireyde meydana gelen sosyal davranışların hangi koşullarda öğrenildiğiyle ilgili detaylı bilgilendirir [102]. Bu nedenden dolayı sosyal davranışlar ile ilgili kuramların incelenmesi, farklı görüşleri sunabilmek adına önem taşımaktadır.

4.2.4.1. Psikoanalitik kuram

Freud teorisinde erken dönemdeki ebeveyn çocuk ilişkisinin gelişimsel önemine vurgu yapmıştır. Freud'un psikoseksüel gelişimi doğumdan itibaren başlayan sosyalleşme sürecini içinde barındıran "oral dönem", "anal dönem", "fallik dönem", "latent dönem" ve "genital dönem" olarak beş evreyi kapsar [50]. Çocukların dürtüleri ile etkileşimleri sonucunda gerçekleşen öğrenme, çocuğun çevreye uyum sağlamasını ve anksiyeteyle başa çıkma yöntemleri oluşturmasını sağlar [45]. Freud bireyin içsel dürtüleri ile gerçek talepler arasındaki çatışmayla baş edebilmesiyle gelişimin şekillendiğini vurgular [103].

Freud kuramında, kişinin çocukluk yıllarından itibaren sosyal gelişimin önemine dikkat çekmiştir. Freud tarafından ortaya atılan bu kurama göre çocuğun yaşadığı dönemdeki ihtiyaçlar ve problemler giderilmezse, çocuğun kendi bedenine karşı memnuniyetsiz olmasını ve sosyal açıdan da içinde bulunduğu topluma uyum sağlamamasını beraberinde getirecektir. Bu nedenden dolayı dönemler birbirini etkilemektedir [91]. Freud'a göre çocuğun bebeklik döneminde ihtiyacı karşılanmayan çocuk, ilerleyen zamanlarda ihtiyaçları ilgili bazı davranış biçimleri sergiler [50].

4.2.4.2. Psikososyal kuram

Erikson, sosyal gelişim ile ilgili bazı temel teoriler ortaya koyan düşünürlerden birisidir. Psikososyal gelişimde bireyin diğer insanlarla yüz yüze gelmesinin, anlamlı iletişim içinde olmasının, etkinliklerde bir arada olmasının ve gelişiminin daha sonraki evrelerinde çıkan krizlerin etkin bir şekilde çözümlenmesinin önemine vurgu yapmıştır [104].

Erikson kuramını belli bir yaşla sınırlandırmayıp, insanın gelişimini ve uyum sürecini doğumdan ölüme kadar sekiz psikososyal gelişim evrede tasvir etmiştir. Bu evreler; "güvene karşı güvensizlik", "bağımsızlığa karşı utanma ve şüphecilik", "girişkenliğe karşı suçluluk duyma", "başarıya karşı aşağılık duygusu", "kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası", "dostluk kazanmaya karşı yalnız kalma, "üretkenliğe karşı durgunluk" ve "benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk" şeklinde sıralanmaktadır [105].

Erikson gelişimin her döneminde olumlu ya da olumsuz sonuçlanan temel psikolojik bir çatışma olduğunu belirtir. Normal kişilik gelişimi için psikososyal görevlerin zamanında tamamlanması, krizin ve çatışmanın atlatılmasını bireyin sonraki gelişim dönemlerindeki görevlerini ve hedeflerini sağlıklı olarak gerçekleştirmesini sağlar. Eğer bir evredeki kriz sağlıklı olarak çözümlenmezse kişi o evreyi atlatır fakat bir sonraki evrelerde çatışma çıkar ve krizi öngörüp çözüm üretene kadar problem devam eder [50].

4.2.4.3.Sosyal öğrenme kuramı

Öğrenme kuramına göre sosyalleşme çocukların toplumundaki değerlerini öğrendiği ve benimsediği, çevresindeki yetişkinleri rol model aldığı, öğrendiklerini sosyal çevresindeki kişilere öğrettiği bir süreçtir [45]. Bandura geliştirdiği kuramında, kişinin öğrenmeyi yakın çevresinde bulunan yetişkinleri ya da akranları model alarak gerçekleştirmediğini, çevresindeki kişileri ve olayları bilişsel olarak işlemesiyle kazandığını savunmaktadır [50]. Davranışlarının bilişsel faktörlerden etkilendiğinin farkında olan birey, öğrenmeyi sadece deneyim yoluyla gerçekleştirmeyip, sözel iletişim ağını genişleterek ve çevresindeki uyaranların farkında olarak öğrenmeyi gerçekleştirir [106].

Bilişin ve düşüncenin önemini vurgulayan Bandura, çocukların dinleme hatırlama ve kavramsallaştırma becerilerinin taklit ve öğrenmeyi etkilediğini belirtmiştir. Kuramını sosyal bilişsel kuram olarak adlandırmakta ve çocuğun başkaları tarafından ödüllendirildiğinde ya da suçlandığında kendine verilen diğer dönütleri izleyerek bunlara dayalı kişisel stratejiler geliştirmesi ve çocukların insanlar ve kendileri hakkında izlenim oluşturmasında çocukların bilgiyi bilişsel olarak işlediğini, sonrasında da bu bilgiyi yorumlayıp davranış göstermesi olarak tanımlamaktadır [74].

Bandura, kuramında bireyin sosyalleşme süresinde temel davranışları kazanması için dört sürecin önemini belirtmiştir. Bunlar, "dikkat", "hatırlama", "motor taklit etme" ve "motivasyon" sürecidir. Sosyal öğrenme süresince, dikkatin olaya ya da kişiye yoğunlaşabilmesi, gözlemlenen kişinin ya da olayın hatırlanabilmesi, gözlemlediklerini taklit edebilmesi için bireyin gelişimsel yeterlilikte olması ve model alınan davranışın sıklığının sürekli olması için pekiştireçler ile motive edilmesi gerekmektedir [107].

4.2.4.4. Ekolojik sistem kuramı

Kuramın öncü savunucusu olan Urıe Bronfenbrenner, çocuk ve çevre arasındaki etkileşimler ile bir dizi iç içe geçmiş katmanlardan oluşan sosyal çevrenin insan davranışını ne şekilde etkilediğini incelerken, yaptığı araştırmalarının sonucunda "Ekolojik Sistem Kuramı"nı ortaya koymuştur [74].

Bronfenbrener kuramında, çocuğun içinde bulunduğu çevrenin önemine dikkat çekmiştir. Gelişime sosyokültürel bir bakış açısı ile yaklaşan Bronfenbrenner, kuramında birbirleri ile etkileşim halinde olan beş ekolojik sistem bulunmaktadır; en içte yer alan katman "mikro sistem (ilk katman)", "mezosistem (orta katman)", "ekzosistem (üçüncü katman)", "makro sistem (dördüncü katman)" ve "chronosistem (beşinci katman)" olarak adlandırılır. Gelişimi şekillendirmede önemli olan her katman farklı kurallar ve kanunlardan oluşur [50].

Bireye en yakın katman olan mikrosistem kişinin aile, arkadaş, okul, dini kurumlar gibi doğrudan içinde olduğu ortamlardaki ilişkileri kapsar [108]. Mezosistem, kişinin yaşamındaki sosyal ortamınd22wa kurduğu ilişkilerdir ve bu

ilişkiler aile deneyimleri, okul deneyimleri, iş deneyimleri ve akran deneyimleri arasındaki ilişkileri kapsar [72]. Ekzosistem çocuğun doğrudan içinde bulunmadığı fakat tüm hayatı boyunca sosyal ortamlarındaki tecrübelerin çocuğu nasıl etkilediğini ortaya koyar [109]. Son katman olan makrosistem, toplumdaki kültürel değerleri, yasaları, tutumları, gelenekleri ve sosyoekonomik durumları kapsar. Bronfenbrener bu beş sistemin tam merkezinde çocuğun olduğunu savunur [110].

Brofenbrenner'e (1979) göre merkezde olan bireyin, kendisiyle birlikte sistemdeki her şey sürekli ve değişken özelliktedir. Aynı zamanda sistemde yer alan her öğe, insan davranışını üzerinde doğrudan ve dolaylı etkilere sahiptir [111]. Mikrosistemde çocukların yakın çevresinde etkileşim içinde oldukları ebeveynleri, kardeşleri, komşuları ve mahalle arkadaşları bulunmaktadır, okula başlamalarıyla öğretmenleri ve okul arkadaşları da dahil olmaktadır. Bronfenbrenner'a göre birey işbirliği içinde olma, cömertlik, sadakatlik ve dürüstlük gibi değerlere doğuştan sahip olmaz. Bu değerlerin çocuğun ebeveynleri, yakın çevresindeki yetişkinler ve eğitimciler tarafından sosyalleşmenin gereği olarak çocuklara aktarılması gerekir [88].

4.2.4.5. Sosyokültürel gelişim kuramı

Sosyokültürel kuramcı olarak bilinen Vygotsky, çocuğun sosyal çevresinin zihinsel gelişiminde önemli bir yerinin olduğunu vurgulamıştır. Çocuklar çevresindeki etkileşimde bulunduğu kişilerden ve o kişilerin sosyal davranışlarından öğrenmeye başlar [50]. Vygotsky, öğrenmenin tek başına gerçekleşmediğini, çocukların çevresindeki eylemleri aktif olarak anlam çıkarıp bilgiyi işlediğini ve bu şekilde öğrenmenin gerçekleştiğini ileri sürmektedir. Çocuklar dışsal aracılar kullanarak problem çözdüğünde zihinlerinde yeni kavramlar geliştirerek zihinsel süreçlerden geçtiğini belirtir [72,112]. Bu kurama göre, sosyal çevrenin iş birliği içinde olmasıyla çocuk yavaş yavaş bilişsel işlevlerini yerine getirmeyi öğrenmeyi gerçekleştirmektedir. Çocukların bilişsel gelişim kapasitesinin artmasında sosyal etkileşimler önemli bir yere sahiptir [113].

Vygotsky, çocukların yakın çevresinde bulunan kişilerin sosyal çevresinin katkısıyla öğrenmenin gerçekleştiğini savunur. Bunun sonucunda, çocukların gelişimlerini destekleyecek çevreden yoksun olması potansiyellerini keşfetmesini

sınırlar, bilişsel ilerlemelerini duraksatabilir [114]. Vygotsky kuramında, sosyal çevrenin bilişsel gelişimindeki rolüne yoğunlaşmıştır ve sosyalleşmenin çocuğun gelişiminin önemli bir parçası olduğunu vurgular. Vygotsky'e göre gelişim, insanlar ile kültürleri arasında oluşan sosyal etkileşiminin bir ürünüdür.

4.2.5. Erken çocukluk döneminde sosyal becerilerin gelişimi

4.2.5.1. 0-3 yaşta sosyal becerilerin gelişimi

Sosyal gelişim, çocuğun dünyaya geldiği ilk 2-12 saat aralığında çevresindeki uyaranlara gülümsemesiyle başlar. Bir bebeğin sağlıklı sosyal ve duygusal gelişiminin işareti annesine sarılması ve onu takip etmesidir. Annenin de bebeğine koşulsuz sevgi göstererek dokunması, nazik davranması bebeğin duygusal yönden güçlü hissetmesini sağlar. Doğumdan sonraki aylarda bebeğin ilk etkileşim içeren sosyal tepkisi tanıdık kişilere gülümsemesi ve tepki olarak ilkel sesler geliştirmeye başlamasıdır [115].

3. aydan itibaren bebekte sosyal davranışın egemen olmasıyla bebek insan ile nesne arasındaki farkı bilir ve karşısındakine göre farklı tepkiler göstererek sosyalleşme sürecini başlatır. Görme koordinasyonu gelişen bebek insanları ve nesneleri izler, işitme duyusunun gelişmesi ile yakınının seslerini ayırt eder [82]. Bebeğin algısal kapasitesindeki bu gelişimi, bebeğin duyarlılığının artmasıyla beraber ebeveynleri ile daha çok etkileşim içinde olmayı ve kurduğu etkileşimi sürdürmeyi öğrenir, bebek daha organize halde toplumsallaşmaya hazırlanır [72].

Beş – altı aylık bebek kendisine bakım veren kişinin ilgilenmesinden hoşlanmakta olup ona karşı özel bir bağ oluşturur ve yalnız başına kaldığında huzursuzlanıp ağlayabilir. İletişimin arttığı bu dönemde tanıdığı yetişkinlere karşı ilgi duymaya başlayan bebek, olumlu ve olumsuz duyguları ayırt edip yetişkinin yüzündeki ifadeye uygun tepkiler gösterir. Tanımadığı yüzlere karşı gülümsemesini durdurur ve ağlama tepkisi gösterebilir [82]. Farkındalıkları arttıkça yüz ve seslerin duygu ifadelerinin eşleştirmesini yapar. Tanıdığı kişinin alışık olmadığı sesine karşılık karşısındakine uzun süre bakar [72].

Bir yaş civarında çocuklarda işbirliğine dayalı oyunun temel adımları, iki yaş civarında da başkalarına yardım etmeyi amaçlayan sosyal davranışların başlangıcı görülebilmektedir. Bir yaş çocuğu edindiği temel davranışları akran ilişkilerine yansıtamaz ve akranlarına karşı oyuncak paylaşımında nazik değildir [116].

Yürümeye ve konuşmaya başlayan iki yaş çocuğu, yakın çevresindeki yetişkinlerle birlikte basit etkinliklere katılmaktan zevk alır. Bu şekilde çocuk edilgen bir birey olmaktan çıkarak aile etkinliklerine katılan, sosyal ilişki kurabilen bir birey olur. Toplumsallaşma yolundaki deneyimler olarak, günlük yaşantılarında gözlemlediği yetişkini ve yaşıtlarını taklit ederek, onların sözlerini ve davranışlarını tekrar edip oyunlarına yansıtırlar. Çevresinde kurduğu etkileşimler sonucu sosyal tepkileri gelişmeye başlar; taklit etme, utanma, sosyal kuralları öğrenme, rekabet kurma, ilgiyi üzerine çekme isteği ve akranlarla işbirliği yapma olarak kendini gösterir, ısrarcı davranarak istediğini elde etmeye çalışır ve engellenmeye karşı çıkar. Meydana gelen bu etkileşimler sosyal gelişimin bir ürünüdür [82].

Bağımsız birey olduğunun farkında olan 3 yaş çocuğunda kendine özgü benlik ve cinsiyet duygusu gelişmeye başlar. Sorgu çağı artarak devam eder. Akranlarıyla beraber oynamaya başlar ve bu yaşta anlaşmazlıklarla karşılaşabilir. Bu dönemde özellikle aynı cinsiyetten akranlarla oynama eğilimlerinin arttığı görülür [82,117].
Üç yaşın sonlarına doğru gelişmeye başlayan akran ilişkileri, çocuğun kabul edilebilir pozitif sosyal beceriler sergilemesinde etkili olur [111].

4.2.5.2. 4-6 yaşta sosyal becerilerin gelişimi

Dört yaş çocuğu, oynadığı oyunu ya da verilen sorumluluğu bitirmeden yarım bırakabilir. 4 yaşından itibaren, dünya hakkındaki anlayışları arttıkça, arkadaşlık kavramını eğlenceli bulurlar ve istemli olarak oyuncaklarını paylaşırlar. Böylece sosyal becerilerin bir parçası olan iş birliğinin ve rekabet etmenin de tohumları atılır. Edindikleri bu beceriler, onların diğer bireylerle uyum içinde yaşamasını sağlar [72,116].

Tüm gelişim basamaklarını tamamlayan beş yaş çocuğu, zengin deneyimlere hazır duruma gelir. Bu yaş çocukları içinde bulunduğu dünyanın ve çevrenin sosyal kuralları olduğunu deneyimleriyle öğrendikleri bir altın yaş dönemi yaşamaktadır. Düşünce ve davranışlarıyla çevresine karşı çelişkili değildir. Kurduğu cümlelerin daha gelişmiş olmasıyla birlikte çevresindeki yetişkinlerle ve akranlarıyla sosyal ilişkileri daha da artmaktadır. Oynadığı oyunu ya da başladığı işi bitirir, durması gereken bir durumda kendini planlayabilir. Tüm bu özellikleri ile beş yaş çocuğu toplumla bütünleşen bir birey görünümündedir [82,117].

Çocuklarda, beş ve altı yaş itibariyle yakın akran ilişkileri ve gerçek arkadaşlıklar oluşmaya başlar. Arkadaş olarak gördükleri akranlarına iki kat daha fazla selamlaşma ve iltifat gibi ifadeler kullanırlar. Özgün deneyimleri ve olumlu etkileşimleriyle duygularını öğrenen altı yaş çocuğu, oyun sırasında duygularını daha fazla yansıtan konuşmalar yapar. Bu yaş grubundaki çocuklar; yakın arkadaşlık kurma, sempati gösterme gibi olumlu davranışların yanı sıra, akranlarını reddetme, kavga etme ve rekabet içinde olma gibi sosyalleşmeyi engelleyen davranışlar da sergiler. Başka çocukların kendisine uymasında ısrar etmek yerine arkadaşça ikna ve uzlaşma içinde olma, alternatif stratejiler düşünme ve anlaşmazlıkları birinin desteği olmadan çözme eğilimindedirler. Yapboz yapmaya yardım etme, birine zarar verdikten sonra hatasını telafi etme, ağlayan arkadaşına ilgi gösterme gibi fedakârlık içeren nazik davranışlar sergiler. Başkalarının haklarına saygılı olma, duygularını paylaşma ve öz eleştiri yapma gibi konularda gelişim gösterirler [46, 72,118].

4.2. Öz Düzenleme Becerileri ve Sosyal Becerileri Arasındaki İlişki

Çocukların öz düzenleme ile sosyal becerileri arasında pozitif bir ilişki vardır [57]. Öz düzenleme; bireyin, yetişkin desteği ve dış uyarıcılar olmadan sosyal davranışları genelleme yeteneğini tanımlayan gelişimsel psikolojinin bir kavramıdır [119].

Öz düzenleme becerileri, çocukların sosyal ve duygusal gelişimleri ile ilişkilidir [120]. Çocukların sosyalleşme süreci çevresindeki bireyler vasıtasıyla gerçekleşir ve karşılıklı etkileşim sonucu öz düzenleme becerileri oluşmaya başlar [2]. Öz düzenlemenin, bireysel açıdan tek yönlü olmadığı, sosyal çevrede oluşan çift yönlü etkileşimlerin inşasında önemli olduğu belirtilmektedir [19].

Öz düzenleme, çocukların sosyal çevresinde bulunan kişilere karşı empati kurma, amacına uygun davranışlar sergileme, dikkatini toplama, duygu ve davranışlarını kontrol etme ve iş birliği yapma becerilerinden oluşur [121]. Öz düzenleme, çocukların karşısındaki kişilerin zihinlerini anlama yeteneğini artırdığından sosyal davranışlarını da etkilemektedir [122].

Duygu düzenleme becerisi, çocukların sosyal ilişkilerini belirler. Duygu düzenleme becerileri zayıf olan çocuklar hayal kırıklığına uğradığında ya da öfkelendiğinde davranışlarını kontrol etmekte zorlanır [123]. Duygu ve davranışlarını düzenleyen çocuklar, problem çözme süreçlerinde sosyal, motivasyonel ve davranışsal olarak aktiftir [10]. Daha iyi düzenleme ve dikkat becerilerine sahip çocuklar tipik olarak saldırganlık açısından düşüktür; açıkça saldırgan teknikler yerine düşmanca olmayan sözlü yöntemler kullanarak öfkelerini kontrol ederler. Literatürde bulunan çalışmalar, diğer insanların zihinlerini anlamanın sosyal davranışla ilişkili olduğunu göstermektedir [122].

Okul öncesi dönemdeki bireylerin farklı düşüncelere sahip olabileceklerine yönelik farkındalıklarındaki artış, çocukların kendi düşüncelerini koordine etmesine ve daha karmaşık sosyal davranışlarda bulunmasına yardımcı olur [124]. Duygusal yeterliliği gelişmiş olan çocuklar, akranlarının veya diğer bireylerin ifadelerinden duygu durumlarını anlayabilir ve buna uygun davranışlar sergileyebilir. Bu dönemdeki çocukların empati becerileri yüksektir. Bu çocuklar topluma yararlı davranışlar sergilemektedirler. Sosyo-duygusal yeterlilik, bireyin başkalarıyla etkili iletişim kurmasının yanı sıra; okul başarısı, kendine güven gibi sosyal alanın dışındaki alanlar açısından da önemlidir. Sosyo-duygusal yeterliliğin gelişmesi için etkili faktör kişinin öz düzenleme becerisi edinmesidir [125].

Öz düzenleme, sosyal normlara uygun davranışlar sergileme becerisini kapsamaktadır. Gelişmiş öz düzenleme becerisine sahip olan çocuklar, akran ilişkileri kurmada ve sürdürmede daha başarılıdır [63]. Nitelikli öğrenmeye olanak sağlayan ve sosyal etkileşimde bulunmaya yardımcı olan öz düzenleme, beraberinde akademik başarıyı da getirmektedir [126]. Öz düzenleme becerisi yetersiz olan bireyler; sosyal yaşamında şiddete başvuran, alkol, sigara, uyuşturucu ve kumar bağımlılığı olan, işlerini ve görevlerini erteleyen, toplum kurallarına aykırı davranan,

eğitim ve meslek hayatında başarısız olan, birçok sosyal problem yaşamaya eğilimli olan ve suç türevleri içeren yaşam sürdürdüğü bilinmektedir [22,127].

Çocuklarda görülen problem davranışların erken tanılanması ve önleyici programların oluşturulması, çocukların becerilerinin geliştirilmesi için fırsatlar sunmaktadır [128,129]. Okul öncesi eğitime devam etmekte olan çocuklardaki davranış, duygu düzenleme ve sosyal beceri gibi alanlar öğretmenleri tarafından düzenli olarak değerlendirilerek ihtiyaçlarına yönelik müdahale programı ile desteklenmelidir [61].

Öz düzenleme becerileri desteklenmeyen ve zamanında bu beceriyi edinemeyen çocukların ilerleyen zamanlarda bu beceriyi öğrenmesi daha da zorlaşarak çocukların sosyal yaşantısı da olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Sosyal becerileri geliştirecek deneyimlere sahip olunmaması; bireylerde kişiler arası problem çözme, problemlerle baş etme, anlaşmazlıkları giderme gibi sosyal becerilerin kazanmasını engelleyerek öz güven ve öz denetim geliştirmelerini daha da zorlaştırır [88].

Okul öncesi eğitim kurumlarında sosyal becerileri destekleyen etkinliklerin ve yöntemlerin uygulanması, çocukların akranlarıyla olan ilişkilerini desteklemektedir. Çocuklar problem davranış sergilemeden önce öğretmenler tarafından gerekli önlemlerin alınması ve uzman desteğinin sunulması çocuğun kendi davranışlarını ayarlamaya çalışmasına yardımcı olur. Kendini çevresindekilerle ilişkilendiren çocuk olumlu sosyal davranış sergiler ve çevresiyle sağlıklı ilişkiler geliştirir [130]. Öz düzenleme, çocukların okula hazır oluş sürecinde, akademik başarısında ve sosyal becerilerinin kazanımında önemli bir süreçtir [131].

5. MATERYAL VE METOT

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, verilerin toplanmasına ve analizine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

5.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma da okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların öz düzenleme becerileri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu haliyle ortaya koymayı amaçlayan, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkinin, etkinin ve ne kadar etkilediklerinin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırma modelidir [132,133].

5.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul İli Avrupa Yakası'nda yer alan ilçelerde "Okul öncesi eğitim kurumunda eğitimine devam eden 48-72 aylık çocukların anneleri" oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini İstanbul İli Avrupa Yakası Bakırköy, Küçükçekmece ve Arnavutköy ilçelerinde yer alan "Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocukların anneleri" oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemi belirlenirken örnekleme yöntemi olarak olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden kolay örnekleme olarak seçilmiştir. Kolay örnekleme yönteminde araştırmacılar, mevcut, gönüllü, ulaşım ve izin açısından sorun yaşamayacağı, hızlı ve kolay bir şekilde bilgi alabileceği kişilere ulaşmaya çalışmaktadır [133].

Araştırmanın örneklem grubunu ise 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Bakırköy, Küçükçekmece ve Arnavutköy ilçelerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 6 resmi anaokulu, 4 resmi bağımsız anaokulu ve 3 özel bağımsız anaokulunda okul öncesi eğitime devam eden ve kayıtlı olup pandemi sebebiyle uzaktan eğitimle devam eden 48-72 aylık 195 çocuğun annesi oluşturmaktadır. Araştırmaya dâhil edilecek 48-72 aylık çocukların annelerine ulaşma da pandeminin

getirmiş olduğu sınırlılıklardan dolayı zaman ve maliyet açısından örnekleme daha hızlı ulaşabilmek için kolay ulaşılabilirlik ilkesine göre örneklem belirlenmiştir.

Örneklem grubunun oluşturulması aşamasında İstanbul'dan ilçeler belirlenirken üst, orta ve alt sosyoekonomik düzeyden birer ilçe alınması hedeflenmiştir. Bu aşamada İstanbul Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen "Mahallem İstanbul Projesi (2016)" çerçevesinde oluşturulmuş olan SES (Sosyo Ekonomik Statü) verilerine bakılarak İstanbul ili Avrupa Yakası'ndaki Bakırköy, Küçükçekmece ve Arnavutköy ilçelerinin üst, orta ve alt sosyoekonomik düzeyde oldukları belirlenen üç ilçe örneklem grubuna dahil edilmiştir [134, 135]. Analiz sonucunda demografik bilgi formu içerisinde anneler tarafından algılanan sosyoekonomik düzeye yönelik sorulan bir soru doğrultusunda annelerin görüşleri alınmış olup, annelerin "Mahallem İstanbul Projesi (2016)"ndeki dağılıma uygun olmayan şekilde kendi sosyoekonomik düzeylerini ifade ettikleri görülmüştür. Annelerin kendilerinin sosyoekonomik düzeyini proje kapsamında belirlenmiş olan sosyoekonomik gelişmişlik düzeyinden farklı olarak algıladıkları için çalışmamızın analizinde sosyoekonomik düzey değişkenine yer verilmemiştir. Araştırmaya alınma kriterleri 48-72 aylık yaş aralığında çocuğu olma, araştırmaya katılmaya gönüllülük esası göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmaya katılan her anneye gönüllülük onam formu imzalatılması sağlanmıştır.

Tablo 5.2.1. Araştırmaya Dahil Edilen Çocuklara İlişkin Demografik Özellikler

Demografik Özellik	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kız	99	50,8
	Erkek	96	49,2
Yaş	48-56 ay	55	28,2
	57-64 ay	68	34,9
	65-72 ay	72	36,9
Doğum Sırası	İlk	100	51,3
	Ortanca	31	15,9
	Son	64	32,8
Okul Öncesi Eğitim Alma Süresi	1 yıldan az	88	45,1
	1 yıldan fazla	30	15,4
	2 yıl	30	15,4
	2 yıldan fazla	47	24,1

Tablo 5.2.1' e göre, araştırmaya dahil edilen çocukların cinsiyet dağılımlarının %50,8'i kız (99 çocuk) ve %49,2'si erkek (96 çocuk) olduğu görülmektedir. Çocukların yaş grubu dağılımında %28,2'sinin 48-56 ay grubunda, %34,9'unun 57-64 ay grubunda ve %36,9'unun 65-72 ay grubunda olduğu anlaşılmaktadır. Doğum sırasına bakıldığında, araştırmaya dahil edilen çocukların %51,3'ünün ilk çocuk, % 15,9'unun ortanca çocuk ve %32,8'sinin son çocuk olduğu yer almaktadır. Okul öncesi eğitim alma süresine bakıldığında ise çocukların %45,1'inin 1 yıldan az eğitim aldığı, %15,4 ünün 1 yıldan fazla eğitim aldığı, %15,4'ünün 2 yıl eğitim aldığı ve %24,1'inin 2 yıldan fazla eğitim aldığı görülmektedir.

Tablo 5.2.2. Araştırmaya Dahil Edilen Ebeveynlere İlişkin Demografik Özellikler

Demografik Özellik	Kategori	n	%
Anne Öğrenim Düzeyi	İlkokul ve ortaokul	44	22,6
	Lise	46	23,6
	Yüksekokul	19	9,7
	Üniversite	73	37,4
	Lisansüstü	13	6,7
Baba Öğrenim Düzeyi	İlkokul ve ortaokul	39	20,0
	Lise	61	31,3
	Yüksekokul	12	6,2
	Üniversite	68	34,9
	Lisansüstü	15	7,7
Anne Çalışma Durumu	Çalışıyor	94	48,2
	Çalışmıyor	101	51,8

Tablo 5.2.2' ye göre, Araştırmaya dahil edilen çocukların annelerinin öğrenim düzeyinin dağılımına bakıldığında, %22,6'sının ilkokul ve ortaokul, %23,6'sının lise, %9,7'sinin yüksekokul ve %6,7'sinin lisansüstü öğrenim düzeyine sahiptir. Çocukların babalarının ise %20,0'si ilkokul ve ortaokul, %31,3'ünün lise, %6,2'sinin yüksekokul, %34,9'unun üniversite ve %7,7'sinin lisansüstü öğrenim düzeyine sahiptir. Annelerin çalışma durumu dağılımına bakıldığında, %48,2'sinin bir iş yerinde çalıştığı, %51,8'inin ise çalışmadığı görülmektedir.

5.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma veri toplama araçları olarak; Katılımcılara "Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu", "Demografik Bilgi Formu", "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)" ve "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (4-6 Yaş)" uygulanmıştır.

5.3.1. Bilgilendirilmiş gönüllü olur formu

Bu form anneyi, yapılan araştırma hakkında bilgilendirme ve gönüllülük esasına dayalı olarak katılım sağlanması amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Formda araştırmanın amacı, içeriği ve işlem kısımları açıklanmaktadır. Bu formu dolduran 48-72 aylık çocuğa sahip olan annenin araştırma

yapılmasına izin vermesi ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Bilgilendirilmiş gönüllü olur formu EK-1'de yer almaktadır.

5.3.2. Demografik bilgi formu

Araştırmacının hazırladığı demografik bilgi formunda çocukların ve ebeveynlerinin demografik özelliklerini belirleyebilmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda formda bulunan sorular çocuğun cinsiyeti, yaşı, kardeş sayısı, doğum sırası, çocuğun okul öncesi eğitime devam etme süresi, anne ve babanın öğrenim durumu, annenin çalışma durumu, yaşadığı aile yapısı, bakım verenin kim olduğu ve aile gelir düzeyi ile ilgili bilgilerin öğrenilmesine yönelik sorular bulunmaktadır. Demografik bilgi formu EK-2' de yer almaktadır.

5.3.3. 4-6 yaş çocuklarına yönelik öz düzenleme becerileri ölçeği (Anne formu)

"4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)", 4-6 yaş aralığında çocukları olan annelerin görüşleri alınarak öz düzenleme becerilerini ölçmek amacıyla Erol ve İvrendi (2018) tarafından geliştirmiştir. Bu ölçme aracı 20 maddeli ve "5'li likert tipli" bir araçtır. Dereceler; "Hiçbir Zaman (1)", "Nadiren(2)", "Bazen(3)", "Çoğunlukla(4)", "Her Zaman(5)" şeklindedir ve ölçekten alınan puanlar en az 20, en çok 100 puan olmaktadır. Çocuğun ölçekten aldığı puanın yüksek olması çocuğun öz-düzenleme becerilerinin de yüksek olduğunu işaret etmektedir. Ölçekte yer alan 4 alt boyut şu şekilde sıralanmaktadır: "Dikkat", "Çalışma Belleği", "Engelleyici Kontrol-Duygu" ve "Engelleyici Kontrol-Davranış" .

Araştırmada kullanılan "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Ölçeği (Anne Formu)" için yapılan geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .90 olarak belirlenmiştir. Alt boyutlarına yönelik iç tutarlılık katsayıları ise .75 ile .89 arasında değişim göstermektedir. Alt boyutların Cronbach Alfa değerleri "Dikkat" alt boyutu için .89, "Çalışma Belleği" alt boyutu için .82, "Engelleyici Kontrol-Duygu" alt boyutu için .77 ve "Engelleyici kontrol-davranış" alt boyutu için .75 olarak belirlenmiştir.

Bu çalışma için "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)'' kapsamında Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı

hesaplanmış ve yapılan analizler sonucunda ölçeğin toplam puanı için Cronbach Alpha değeri .878, "Dikkat" Alt boyutu .803, "Çalışma Belleği" alt boyutu .743, "Engelleyici Kontrol-Duygu" alt boyutu .711 ve "Engelleyici Kontrol-Duygu" alt boyutu .788 olduğu görülmüştür.

Öğretmenlere yönelik formu da bulunan "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği"nin bu araştırma kapsamında annelere yönelik formun kullanılmasının nedeni; 2020 yılından itibaren pandemi süreciyle okul öncesi eğitim kurumlarının kapatılması ve yüz yüze eğitime ara verilmesinin ardından uzaktan eğitime geçiş yapılmış, aşamalı normalleşme sürecinde yarı zamanlı yüz yüze eğitime devam edilmiştir. Bu bağlamda yaşanan aksaklıklar eğitim sürecini olumsuz etkilemiş, öğretmenlerin çocukları çeşitli yönlerden gözlemlemesini ve yakından tanıma fırsatını engellemiştir.

Pandemi sebebiyle alınan önlemlerle sokağa çıkma kısıtlaması uygulanmış olup eğitim kurumlarının kapanmasıyla uzaktan eğitim ortamı oluşturulmuştur. Ebeveynler bu süreçte, çocuklarıyla yakın ilişkiler ve güçlü bağlar kurmasına, çocuklarını daha fazla zaman geçirmesine ve çeşitli yönlerden gözlemlemesine katkı sağlamıştır. Bu nedenle çocukların öz düzenleme becerilerini değerlendirmede önemli bir diğer kaynak olan annelerle çalışılmıştır. 4-6 yaş çocuklarına yönelik öz düzenleme becerileri ölçeği (Anne formu) EK-3'te yer almaktadır.

5.3.4. Sosyal becerileri değerlendirme ölçeği (SBDÖ)(4-6 yaş)

"Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 yaş)", Avcıoğlu (2007) tarafından 4-6 yaş aralığındaki çocukların sosyal etkileşimi artırmak, sosyal becerilerdeki eksiklikleri tespit etmek amacıyla geliştirilen araçtır. Ölçek ebeveynlerin çocuklarını değerlendirmesine dayalı olup 62 maddeden ve 9 alt boyuttan oluşan "5'li likert tipli" bir ölçektir. SBDÖ, 4-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerine ilişkin olarak; "Kişiler Arası Beceriler (KB)(13 madde)", "Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme Becerileri (KDKEB)(8 madde)","Akran Baskısı ile Başa Çıkma Becerileri (ABBÇB)(9 madde)", "Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB)(10 madde)", "Sözel Açıklama Becerileri (SAB)(7 madde)", "Sonuçları

Kabul Etme Becerileri (SKEB)(4 madde)'', "Dinleme Becerileri (DB)(5 madde)", "Amaç Oluşturma Becerileri (AOB)(3 madde)" ve "Görevleri Tamamlama Becerileri (GTB)(3 madde)" olmak üzere 9 alt boyuttan oluşmaktadır.

Maddelere verilen tepkiler "her zaman yapar", "çok sık yapar", genellikle yapar", "çok az yapar" ve "hiçbir zaman yapmaz" şeklinde ve olumlu yönde düzenlenmiştir. Her bir maddesi;

-"Her zaman yapar" = 5 puan,

-"Çok sık yapar" = 4 puan,

-"Genellikle yapar" = 3 puan,

-"Çok az yapar" = 2 puan,

-"Hiçbir zaman yapmaz" = 1 puan şeklinde derecelendirilmiştir.

Ölçekten alınabilecek en düşük ve en yüksek puan 62 ile 310 arasında değişmektedir. Alınan puanın yüksek olması yeterli sosyal becerilere sahip olunduğunu, düşük olması ise yeterince sosyal becerilere sahip olmadığını belirtmektedir.

Kişiler Arası Beceriler: 11 alt beceriden oluşan bu bölümde; kişiler arası etkileşimin sürdürülmesinde yardım etmeye yarayan beceriler yer almaktadır.

Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri: 8 alt beceriden oluşan bu bölüm; çocukların sosyal etkileşimleri süresince kızgınlık ve öfke içeren davranışlarını kontrol etmesine ve hayatındaki değişikliklere uyum sağlamalarına yardımcı olan beceriler yer almaktadır.

Akran Baskısı ile Başa Çıkma Becerileri: 9 alt beceriden oluşan bu bölümde; kişilerin sosyal etkileşim içerisinde akran grupları tarafından karşılaşabilecekleri çeşitli baskılara karşı başa çıkma durumlarına yardım eden beceriler yer almaktadır.

Kendini Kontrol Etme Becerileri: 9 alt beceriden oluşan bu bölümde; kişilerin sosyal davranışları üzerinde kendilerini kontrol etmelerine yardımcı olan beceriler yer almaktadır.

Sözel Açıklama Becerileri: 7 alt beceriden oluşan bu bölüm; kişiler arası etkileşimin başlaması ve sürdürülmesinde temel oluşturan becerileri içermektedir.

Sonuçları Kabul Etme Becerileri: 4 alt beceriden oluşan bölüm; çocukların günlük hayatta karşılaşabilecekleri sonuçları kabul etmelerine yardımcı olan becerileri kapsamaktadır.

Dinleme Becerileri: 5 alt beceriden meydana gelen bölüm; kişiler arası etkileşimin başlaması ve sürdürülmesinde temel oluşturan becerileri içermektedir.

Amaç Oluşturma Becerileri: 3 alt beceriden oluşan bu bölümde; kişilerin çevresinde bulunan kişilerden bağımsız olarak kendi amaçlarını belirlemelerini ve bu amaçları gerçekleştirmelerini sağlayan beceriler yer almaktadır.

Görevleri Tamamlama Becerileri: 3 alt beceriden meydana gelen bu boyut; kişilerin üstlendikleri sorumlulukları yerine getirmelerine yardımcı olan becerileri kapsamaktadır.

Avcıoğlu (2007) tarafından geliştirilen SBDÖ 'nin ve alt boyutları için Cronbach alfa güvenirlik katsayısının KKEB alt ölçeğinin güvenirliği α=.90, ABBÇB, DB, AOB alt ölçeklerinin güvenirliği α=.97 ve ölçeğin toplam güvenirliği α=.98 olarak yüksek olduğu saptanmıştır. Sosyal becerileri ölçmek amacıyla hazırlanan 62 maddelik ölçeğin güvenirliğini belirlemek için yapılan iç tutarlılık sınamasında, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı, iki yarım güvenilirliği, tekrar test güvenilirlikleri hesaplanmış Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı;.98, iki yarım güvenirlik katsayısı.89 ve test-tekrar test güvenirlik katsayısı ise,.83 olarak belirlenmiştir (Avcoğlu, 2007).

"Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)"nin alt boyutlarından;

- "Kişiler Arası Beceriler"; 0,986,
- "Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama"; 0,971,
- "Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileri Sağlama"; 0,994,
- "Sözel Açıklama Becerileri"; 0,982,
- "Kendini Kontrol Etme Becerileri"; 0,965,

- “Amaç Oluşturma Becerileri”; 0,973,
- “Dinleme Becerileri”; 0,980,
- “Görevleri Tamamlama Becerileri”; 0,963,
- “Sonuçları Kabul Etme Becerileri” ise 0,999 olarak hesaplanmıştır (Avcıoğlu, 2007).

Bu araştırma kapsamında Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı hesaplanmış ve yapılan analizler sonucunda; ölçeğin toplam puanı için Cronbach Alpha değeri .957 olduğu alt boyutlar bazında ise "Kişiler Arası Beceriler (KB)" alt boyutunun .872, "Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDUSB)" alt boyutu .822, "Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileri (ABBÇB)" alt boyutu .866, "Sözel Açıklama Becerileri (SAB)" alt boyutu .892, "Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB)" alt boyutu .745, "Amaç Oluşturma Becerileri (AOB)" alt boyutu .848, "Dinleme Becerileri (DB)" alt boyutu .844, "Görevleri Tamamlama Becerileri (GTB)" alt boyutu .890 ve "Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB)" alt boyutu .871 değerleri elde edilmiştir. Sosyal becerileri değerlendirme ölçeği (SBDÖ)(4-6 yaş) EK-4’te yer almaktadır.

5.4. Verilerin Toplanma Süreci

Araştırmanın etik kurul onayı 30/12/2020 tarih ve E-10840098-772.02-66555 sayı ile İstanbul Medipol Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan alınmıştır.

Araştırmanın verilerinin toplanması sırasında, çocuklar ve ailelerine ait demografik bilgileri edinmek için “Kişisel Bilgi Formu” hazırlanmıştır. Çocukların öz düzenleme beceri düzeylerini belirlemek için “4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Değerlendirme Ölçeği(Anne Formu)” ve sosyal beceri düzeyini incelemek üzere “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği(SBDÖ)” kullanabilmek için ölçeği geliştiren araştırmacılardan gerekli izinler alınmıştır. Araştırmanın İstanbul ili Arnavutköy, Bakırköy ve Küçükçekmece ilçelerindeki okul öncesi eğitim kurumlarında yürütülebilmesi için İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli valilik izinleri alınmıştır (EK-7).

Araştırmanın yürütüldüğü okul öncesi eğitim kurumlarına gidilerek öğretmenlere, annelerin ölçekleri nasıl doldurulması gerektiği ile ilgili bilgilendirmeler yapılmış olup gönüllülük onam formu, kişisel bilgi formu ve ölçekler öğretmenlere verilmiştir. Öğretmenler aracılığıyla ölçekler ulaştırılmış ve annelere gerekli açıklamalar yapılarak bilgilendirilmiş gönüllü olur formu, demografik bilgi formu ve ölçeklerin doldurulması sağlanmıştır. Ölçekler, annelerin çocukları ile ilgili gözlemlerine dikkat edilerek, çocukların anneleri tarafından doldurulmuştur. Çocukların anneleri tarafından doldurulan formlar yine öğretmenler aracılığıyla geri toplanmış olup öğretmenden teslim alınmıştır.

Toplam 270 adet veri toplama aracı, 10 Mart 2021'de dağıtılıp 12 Nisan 2021'de toplanmıştır. Dağıtılan 270 adet formdan 195'i geri toplanabilmiştir. Toplanan formlarda eksik doldurulmalar veya karalamalar olmadığı için geçersiz veri olmamıştır. Sonuç olarak; 195 veri formu analize dâhil edilmiştir. Yapılan bu araştırmada etik ve alıntı kurallarına uyulmuş, toplanan datalar üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmamış ve bütün veriler gönüllülük esasına dayalı olarak elde edilmiştir.

5.5. Verilerin İstatiksel Analizi

Verilerin çözümlenmesinde, araştırmada kullanılan ölçekler ile annelerden veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler "SPSS for Windows 22.0" "(Statistical Package for the Social Sciences)" paket programına aktarılmış ve verilerin çözümlenmesi işlemi gerçekleştirilmiştir. Tanımlayıcı istatistik teknikleri ile değişkenlere ilişkin ortalama da sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır.

Normal dağılım gösteren veriler için "Bağımsız Örneklem T-Testi (Independent Sample T-Test)", "Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)" uygulanırken, normal olmayan dağılımlar için iki grup arasındaki farkı Mann Whitney U Testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplararası karşılaştırmalarında "Kruskal Wallis H Testi" uygulanmıştır.

Çocukların öz düzenleme becerilerinde cinsiyet ile annenin çalışma durumu değişkeni arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla "Bağımsız

Örneklem T-Testi (Independent Sample T-Test)"; yaş, doğum sırası, okula devam etme süresi değerlerine ilişkin değişkenlerine ilişkin "Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)" ve anne-baba eğitim durumu değerlerine Kruskal Wallis H Testi ilişkin uygulanmıştır.

Çocukların sosyal becerilerinde cinsiyet ve annenin çalışma durumu değişkeni arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla "Bağımsız Örneklem T-Testi (Independent Sample T-Test)"; yaş, doğum sırası, okul öncesi kuruma devam etme süresi ve anne-baba eğitim durumu değişkenlerine ilişkin de "Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)" uygulanmıştır. "Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)" sonucunda farklılığının önemli çıkması durumunda farklılığın ne yönde olduğunu belirlemek için ikili karşılaştırma yöntemlerinden "Tukey testi" kullanılmıştır. Tüm istatistiksel analizlerde ,05 hata payı üst sınır olarak kabul edilip anlamlılık aranmıştır.

6. BULGULAR

Bu araştırmada 48- 72 ay arasındaki çocukların öz düzenleme becerileri ile sosyal beceri düzeylerinin anlamlı olup olmadığını, öz düzenleme becerileri düzeylerini çocuğun cinsiyeti, yaşı, doğum sırası, çocuğun okul öncesi eğitime devam etme süresi, anne ve babanın öğrenim durumu, annenin çalışma durumu değişkenlerine göre ve sosyal beceri düzeylerinin çocuğun cinsiyeti, yaşı, doğum sırası, çocuğun okul öncesi eğitime devam etme süresi, anne ve babanın öğrenim durumu, annenin çalışma durumu değişkenlerine göre anlamlı farkın olup olmadığı incelenmiştir.

Çocukların öz düzenleme becerilerinin demografik bilgi değişkenlerine göre farklılaşma durumları tablosu 6.1.1.1 ve 6.1.1.8' de incelenirken, sosyal becerilerinin demografik bilgi değişkenlerine göre farklılaşma durumları tablosu 6.2.1.1 ve 6.2.1.8 arasında sunulmuştur. Çocukların öz düzenleme beceri düzeyi ile sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılan "Pearson Korelasyon Analizi" ile öz düzenleme becerilerinin sosyal becerilerini yordama düzeyini belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizi tablo 6.3.1.ile 6.3.2.'de sunulmuştur.

6.1. Çocukların Öz Düzenleme Becerilerine İlişkin Bulgular

6.1.1. "4-6 yaş çocuklarına yönelik öz-düzenleme becerileri ölçeği (Anne formu)" boyutlarının demografik özelliklere göre farklılık analizi

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-72 aylık çocukların 4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)'ne ilişkin betimsel analizleri Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 6.1.1.1. "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)" ne Dair Betimsel Analiz Tablosu

Alt boyutlar	n	Min	Max	$\overline{X}$	SS
Dikkat	195	12	30	23,93	3,800
Çalışma Belleği	195	11	25	22,62	2,431
Engelleyici Kontrol-Duygular	195	10	25	20,56	3,318
Engelleyici Kontrol-Davranış	195	4	20	13,37	3,508
Toplam	195	53	100	80,48	9,912

Tablo 6.1.1.1.'e göre araştırmaya katılan çocukların "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)" toplam ve alt boyutlarından aldıkları puanların "yüksek" düzeyde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte "Çalışma belleği" alt boyutunun en yüksek ortalamaya sahip alt boyutken, "Engelleyici kontrol-davranış" alt boyutu en düşük ortalamaya sahip alt boyut olmuştur.

Tablo 6.1.1.2. "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)"nden Alınan Puanların Çocuğun Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları

Alt boyut	Cinsiyet	n	$\overline{X}$	SS	sd	t	p
Dikkat	Kız	99	24,37	3,481	193	1,670	,096
	Erkek	96	23,47	4,070			
Çalışma Belleği	Kız	99	22,82	2,229	217	1,184	,238
	Erkek	96	22,41	2,618			
Engelleyici Kontrol - Duygu	Kız	99	20,53	3,424	217	,144	,886
	Erkek	96	20,59	3,224			
Engelleyici Kontrol-Davranış	Kız	99	13,87	3,433	217	2,014	,045*
	Erkek	96	12,86	3,529			
Toplam	Kız	99	81,59	9,480	217	1,593	,113
	Erkek	96	79,33	10,261			

**p<.05 **p<.01*

Tablo 6.1.1.2. incelendiğinde çocukların "Engelleyici Kontrol-Davranış" alt boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında .05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu ve kız çocukların, bu alt boyutta erkek çocuklardan daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Diğer alt boyutlar ve toplam puanların cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmadığı görülmektedir (p>.05).

Tablo 6.1.1.3. "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)"nden Alınan Puanların Çocuğun Yaş Grubu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren "ANOVA" Sonuçları

Alt boyut	Yaş	n	$\overline{X}$	SS	f	p
Dikkat	48-56 ay	55	23,73	3,330	2	,546
	57-64 ay	68	24,34	3,606	192	
	65-72 ay	72	23,69	4,301	194	
	Toplam	195	23,93	3,800		
Çalışma Belleği	48-56 ay	55	22,27	2,384	2	,060
	57-64 ay	68	23,18	2,058	192	
	65-72 ay	72	22,35	2,712	194	
	Toplam	195	22,62	2,431		
Engelleyici Kontrol-Duygu	48-56 ay	55	20,36	2,977	2	,820
	57-64 ay	68	20,53	3,683	192	

	65-72 ay	72	20,74	3,237	194	
	Toplam	195	20,56	3,318		
Engelleyici Kontrol-Davranış	48-56 ay	55	12,47	3,522	2	,073
	57-64 ay	68	13,60	3,633	192	
	65-72 ay	72	13,85	3,292	194	
	Toplam	195	13,37	3,508		
Toplam	48-56 ay	55	78,84	8,749	2	,292
	57-64 ay	68	81,65	9,738	192	
	65-72 ay	72	80,63	10,831	194	
	Toplam	195	80,48	9,912		

Tablo 6.1.1.3. incelendiğinde çocukların yaş düzeyleri ile 4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)" toplam ve alt boyutlarından aldıkları puanların istatiksel açıdan anlamlı farklılaşmalar görülmemektedir (p>.05).

Tablo 6.1.1.4. "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)"nden Alınan Puanların Çocuğun Doğum Sırası Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren ANOVA Sonuçları

Alt boyut	Doğum Sırası	n	$\overline{X}$	SS	f	p
Dikkat	İlk	100	23,72	3,753	2	,523
	Ortanca	31	24,61	3,353	192	
	Son	64	23,92	4,084	194	
	Toplam	195	23,93	3,800		
Çalışma Belleği	İlk	100	22,47	2,750	2	,358
	Ortanca	31	22,35	2,416	192	
	Son	64	22,97	1,825	194	
	Toplam	195	22,62	2,431		
Engelleyici Kontrol-Duygu	İlk	100	20,45	3,242	2	,888
	Ortanca	31	20,74	3,741	192	
	Son	64	20,64	3,268	194	
	Toplam	195	20,56	3,318		
Engelleyici Kontrol-Davranış	İlk	100	13,20	3,584	2	,286
	Ortanca	31	14,29	3,143	192	
	Son	64	13,20	3,537	194	
	Toplam	195	13,37	3,508		
Toplam	İlk	100	79,84	10,023	2	,554
	Ortanca	31	82,00	9,818	192	
	Son	64	80,73	9,844	194	
	Toplam	195	80,48	9,912		

Tablo 6.1.1.4. incelendiğinde çocukların doğum sıraları ile "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)" puanlarının toplam ve alt boyutlar bazında anlamlı farklılaşmalar görülmemektedir (p>.05).

Tablo 6.1.1.5. "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)"nden Alınan Puanların Çocuğun Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Ettiği Süre Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren ANOVA Sonuçları

Alt boyut	Eğitim süresi	n	$\overline{X}$	SS	f	p
Dikkat	1 yıldan az	88	23,06	4,083	3	,292
	1 yıldan fazla 2 yıl	30	24,80	3,231	191	
	2 yıldan fazla	30	24,93	3,503	194	
	Toplam	47	24,36	3,498		
		195	23,93	3,800		
Çalışma belleği	1 yıldan az	88	22,53	2,523	3	,662
	1 yıldan fazla 2 yıl	30	22,23	2,402	191	
	2 yıldan fazla	30	22,87	2,596	194	
	Toplam	47	22,85	2,187		
		195	22,62	2,431		
Engelleyici Kontrol-Duygu	1 yıldan az	88	20,07	3,574	3	,316
	1 yıldan fazla 2 yıl	30	20,87	3,277	191	
	2 yıldan fazla	30	20,97	3,000	194	
	Toplam	47	21,02	2,996		
		195	20,56	3,318		
Engelleyici Kontrol-Davranış	1 yıldan az	88	13,19	3,584	3	,502
	1 yıldan fazla 2 yıl	30	13,37	3,409	191	
	2 yıldan fazla	30	14,27	3,741	194	
	Toplam	47	13,15	3,290		
		195	13,37	3,508		
Toplam	1 yıldan az	88	78,85	10,329	3	,176
	1 yıldan fazla 2 yıl	30	81,27	8,682	191	
	2 yıldan fazla	30	83,03	10,186	194	
	Toplam	47	81,38	9,438		
		195	80,48	9,912		

Tablo 6.1.1.5. incelendiğinde çocukların okul öncesi eğitim kurumlarına gitme süreleri ile "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)" puanların toplam ve alt boyutlar bazında anlamlı farklılaşma olmadığı görülmektedir (p>.05).

Tablo 6.1.1.6. "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)" nden Alınan Puanların Anne Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Alt boyut	Anne Eğitim Durumu	n	Sıra ort	X^2	p
Dikkat	İlkokul ve ortaokul	44	74,78	12,320	,015*
	Lise	46	95,88		
	Yüksekokul	19	99,34		
	Üniversite	73	109,24		
	Lisansüstü	13	119,00		
Çalışma belleği	İlkokul ve ortaokul	44	89,86	4,021	,403
	Lise	46	99,14		
	Yüksekokul	19	118,37		
	Üniversite	73	98,77		
	Lisansüstü	13	87,38		
Engelleyici Kontrol Duygu	İlkokul ve ortaokul	44	84,20	8,141	,087
	Lise	46	95,85		
	Yüksekokul	19	113,42		
	Üniversite	73	98,12		
	Lisansüstü	13	129,08		
Engelleyici Kontrol Davranış	İlkokul ve ortaokul	44	84,20	8,318	,081
	Lise	46	95,51		
	Yüksekokul	19	97,26		
	Üniversite	73	82,34		
	Lisansüstü	13	96,84		
Toplam	İlkokul ve ortaokul	44	138,42	6,766	,149
	Lise	46	82,27		
	Yüksekokul	19	97,02		
	Üniversite	73	101,74		
	Lisansüstü	13	102,47		

**p<.05 sd:4*

Tablo 6.1.1.6. incelendiğinde anne öğrenim düzeyleri arasında "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)" "Dikkat" alt boyutunda .05 düzeyinde anlamlı farklılaşmalar görülürken diğer alt boyutlar ve toplam puanda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir (p>.05).

Farkın kaynağını saptamak amacıyla yapılan anlamlı farklılaşan grupları göstermekte yetersiz kalması sebebiyle gruplar arasında ikili karşılaştırmalar yapılarak anlamlı farklılaşmaların bulunduğu non-parametrik testlerden Mann Whitney-U testine göre;

- Lisansüstü mezunu annelerin çocuklarının "Dikkat" alt boyutundan aldıkları ortalama puanları (37,42), ilkokul ve ortaokul mezunu annelerin çocuklarının aldıkları ortalama puandan (26,51) anlamlı düzeyde (p<.05) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 6.1.1.7. "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)"nden Alınan Puanların Baba Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Alt boyut	Baba Eğitim Durumu	n	Sıra ort	X^2	p
Dikkat	İlkokul ve ortaokul	39	79,60	10,101	,039*
	Lise	61	97,49		
	Yüksekokul	12	101,67		
	Üniversite	68	100,71		
	Lisansüstü	15	132,67		
Çalışma belleği	İlkokul ve ortaokul	39	88,04	4,651	,325
	Lise	61	103,12		
	Yüksekokul	12	101,79		
	Üniversite	68	93,57		
	Lisansüstü	15	120,10		
Engelleyici Kontrol Duygu	İlkokul ve ortaokul	39	78,08	12,764	,012*
	Lise	61	101,61		
	Yüksekokul	12	98,38		
	Üniversite	68	97,31		
	Lisansüstü	15	137,93		
Engelleyici Kontrol Davranış	İlkokul ve ortaokul	39	88,81	12,489	,014*
	Lise	61	92,03		
	Yüksekokul	12	103,83		
	Üniversite	68	97,16		
	Lisansüstü	15	145,30		
Toplam	İlkokul ve ortaokul	39	78,04	15,170	,004**
	Lise	61	98,82		
	Yüksekokul	12	102,71		
	Üniversite	68	97,63		
	Lisansüstü	15	144,47		

**p<.05 **p<.01*

Tablo 6.1.1.7. incelendiğinde "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)'nin "Dikkat", "Engelleyici Kontrol-Duygu", "Engelleyici Kontrol-Davranış" ve toplam puanların baba öğrenim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmalar görülmektedir.

Farkın kaynağını saptamak amacıyla yapılan anlamlı farklılaşan grupları göstermekte yetersiz kalması sebebiyle gruplar arasında ikili karşılaştırmalar yapılarak anlamlı farklılaşmaların bulunduğu non-parametrik testlerden Mann Whitney-U testine göre;

- Babaları lisansüstü mezunu olan çocukların toplam ve alt boyutlardan aldıkları puanların(144,47), ilkokul ve ortaokul mezunu babaların çocukların

aldıkları ortalama puandan (78,04) anlamlı düzeyde (p<.05) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 6.1.1.8. "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)"nden Alınan Puanların Annenin Bir İşyerinde Çalışıyor Olma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları

Alt boyut	Anne çalışma durumu	n	$\overline{X}$	SS	sd	t	p
Dikkat	Çalışıyor	94	24,74	3,350	193	-2,952	**,**004**
	Çalışmıyor	101	23,17	4,045			
Çalışma Belleği	Çalışıyor	94	22,68	2,301	193	-1,889	,718
	Çalışmıyor	101	22,55	2,555			
Engelleyici Kontrol-Duygu	Çalışıyor	94	21,02	2,995	193	-1,889	,060
	Çalışmıyor	101	20,13	3,554			
Engelleyici Kontrol-Davranış	Çalışıyor	94	13,72	3,481	217	-1,343	,181
	Çalışmıyor	101	13,05	3,520			
Toplam	Çalışıyor	94	82,17	9,446	193	-2,328	,021*
	Çalışmıyor	101	78,90	10,120			

**p<.05 **p<.01*

Tablo 6.1.1.8. incelendiğinde annesi bir iş yerinde çalışan çocukların öz düzenleme becerileri toplam puan ve "Dikkat" alt boyutlarından aldıkları puanların, diğer çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

6.2. Çocukların Sosyal Becerilerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya dahil edilen okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-72 aylık çocukların **"**Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)" puanların demografik değişkenlere göre değişme durumuna ait bulgular Tablo 6.2.1.1. ile Tablo 6.2.1.8. arasında sunulmuştur.

6.2.1. "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)" Boyutlarının Demografik Özelliklere Göre Farklılık Analizi

Tablo 6.2.1.1. "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)"ne Dair Betimsel Analiz Tablosu

Alt boyutlar	n	Min	Max	$\overline{X}$	SS
KB	195	32	75	58,35	9,579
KDKEDUSB	195	22	55	40,18	6,955
ABBÇB	195	16	50	33,61	7,279
SAB	195	7	35	25,92	6,124
KKEB	195	4	20	12,39	3,451
AOB	195	3	15	11,56	2,638
DB	195	8	25	20,04	3,802
GTB	195	4	15	12,22	2,491
SKEB	195	4	20	12,88	4,019
Toplam	195	143	310	227,15	34,867

Tablo 6.2.1.1'e e göre çocukların sosyal beceri düzeylerinin "iyi" düzeyde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte en yüksek ortalamaya sahip alt boyut "Görevi tamamlama" alt boyutuyken en düşük ortalamaya sahip alt boyutun "Kendini kontrol etme becerisi" alt boyutu olduğu görülmektedir.

Tablo 6.2.1.2. "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)"nden Alınan Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	$\overline{X}$	SS	t	p
KB	Kız	99	58,43	9,092	,126	,900
	Erkek	96	58,26	10,104		
KDKEDUSB	Kız	99	40,35	7,009	,344	,731
	Erkek	96	40,01	6,930		
ABBÇB	Kız	99	33,79	7,182	,345	,730
	Erkek	96	33,43	7,411		
SAB	Kız	99	25,98	6,106	,143	,887
	Erkek	96	25,85	6,173		
KKEB	Kız	99	12,60	3,285	-,425	,410
	Erkek	96	12,19	3,620		
AOB	Kız	99	11,48	2,719	-,425	,671
	Erkek	96	11,65	2,563		
DB	Kız	99	20,07	3,860	,129	,897
	Erkek	96	20,00	3,761		
GTB	Kız	99	12,07	2,568	-,852	,395
	Erkek	96	12,38	2,412		
SKEB	Kız	99	13,68	3,987	2,875	,004**
	Erkek	96	12,05	3,902		
Toplam	Kız	99	228,45	34,511	,528	,598
	Erkek	96	225,81	35,362		

**p<.05 **p<.01*

Tablo 6.2.1.2. incelendiğinde örneklemde yer alan kız çocuklarının "Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB)" alt boyutundan aldıkları puan ortalamalarının erkek çocuklardan .01 anlamlılık düzeyinde daha yüksek olduğu görülürken diğer alt boyutlar ve toplam puanlar bazında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olmadığı görülmektedir (p>.05).

Tablo 6.2.1.3. "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)"nden Alınan Puanların Çocuğun Yaş Grubu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren ANOVA Sonuçları

Alt boyut	Yaş	n	$\overline{X}$	SS	f	p
KB	48-56 ay	55	56,45	8,944	2	,193
	57-64 ay	68	58,63	10,070	192	
	65-72 ay	72	59,53	9,482	194	
	Toplam	195	58,35	9,579		
KDKEDUSB	48-56 ay	55	39,73	7,704	2	,410
	57-64 ay	68	39,63	6,962	192	
	65-72 ay	72	41,06	6,329	194	
	Toplam	195	40,18	6,955		
ABBÇB	48-56 ay	55	33,78	7,547	2	,970
	57-64 ay	68	33,46	7,544	192	
	65-72 ay	72	33,63	6,907	194	
	Toplam	195	33,61	7,279		
SAB	48-56 ay	55	25,18	7,318	2	,577
	57-64 ay	68	26,22	5,579	192	
	65-72 ay	72	26,19	5,636	194	
	Toplam	195	25,92	6,124		
KKEB	48-56 ay	55	11,51	3,202	2	,038*
	57-64 ay	68	12,38	3,421	192	
	65-72 ay	72	13,08	3,551	194	
	Toplam	195	12,39	3,451		
AOB	48-56 ay	55	11,65	2,710	2	,293
	57-64 ay	68	11,88	2,794	192	
	65-72 ay	72	11,19	2,413	194	
	Toplam	195	11,56	2,638		
DB	48-56 ay	55	19,65	3,617	2	,681
	57-64 ay	68	20,16	3,819	192	
	65-72 ay	72	20,21	3,954	194	
	Toplam	195	20,04	3,802		
GTB	48-56 ay	55	11,76	2,403	2	,178
	57-64 ay	68	12,60	2,528	192	
	65-72 ay	72	12,21	2,495	194	
	Toplam	195	12,22	2,491		
SKEB	48-56 ay	55	12,18	4,418	2	,198
	57-64 ay	68	12,81	3,670	192	
	65-72 ay	72	13,47	3,979	194	
	Toplam	195	12,88	4,019		
Toplam	48-56 ay	55	221,91	34,519	2	,378
	57-64 ay	68	227,78	34,784	192	
	65-72 ay	72	230,57	35,219	194	
	Toplam	195	227,15	34,867		

**p<.05 **p<.01*

Tablo 6.2.1.3. incelendiğinde çocukların yaş düzeylerinin "Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB)" alt boyutunda .05 anlamlılık düzeyinde farklılaşırken diğer alt boyutlar ve toplam puanda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir (p>.05).

Verilerin homojen dağıldığı belirlenerek farkın kaynağını saptamak amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey testine göre;

- 65-72 ay grubu çocukların "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (4-6 Yaş)"nin "Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB)" alt boyutundan aldıkları ortalama puanların, 48-56 ay grubu çocukların aldığı ortalama puandan daha yüksek olduğu görülmektedir (p<.05).

Tablo 6.2.1.4. "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)"nden Alınan Puanların Çocuğun Doğum Sırası Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren ANOVA Sonuçları

Alt boyut	Doğum Sırası	n	$\overline{X}$	SS	f	p
KB	İlk	100	58,07	9,317	2	,605
	Ortanca	31	59,94	8,892	192	
	Son	64	58,02	10,344	194	
	Toplam	195	58,35	9,579		
KDKEDUSB	İlk	100	100	39,99	2	,166
	Ortanca	31	31	42,29	192	
	Son	64	64	39,47	194	
	Toplam	195	195	40,18		
ABBÇB	İlk	100	100	33,19	2	,282
	Ortanca	31	31	35,52	192	
	Son	64	64	33,34	194	
	Toplam	195	195	33,61		
SAB	İlk	100	100	26,30	2	,631
	Ortanca	31	31	25,84	192	
	Son	64	64	25,36	194	
	Toplam	195	195	25,92		
KKEB	İlk	100	12,16	3,612	2	,176
	Ortanca	31	13,45	2,896	192	
	Son	64	12,25	3,395	194	
	Toplam	195	12,39	3,451		
AOB	İlk	100	11,39	2,748	2	,333
	Ortanca	31	12,19	2,600	192	
	Son	64	11,53	2,469	194	
	Toplam	195	11,56	2,638		
	İlk	100	20,04	3,679	2	,327

DB	Ortanca	31	20,87	3,792	192	
	Son	64	19,63	3,986	194	
	Toplam	195	20,04	3,802		
GTB	İlk	100	12,22	2,529	2	,087
	Ortanca	31	13,03	2,373	192	
	Son	64	11,83	2,427	194	
	Toplam	195	12,22	2,491		
SKEB	İlk	100	12,21	4,048	2	,032*
	Ortanca	31	14,23	3,631	192	
	Son	64	13,27	3,993	194	
	Toplam	195	12,88	4,019		
Toplam	İlk	100	225,57	34,883	2	,205
	Ortanca	31	237,35	29,341	192	
	Son	64	224,69	36,882	194	
	Toplam	195	227,15	34,867		

**p<.05 **p<.01*

Tablo 6.2.1.4. incelendiğinde çocukların doğum sıralarının "Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB)" alt boyutunda .05 anlamlılık düzeyinde farklılaşırken diğer alt boyutlar ve toplam puanda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir (p>.05).

Verilerin homojen dağıldığı belirlenerek farkın kaynağını saptamak amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey testine göre;

- Ortanca veya ortancalardan birisi olan çocukların aldıkları ortalama puanın(-2,016), ilk çocuklara göre "Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB)" alt boyutundan aldıkları puanların daha yüksek olduğu görülmektedir (p<.05).

Tablo 6.2.1.5. "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)"nden Alınan Puanların Çocuğun Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Süresi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren ANOVA Sonuçları

Alt boyut	Eğitim süresi	n	$\overline{X}$	SS	f	p
KB	1 yıldan az	88	57,56	10,148	3	
	1 yıldan fazla	30	57,63	10,240	191	
	2 yıl	30	60,50	8,525	194	,488
	2 yıldan fazla	47	58,91	8,682		
	Toplam	195	58,35	9,579		
KDKEDUSB	1 yıldan az	88	39,56	7,136	3	
	1 yıldan fazla	30	41,90	5,554	191	
	2 yıl	30	43,27	7,148	194	,007**
	2 yıldan fazla	47	38,30	6,597		
	Toplam	195	40,18	6,955		
ABBÇB	1 yıldan az	88	34,01	7,547	3	
	1 yıldan fazla	30	33,57	7,205	191	
	2 yıl	30	34,67	7,984	194	,455
	2 yıldan fazla	47	32,21	6,307		
	Toplam	195	33,61	7,279		
SAB	1 yıldan az	88	24,75	6,287	3	
	1 yıldan fazla	30	26,80	6,845	191	
	2 yıl	30	26,97	5,423	194	,119
	2 yıldan fazla	47	26,87	5,527		
	Toplam	195	25,92	6,124		
KKEB	1 yıldan az	88	12,43	3,741	3	
	1 yıldan fazla	30	12,50	3,138	191	,788
	2 yıl	30	12,80	3,633	194	
	2 yıldan fazla	47	12,00	2,993		
	Toplam	195	12,39	3,451		
AOB	1 yıldan az	88	11,50	2,542	3	
	1 yıldan fazla	30	12,63	2,025	191	
	2 yıl	30	11,63	2,822	194	,057
	2 yıldan fazla	47	10,96	2,896		
	Toplam	195	11,56	2,638		
DB	1 yıldan az	88	19,88	4,157	3	
	1 yıldan fazla	30	20,00	3,629	191	
	2 yıl	30	20,77	3,256	194	,724
	2 yıldan fazla	47	19,89	3,589		
	Toplam	195	20,04	3,802		
GTB	1 yıldan az	88	12,06	2,641	3	
	1 yıldan fazla	30	12,63	2,399	191	
	2 yıl	30	12,97	2,109	194	,150
	2 yıldan fazla	47	11,79	2,413		
	Toplam	195	12,22	2,491		
SKEB	1 yıldan az	88	13,00	3,933	3	
	1 yıldan fazla	30	12,63	4,064	191	
	2 yıl	30	13,83	4,684	194	,355
	2 yıldan fazla	47	12,19	3,669		
	Toplam	195	12,88	4,019		
Toplam	1 yıldan az	88	224,74	35,729	3	
	1 yıldan fazla	30	230,30	33,183	191	,276
	2 yıl	30	237,40	37,148	194	
	2 yıldan fazla	47	223,13	32,342		

	Toplam	195	227,15	34,867

**p<.05 **p<.01*

Tablo 6.2.1.5. incelendiğinde çocukların okul öncesi eğitim kurumlarına devam sürelerinin "Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDUSB)" alt boyutunda .05 anlamlılık düzeyinde farklılaşırken diğer alt boyutlar ve toplam puanda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir (p>.05)".

Verilerin homojen dağıldığı belirlenerek farkın kaynağını saptamak amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testine göre;

- Okul öncesi kurumlarına 2 yıldan fazla giden çocukların "Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDUSB)" alt boyutundan aldıkları puanların 2 yıl giden çocuklardan anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmektedir (p<.05).

Tablo 6.2.1.6. "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)"nden Alınan Puanların Anne Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren "Kruskal Wallis H-Testi" Sonuçları

Alt boyut	Anne Eğitim Durumu	n	Sıra ort	X^2	p
KB	İlkokul ve ortaokul	44	106,67	1,950	,745
	Lise	46	97,23		
	Yüksekokul	19	86,97		
	Üniversite	73	95,58		
	Lisansüstü	13	101,12		
KDKEDUSB	İlkokul ve ortaokul	44	111,33	5,542	,236
	Lise	46	88,67		
	Yüksekokul	19	97,68		
	Üniversite	73	92,86		
	Lisansüstü	13	115,23		
ABBÇB	İlkokul ve ortaokul	44	97,52	1,498	,827
	Lise	46	98,70		
	Yüksekokul	19	83,63		
	Üniversite	73	100,96		
	Lisansüstü	13	101,54		
SAB	İlkokul ve ortaokul	44	94,38	4,610	,330
	Lise	46	84,77		
	Yüksekokul	19	104,95		
	Üniversite	73	104,50		
	Lisansüstü	13	110,42		

KKEB	İlkokul ve ortaokul	44	107,80	13,232	,010**
	Lise	46	98,57		
	Yüksekokul	19	67,79		
	Üniversite	73	92,92		
	Lisansüstü	13	135,54		
AOB	İlkokul ve ortaokul	44	106,39	1,415	,842
	Lise	46	97,24		
	Yüksekokul	19	97,08		
	Üniversite	73	93,91		
	Lisansüstü	13	96,62		
DB	İlkokul ve ortaokul	44	100,20	1,830	,767
	Lise	46	98,25		
	Yüksekokul	19	83,50		
	Üniversite	73	98,35		
	Lisansüstü	13	108,88		
GTB	İlkokul ve ortaokul	44	104,49	3,457	,484
	Lise	46	92,21		
	Yüksekokul	19	81,84		
	Üniversite	73	99,73		
	Lisansüstü	13	110,42		
SKEB	İlkokul ve ortaokul	44	108,07	7,988	,0,92
	Lise	46	100,76		
	Yüksekokul	19	81,58		
	Üniversite	73	89,51		
	Lisansüstü	13	125,81		
Toplam	İlkokul ve ortaokul	44	105,20	2,915	,572
	Lise	46	92,61		
	Yüksekokul	19	87,50		
	Üniversite	73	96,88		
	Lisansüstü	13	114,35		

**p<.05 **p<.01*

Tablo 6.2.1.6. incelendiğinde “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)”nin “Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB)” alt boyut puanlarında anne öğrenim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmalar görülmektedir (p<.01).

Farkın kaynağını saptamak amacıyla yapılan anlamlı farklılaşan grupları göstermekte yetersiz kalması sebebiyle gruplar arasında ikili karşılaştırmalar yapılarak anlamlı farklılaşmaların bulunduğu non- parametrik testlerden olan “Mann Whitney-U” testine göre;

- Anneleri lisansüstü mezunu olan çocukların “Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB)” alt boyutundan aldıkları puanların ortalaması (135,54)

yüksekokul mezunu annelerin çocukların puan ortalamasından (67,79) anlamlı düzeyde (p<.01) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 6.2.1.7. "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)"nden Alınan Puanların Baba Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Alt boyut	Baba Eğitim Durumu	n	Sıra ort	X^2	p
KB	İlkokul ve ortaokul	39	89,82	8,603	,072
	Lise	61	102,80		
	Yüksekokul	12	104,38		
	Üniversite	68	89,60		
	Lisansüstü	15	132,70		
KDKEDUSB	İlkokul ve ortaokul	39	93,62	9,648	,047*
	Lise	61	91,34		
	Yüksekokul	12	112,88		
	Üniversite	68	95,04		
	Lisansüstü	15	137,97		
ABBÇB	İlkokul ve ortaokul	39	87,73	4,473	,346
	Lise	61	98,60		
	Yüksekokul	12	114,50		
	Üniversite	68	95,85		
	Lisansüstü	15	118,80		
SAB	İlkokul ve ortaokul	39	80,99	8,731	,068
	Lise	61	96,09		
	Yüksekokul	12	105,58		
	Üniversite	68	101,20		
	Lisansüstü	15	129,43		
KKEB	İlkokul ve ortaokul	39	86,09	8,399	,078
	Lise	61	99,24		
	Yüksekokul	12	84,79		
	Üniversite	68	98,24		
	Lisansüstü	15	133,40		
AOB	İlkokul ve ortaokul	39	96,91	1,298	,862
	Lise	61	100,30		
	Yüksekokul	12	94,50		
	Üniversite	68	94,29		
	Lisansüstü	15	111,10		
DB	İlkokul ve ortaokul	39	92,17	5,471	,242
	Lise	61	96,11		
	Yüksekokul	12	92,42		
	Üniversite	68	96,99		
	Lisansüstü	15	129,87		
GTB	İlkokul ve ortaokul	39	98,85	3,871	,424
	Lise	61	95,25		
	Yüksekokul	12	87,71		
	Üniversite	68	96,14		
	Lisansüstü	15	123,63		
SKEB	İlkokul ve ortaokul	39	93,13	9,471	,048*
	Lise	61	95,48		

	Yüksekokul	12	125,21		
	Üniversite	68	90,96		
	Lisansüstü	15	131,03		
Toplam	İlkokul ve ortaokul	39	86,59	10,474	,033*
	Lise	61	97,46		
	Yüksekokul	12	106,75		
	Üniversite	68	94,24		
	Lisansüstü	15	139,93		

**p<.05 **p<.01*

Tablo 6.2.1.7. incelendiğinde "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)" nin "Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDUSB)", "Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB)" alt boyutları ve toplam puanda baba öğrenim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmalar görülmektedir (p<.05).

Farkın kaynağını saptamak amacıyla yapılan anlamlı farklılaşan grupları göstermekte yetersiz kalması sebebiyle gruplar arasında ikili karşılaştırmalar yapılarak anlamlı farklılaşmaların bulunduğu non-parametrik testlerden olan Mann Whitney-U testine göre;

- Babaları lisansüstü mezunu olan çocukların "Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDUSB)", "Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB)" alt boyutları ve toplam puanda ilkokul ve ortaokul mezunu babaların çocukların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir.

Tablo 6.2.1.8. "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)"nden Alınan Puanların Annelerin Bir İş Yerinde Çalışma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Anne çalışma durumu	N	$\overline{X}$	SS	t	p
KB	Çalışıyor	94	58,83	8,250	,676	,500
	Çalışmıyor	101	57,90	10,691		
KDKEDUSB	Çalışıyor	94	40,97	6,543	-1,523	,129
	Çalışmıyor	101	39,46	7,274		
ABBÇB	Çalışıyor	94	34,41	6,974	-1,494	,137
	Çalışmıyor	101	32,86	7,509		
SAB	Çalışıyor	94	26,65	6,042	-1,615	,108
	Çalışmıyor	101	25,24	6,150		
KKEB	Çalışıyor	94	12,57	3,248	-,700	,485
	Çalışmıyor	101	12,23	3,638		
AOB	Çalışıyor	94	11,68	2,545	-,595	,552
	Çalışmıyor	101	11,46	2,730		
DB	Çalışıyor	94	20,29	3,096	-,890	,375
	Çalışmıyor	101	19,80	4,361		
GTB	Çalışıyor	94	12,46	2,178	-1,284	,201
	Çalışmıyor	101	12,00	2,742		
SKEB	Çalışıyor	94	13,12	3,943	-,804	,422
	Çalışmıyor	101	12,65	4,095		
Toplam	Çalışıyor	94	230,98	31,325	-1,482	,140
	Çalışmıyor	101	223,59	37,675		

Tablo 6.2.1.8. incelendiğinde örneklemde yer alan çocuklarının "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)(4-6 Yaş)"nin alt boyutlarından ve toplam puanlardan aldıkları puanların annelerinin bir iş yerinde çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmadığı görülmektedir (p>.05).

6.3. Çocukların Öz Düzenleme Becerileri ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

6.3.1. Öz Düzenleme Becerileri ile Sosyal Beceriler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 6.3.1.1. Çocukların Öz Düzenleme Becerileri ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik "Pearson Korelasyon Analizi" Sonuçları

Alt Boyutlar		Dikkat	Çalışma Belleği	Engelleyici Kontrol-Duygular	Engelleyici Kontrol-Davranışlar	Toplam
KB	r	,429**	,370**	,514**	,603**	,641**
	p	,000	,000	,000	,000	,000
KDKEDUSB	r	,416**	,293**	,374**	,536**	,546**
	p	,000	,000	,000	,000	,000
ABBÇB	r	,342**	,315**	,397**	,417**	,489**
	p	,000	,000	,000	,000	,000
SAB	r	,306**	,336**	,518**	,310**	,483**
	p	,000	,000	,000	,000	,000
KKEB	r	,325**	,158*	,182*	,533**	,413**
	p	,000	,028	,011	,000	,000
AOB	r	,269**	,168*	,315**	,277**	,348**
	p	,000	,019	,000	,000	,000
DB	r	,438**	,271**	,360**	,490**	,528**
	p	,000	,000	,000	,000	,000
GTB	r	,431**	,261**	,269**	,418**	,467**
	p	,000	,000	,000	,000	,000
SKEB	r	,311**	,186*	,142*	,571**	,415**
	p	,000	,009	,048	,000	,000
Toplam	r	,493**	,383**	,506**	,637**	,678**
	p	,000	,000	,000	,000	,000

p<.05p<.01*

Tablo 6.3.1.2. Öz Düzenleme Becerileri ile Sosyal Beceriler Arasındaki Neden Sonuç İlişkisini Belirlemeye Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	B	ß	t	*p*	Zero-order r	Partial r
Sabit	35,264		2,336	,021	-	-
Öz Düzenleme Becerileri	2,384	,678	12,807	,000*	.459	.265

$R=.678$ $R^2=.459$ $F_{(1-194)}=164,026$ $p=.000$

Tablo 6.3.1.1. incelendiğinde 48-72 ay arasındaki çocukların öz düzenleme becerileri ile sosyal becerileri arasında ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği"nin toplam puanları ile "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)" toplam puanları arasında "yüksek" düzeyde (r=,678) .01 anlamlılık düzeyinde bir ilişki olduğu görülmektedir. Bununla birlikte ölçeklerin alt boyutları arasında da .01 ve .05 düzeylerinde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Bu ilişkilere detaylı olarak bakıldığında "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)" alt boyutlarından olan "Kişiler Arası Beceriler (KB)" ile "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği" toplam puanı arasında pozitif yönlü .01 anlamlılık düzeyinde yüksek seviyede ilişki olduğu görülmektedir. "Kişiler Arası Beceriler (KB)" alt boyutu ile "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği" alt boyutları arasında da .01 düzeyde orta seviyede anlamlı ilişkiler olduğu bu ilişkilerin yüksekten düşüğe doğru sırasıyla "Engelleyici Kontrol-Davranış", "Engelleyici Kontrol-Duygu", "Dikkat" ve "Çalışma Belleği" alt boyutları ile olduğu görülmektedir.

"Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)" ikinci alt boyutu olan "Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDUSB)" ile "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği" toplam puanı arasında pozitif yönlü .01 anlamlılık düzeyinde orta seviyede ilişki olduğu görülmektedir. Bu alt boyut ile "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği" alt boyutları arasında da .01 düzeyde orta-düşük seviyede anlamlı ilişkiler olduğu bu ilişkilerin yüksekten düşüğe doğru sırasıyla "Dikkat", "Engelleyici Kontrol-Davranış", "Engelleyici Kontrol-Duygu" ve "Çalışma Belleği" alt boyutları ile olduğu görülmektedir.

“Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)” üçüncü alt boyutu olan “Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileri (ABBÇB)” alt boyutu ile “4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği” toplam puanı arasında pozitif yönlü .01 anlamlılık düzeyinde orta seviyede ilişki olduğu görülmektedir. Bu alt boyut ile sosyal beceriler ölçeğine ait alt boyutlar arasında da .01 düzeyde orta-düşük seviyede anlamlı ilişkiler olduğu bu ilişkilerin yüksekten düşüğe doğru sırasıyla “Engelleyici Kontrol-Davranış”, “Engelleyici Kontrol-Duygu”, “Dikkat” ve “Çalışma Belleği” alt boyutları ile olduğu görülmektedir.

“Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)” dördüncü alt boyutu olan “Sözel Açıklama Becerileri (SAB)” ile “4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği” en yüksek ilişkinin .01 anlamlılık düzeyi ile “Engelleyici Kontrol–Davranış” alt boyutu ile olan orta düzeydeki ilişki olduğu görülmektedir. Bu ilişkiyi sırasıyla “Çalışma belleği”, “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)” toplam puanı ve “Dikkat” alt boyutları takip etmektedir. Bu ilişkiler .01 anlamlı düzeyinde orta-düşük seviyededir.

“Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)” bir diğer alt boyutu olan “Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB)” alt boyutu ile “4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği” toplam puanı arasında orta seviyede .01 anlamlılık düzeyinde, “Dikkat” alt boyutu ile orta-düşük seviyede .01 anlamlılık düzeyinde bir ilişki varken “Çalışma Belleği”, “Engelleyici Kontrol-Davranış” ve “Engelleyici Kontrol-Duygu” alt boyutları arasında .05 anlamlılık düzeyinde düşük seviyede bir ilişki olduğu görülmektedir.

“Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)” bir diğer alt boyutu olan “Amaç Oluşturma Becerileri (AOB)” alt boyutu ile “Engelleyici Kontrol-Davranış” ve “Engelleyici Kontrol-Duygu” alt boyutu arasında .01 anlamlılık düzeyinde orta-düşük seviyede bir ilişki varken bu ilişkiyi sırasıyla “4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği” toplam puanı, “Dikkat” alt boyutları izlerken ile orta-düşük seviyede .01 anlamlılık arasında orta seviyede .01 anlamlılık düzeyinde, düzeyinde bir ilişki varken “Çalışma Belleği” ve “Engelleyici Kontrol-Davranış” alt boyutları arasında .05 anlamlılık düzeyinde düşük seviyede bir ilişki olduğu görülmektedir.

“Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)” “Dinleme Becerileri” alt boyutu ile “4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği” toplam puanı arasında orta düzeyde .01 anlamlılık düzeyinde bir ilişki olduğu bu ilişkiyi sırasıyla “Dikkat”, “Engelleyici Kontrol-Davranış” “Engelleyici Kontrol-Duygu” ve “Çalışma Belleği” alt boyutları ile olan orta-düşük ilişkilerin izlediği görülmektedir. “Görevleri Tamamlama Becerileri (GTB)” alt boyutu ile “Dikkat” alt boyutu ve sosyal beceriler ölçeği toplam puanı arasında .01 anlamlılık düzeyinde orta seviyede “Çalışma Belleği” ve “Engelleyici Kontrol-Davranış” alt boyutları ile düşük seviyede .01 anlamlılık düzeyinde bir ilişki olduğu görülmektedir.

“Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)” “Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB)” alt boyutu ile “4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Değerlendirme Ölçeği” toplam puanı arasında pozitif yönlü .01 anlamlılık düzeyinde orta seviyede ilişki olduğu görülürken “Çalışma Belleği” ve “Engelleyici Kontrol-Davranış” alt boyutları ile düşük seviyede .05 anlamlılık düzeyinde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 6.3.1.2’ de görüldüğü üzere öz düzenleme becerileri ve sosyal beceri düzeyleri arasında orta düzeyde bir ilişki vardır (r=678). Bu ilişki ile çocukların öz düzenleme becerilerinin sosyal becerilerini yordama gücü üzerinden yorum yapabilecek seviyede olduğu ve ($p<.001$) düzeyinde anlamlı biçimde yordadığı görülmektedir. Öz düzenleme becerileri sosyal becerilerin yaklaşık %45’ini açıklamaktadır ($F_{(1\text{-}194)}=164{,}026$, $p=.000$).

7. TARTIŞMA

7.1. Öz Düzenleme Becerilerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Elde Edilen Sonuçların Tartışılması

Araştırmanın bu bölümünde 48-72 ay arasındaki çocukların öz düzenleme becerileri çeşitli değişkenler açısından incelenmiş ve sonuçlar daha önce yapılmış araştırma bulgularıyla birlikte tartışılmıştır.

Araştırmamızda 48-72 aylık çocukların öz düzenleme becerilerinin cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin bulgular incelendiğinde, cinsiyet değişkenine göre öz düzenleme becerileri açısından kızların lehine anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur (Tablo 6.1.1.2). Araştırma bulgumuza benzer şekilde Atmaca, Gültekin Akduman, Şepitçi Sarıbaş (2020) tarafından okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme düzeylerinin annelerinin empatik becerileri ile ilişkisinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmada; kız çocukların puan ortalamalarının erkek çocuklarınkinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tuzcuoğlu, Azkeskin, Niran ve Özkan (2020) tarafından okul öncesi dönemdeki çocukların öz düzenleme becerileri ile oyun tercihleri arasındaki ilişkinin incelemesi amacıyla yapılan çalışmada kızların öz düzenleme becerilerinin erkeklere oranla daha gelişmiş olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kockansha, Murray ve Coy (1997) ve Raffaelli ve arkadaşları (2005) tarafından yapılan boylamsal çalışmada kız çocukların ve erkek çocuklarının öz düzenleme becerilerini incelemiştir. Çalışmada kız çocuklarının öz düzenleme konusunda erkeklerden daha iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Tuzcuoğlu, Azkeskin, Küsmüş, Cengiz (2019), Astarlar (2019), Özbey (2018) ve Tozduman Yaralı ve Güngör Aytar (2017) tarafından yapılan çalışmalar sonucunda da kızların lehine anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır [137,138]. Araştırmamızda elde edilen sonuçlardan farklı olarak alan yazında cinsiyetin öz düzenleme becerilerini etkilemede anlamlı farklılık yaratmadığını tespit eden çalışmalar da mevcuttur (Aldan Karademir ve Görgün, 2019; Aydın, 2018; İleri, 2019; Mercan, 2019). Yapılan araştırmada cinsiyet değişkeni ile öz düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin kızların lehine çıkmasının nedeni olarak; araştırmaya

dahil edilen çocukların ebeveynlerinin kız çocuklarını öz düzenleme becerileri kapsamında engelleyici kontrol-davranış becerilerini yönünde daha çok destekledikleri kız çocuklarıyla kurdukları iletişimde daha sağduyulu oldukları, sözel iletişim ve uyaran kullandıkları, erkek çocuklarıyla ise iletişim sırasında daha az sözel ifadeye yer verdikleri ve davranış odaklı olduklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca kız çocukları çaba gerektiren kontrol becerileri kapsamında uyuşmazlıkları çözmede, iş birliğine açık olmada, hata düzeltmede, duygu ve düşüncelerini kontrol altına almada daha avantajlıdır [72]. Kız çocuklarının avantajlı olmaları ve erkeklere oranla daha iyi performansa sahip olmaları daha az davranış problemi yaşamalarıyla açıklanabilir.

Araştırmamızda 48-72 aylık çocukların öz düzenleme becerilerinin yaş değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin bulgular incelendiğinde, çocukların öz düzenleme becerilerinin alt boyutları ve toplam puanının yaş değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 6.1.1.3). İleri (2019) tarafından okul öncesi dönem çocukların öz düzenleme becerileri ile akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada çocukların yaş değişkenine göre öz düzenleme becerileri arasında farkın anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öksüz (2020) tarafından 4-6 yaş arasındaki çocuklarda öz düzenleme becerileri ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada; yaş değişkenine bağlı olarak öz düzenleme becerileri arasında anlamlı bir farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırma ile yine benzer şekilde; Ural, Akduman ve Sarıbaş (2020), Samar (2019), Özbey (2018), Eke (2017) ve Bayındır (2016) tarafından yapılan çalışmalarda da yaş değişkeninin çocukların öz düzenleme becerilerini etkilemediği bulunmuştur. Alan yazında öz düzenleme becerilerinin yaşla birlikte arttığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Tuzcuoğlu, Azkeskin, Küsmüş, Cengiz (2019) tarafından okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile benlik algıları arasındaki ilişkisinin incelenmesi amaçlanan çalışma sonucunda öz düzenleme becerilerinin çocuğun yaşına bağlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Buna göre; 61-72 aylık çocukların 48- 60 aylık çocuklara göre öz düzenleme becerileri daha yüksek olduğu bulunmuştur. Tanrıbuyurdu (2012) ve Taylor (2011) tarafından yapılan çalışmalarda

da yaşla birlikte çocukların öz düzenleme becerilerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmada yaş değişkeni ile öz düzenleme becerileri arasında anlamlı bir farklılık çıkmasının nedeni olarak; okul öncesi dönem çocuklarının içinde bulundukları gelişimsel özellikler etkili olmuş olabilir. Çocuklar kendi deneyimlerinin yanı sıra sosyal çevresinde bulunan kişileri ya da durumları gözlemleyerek de öğrenmeyi ve düzenlemeyi gerçekleştirmektedir [136]. Çocuğun erken dönemde edindiği deneyimler daha sonraki yaşamında öz düzenleme becerilerinin şekillenmesinde önemli rol oynadığı unutulmamalıdır. Bu nedenle yaşın çocuğun öz düzenleme becerilerini etkilemede tek başına yeterli bir faktör olmamasının ve anlamlı bir farklılık yaratmamasının olağan olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızda okul öncesi dönemi çocuklarının "Dikkat", "Çalışma Belleği", "Engelleyici Kontrol-Duygu", "Engelleyici Kontrol-Davranış" ve toplam öz düzenleme beceri düzeylerinin çocukların doğum sırasına göre anlamlı bir farklılaşma saptanmamıştır (Tablo 6.1.1.4). Karakurt (2019) çocukların öz düzenleme becerileri ile dil gelişimlerinin ilişkisini incelediği çalışmasında doğum sırası değişkenine göre çocukların öz düzenleme becerilerinde anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Yine benzer şekilde Temiz (2019), Samar (2019), Şepitçi (2018), Eke (2017), Fındık Tanrıbuyurdu (2012) tarafından yapılan çalışmaların sonucunda da öz düzenleme becerileri düzeylerinin doğum sırası değişkeninden etkilenmediği bulunmuştur. Alan yazında yapılan çalışmalarda araştırma sonucumuzdan farklı olarak öz düzenleme becerilerinde doğum sırası değişkinine göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna rastlamak mümkündür (Ertürk Kara, Gönen,2015; Mercan,2019). Alan yazındaki çalışmalarda doğum sırası etkeninin öz düzenleme becerileri üzerindeki etkisi tartışmaya açık bir beceri olmakla birlikte bu becerileri açıklamada doğum sırası değişkeninin tek başına yeterli olmadığı düşünülmektedir. Çocuğun doğum sırasının önemli olmamakla beraber önemli olan anne babası ve kardeşleriyle kurduğu sağlıklı bir bağdır. Her çocuğun ailesiyle kurduğu ilişki, aile içindeki konumu ve psikolojik atmosferi farklıdır. Öz düzenleme becerilerinin doğum sırası değişkeninden ziyade anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarından ve kardeşler arası ilişkilerden kaynaklı olduğu söylenebilir.

Araştırmamızda okul öncesi eğitime devam eden çocukların annelerinden alınan görüşlere göre öz düzenleme beceri toplam puan ve alt boyutlarından aldıkları puanların okul öncesi eğitim alma süresine göre istatiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur (Tablo 6.1.1.5). Araştırma sonucumuza benzer şekilde okul öncesi dönem çocukları ile Samar (2019) tarafından okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile sosyal becerileri arasındaki incelediği çalışmada çocukların okul öncesi kuruma devam etme süresinin öz düzenleme becerilerini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Uykan ve Akkaynak (2019) tarafından ebeveyn tutumları ile çocukların öz düzenlemeleri arasındaki ilişkinin incelediği çalışmada dikkat ve engelleyici kontrol-duygu becerisi puan ortalamalarında çocuğun aldığı okul öncesi eğitim süresine bağlı manidar bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Skibbe, Connor, Morrison ve Jewkes (2011) yapmış oldukları çalışmada çocukların okul öncesi eğitime bir yıl ya da iki yıl devam etmelerinin öz düzenleme becerilerinde anlamlı bir fark yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların öz düzenleme beceri düzeylerinin okul öncesi eğitim alma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermemesinin nedeni, çocukların bilinçli, ilgili ve öz yeterliliği yüksek ebeveynlere sahip olduğu ve ebeveynlerin çocuklarına öz düzenleme becerilerini geliştirme adına uygun ortamlar sundukları, çocuklarını deneyim kazanmaları için cesaretlendirdikleri ve çocuklarıyla olumlu iletişim kurdukları düşünülmektedir. Bu nedenle okul öncesi eğitime devam süresinin çocukların öz düzenleme becerilerini belirleyici bir faktör olmayabileceği şeklinde bir yorum yapılabilir.

Araştırmamıza dahil edilen çocukların öz düzenleme becerilerinin annenin öğrenim durumu ile arasındaki ilişki incelendiğinde istatiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 6.1.1.6). Çocukların "Dikkat" alt boyutunun annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Dikkat alt boyutundan aldıkları ortalama puanların lisansüstü mezunu annelerin çocuklarının, ilkokul ve ortaokul mezunu annelerin çocuklarının aldıkları ortalama puandan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgumuza benzer şekilde Saraç, Abanoz ve Ogelman (2021) tarafından okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerilerinin bazı demografik değişkenler açısından incelendiği çalışmada anneleri lise mezunu olan çocukların dikkat puanlarının lisans

mezunu annelerin çocuklarına ve lisansüstü mezunu annelerin çocuklarına göre daha düşük bulunmuştur. Bu çalışmaya benzer şekilde İleri (2019) tarafından yapılan çalışmada da lisans mezunu annelerin çocuklarının öz düzenleme becerilerinden dikkat/dürtü kontrolü ve toplam puan ortalamalarının diğer gruptaki çocuklardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Alan yazında annenin öğrenim düzeyi ile öz düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği diğer çalışmalara bakıldığında Samar (2019), Bernier, Carlson ve Whipple (2010) ve Sektnana, McClellanda, Acocka ve Morrison (2010) tarafından yapılan çalışmalarda da annenin öğrenim düzeyi arttıkça öz düzenleme becerilerinin de arttığı sonucu bulunmuştur. Literatürde anne öğrenim durumunun öz düzenleme becerilerini etkilemede anlamlı farklılık yaratmadığını tespit eden çalışmalar da mevcuttur. Aydın (2018) tarafından yapılan çalışmada anne öğrenim durumun çocuğun duygusal düzenleme becerisini etkilemediği ortaya çıkmaktadır. Tuzcuoğlu ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan çalışmada anne öğrenim durumunun çocukların öz düzenleme becerilerini üzerinde anlamlı düzeyde etki göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmada anne öğrenim düzeyi ile öz düzenleme becerileri arasında anlamlı bir farklılık çıkmasının nedeni olarak; anne öğrenim durumunun yüksek olmasının, annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını olumlu yönde etkileyeceği ve çocuk gelişimi/eğitimi konusunda daha çok bilgi edinme potansiyellerinin olduğu düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle, öğrenim durumu yüksek düzeyde olan annelerin diğer annelere oranla çocuklarına okul dışında da öz düzenleme becerilerini destekleyecekleri öğrenme fırsatları sunduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızda araştırmaya dahil edilen çocukların “Dikkat”, “Engelleyici Kontrol-Davranış”, “Engelleyici Kontrol-Duygu” becerileri ile toplam öz düzenleme beceri düzeylerinin babanın öğrenim düzeyleri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 6.1.1.7). Babaları lisansüstü mezunu olan çocukların toplam ve alt boyutlardan aldıkları puanların, babaları ilkokul ve ortaokul mezunu olan çocukların puanlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucumuza benzer şekilde Samar (2019) okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında babaları lisansüstü ve lisans öğrenim düzeyinde olan çocukların babaları lise, ortaokul ve ilkokul düzeyinde olan çocuklara oranla toplam öz düzenleme beceri

düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Tutkun, Işıktekiner, Tezel Şahin (2017) tarafından yapılan çalışmada da babaların öğrenim durumları açısından bu araştırmayla benzer bir sonuca ulaşılmış ve baba öğrenim durumu yüksek olan çocukların öz düzenleme becerilerinin de yüksek olduğu bulunmuştur. Yapılan araştırma bulgularıyla benzer şekilde, farklı çalışmalarda da çocukların baba öğrenim durumlarına göre öz düzenleme becerilerinde anlamlı fark olduğu belirlenmiştir (Temiz,2019; Sezgin ve Demiriz,2016;Kara ve Gönen;2015). Literatürde öz düzenleme becerilerinin, baba eğitim durumu ile ilişkisini inceleyen çalışmalar da farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Tuzcuoğlu, Azkeskin, Küsmüş, Cengiz (2019) tarafından okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile benlik algıları arasındaki ilişkisinin incelenmesi amaçlanan çalışma sonucunda öz düzenleme becerilerinin baba öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmada baba öğrenim düzeyi ile öz düzenleme becerileri arasında anlamlı bir farklılık çıkmasının nedeni olarak; baba öğrenim düzeyi arttıkça sosyoekonomik düzey de artabileceğinden, ailede yaşanan ekonomik kaygının azalacağı düşünülebilir. Çalışma şartlarının iyileşmesi ve ekonomik olarak daha az kaygının yaşanmasının, babanın çocuğu ile nitelikli ve pozitif iletişime dayalı zaman geçirmesini sağlayacağı ifade edilebilir. Ayrıca babaların öğrenim düzeyi çocukların sosyal konumları üzerinde etkili olduğu düşünüldüğünde çocuklarıyla daha çok etkileşim içerisinde sıcak iletişim kurabilecekleri yönünde açıklanabilir. Baba çocuk etkileşiminin olumlu yönde olması, çocuğa doğru rol model olmanın yanı sıra öz düzenleme becerilerinin kazanılmasında da katkı sağlayabilecektir.

Araştırmamıza dahil edilen çocukların öz düzenleme becerilerinin anne çalışma durumu değişkeni ile arasındaki ilişki incelendiğinde istatiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 6.1.1.8). Annesi bir iş yerinde çalışan çocukların öz düzenleme becerileri toplam puan ve “Dikkat” alt boyutlarından aldıkları puanların, diğer çocuklara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmamızın sonucuyla benzer şekilde; Mercan (2021) ve Samar (2019) tarafından yapılan çalışmalarda çocukların öz düzenleme beceri düzeylerinin anne çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Eke (2017) okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile anne baba tutumlarının

ilişkisini incelemiştir. Araştırmanın sonucuna göre kontrol becerisi ile çalışan annelerin çocuklarının öz düzenleme becerileri düzeyi arasında pozitif bir anlamlılık olduğuna, anneleri çalışan çocukların kontrol beceri düzeylerinin anneleri çalışmayan çocuklara oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farklı olarak Özbey (2018) tarafından okul öncesi dönem çocuklarında motivasyon ve öz düzenlemeyi incelediği çalışmasında, çocukların öz düzenleme becerilerinin anne çalışma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediğini sonucuna ulaşmıştır. Araştırma sonucumuza göre annesi çalışan çocukların dikkat becerilerinin daha yüksek olmasının nedeni çalışan annelerin çocuklarına çeşitli görevler ve sorumluluklar vererek dikkat becerilerini destekledikleri şeklinde yorumlanabilir. Annesi çalışan çocuklar, içinde bulundukları sosyal ortamlarda komşu çocukları, mahalle arkadaşlarıyla veya gittikleri okul öncesi eğitim kurumlarında akranlarıyla etkileşim içerisindedir. Bu durum annesi çalışan çocukların erken dönemde girdikleri sosyal ortamlarda etkileşim içinde bulunarak, öz düzenleme ve dikkat becerilerini geliştirdikleri, problem çözme becerisi kazandıkları şeklinde yorumlanabilir.

7.2. Sosyal Becerilerin Demografik Değişkenlerine İlişkin Elde Edilen Sonuçların Tartışılması

Araştırmanın bu bölümünde 48-72 ay arasındaki çocukların sosyal beceri düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiş ve sonuçlar alan yazınla tartışılmıştır.

Araştırmamızda 48-72 aylık çocukların sosyal becerilerinin cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin bulgular incelendiğinde anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur (Tablo 6.2.1.2). Kız çocuklarının "Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB)" alt boyutundan aldıkları puan ortalamalarının erkek çocuklardan daha yüksek olduğu görülürken diğer alt boyutlar ve toplam puanlar bazında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Buna göre kız çocuklarının sosyal beceri düzeyleri, erkek çocuklarının sosyal beceri düzeylerinden daha yüksektir denilebilir. Bu bulgumuza benzer şekilde Gül Karabulut (2018) tarafından yapılan çalışmada cinsiyet değişkeninin sosyal becerilerini etkilediği, kızların ortalama puanının erkeklerin ortalama puanına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yaşar Ekici (2015) tarafından okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasındaki ilişkinin incelemiştir. Kızların sosyal işbirliği alt boyutunun erkeklere oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Pekdoğan (2016) araştırmasında okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma sonunda, ABBÇB, SKEB ve DB' nin de çocukların cinsiyetleri ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kız çocukları erkek çocuklara oranla daha sık sosyal beceriler sergiledikleri sonucunu elde etmiştir. Temel ve Türkoğlu (2019) tarafından yapılan araştırmada kız çocuklarının sosyal beceri puan ortalamasının erkek çocuklarına oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Cinsiyet rollerinin sosyal beceri ile olan ilişkisine bakan çalışmalarda ise, kızların erkeklere oranla uygun sosyal davranışları daha sık gösterdikleri ortaya çıkmıştır (Park ve Cheah,2005;Jamyang Tshering,2004; Meijer ve ark.,2000; Matson ve ark.,1986). Araştırmamızda elde edilen sonuçların aksine alan yazında sosyal becerilerin cinsiyet değişkenine bağlı olarak farklılaştığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Kapıkıran, İvrendi ve Adak (2006) tarafından yapılan çalışmada erkek çocuklarının uyum becerilerinin kız çocuklarının uyum becerilerine oranla daha yüksek düzeyde olduğuna ulaşılmıştır. Farklı olarak Fidan

(2019) tarafından okul öncesi eğitime devam eden 5 - 6 yaş grubu çocukların ve anne babalarının sosyal beceri düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelemesini amaçlamıştır. Araştırmanın sonucuna göre cinsiyet değişkeni çocukların sosyal becerileri etkilememektedir. Çocukların sosyal beceri düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermesinin nedeni olarak çocukların yetiştirilmesinde anne baba tutumlarından, çocukların cinsiyetine göre ayrım yapılabileceğinden kaynaklandığı düşünülebilir. Kız çocukları, erkek çocuklarına göre sosyal uyum anlamında daha yetenekli, çevreye karşı daha duyarlı ve uysaldır. Erkek çocuğu genel olarak fiziksel etkinlik düzeyleri yüksek, kız çocuklarına göre daha az narin ve daha az becerikli olmasıyla birlikte sözel iletişim becerileri düşüktür [141,142]. Anne babaların da kız çocuklarına karşı ilgili, özenli ve sağduyu içeren bir tutum içinde yaklaşmaları, kız çocukları ile arasında kurdukları iletişimde daha fazla sözel iletişim kullanmalarından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmamıza dahil edilen çocukların sosyal becerilerinin yaş ile arasındaki ilişki incelendiğinde istatiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 6.2.1.3). 65-72 ay grubu çocuklarının "Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB)" alt boyutundan aldıkları ortalama puanların, 48-56 ay grubu çocuklarının aldığı ortalama puandan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucumuza benzer şekilde Sarı (2007) çalışmasında okul öncesi eğitim devam eden çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocukların sosyal uyum ve becerilerine etkisini incelemiştir. Araştırmanın sonucuna göre çocukların sosyal uyum ve becerilerinin çocukların yaşına göre anlamlı yönde bir ilişki olduğu, 6 yaşındaki çocukların, 5 yaşındaki çocuklara oranla daha uyumlu davranışlar sergilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Yaşar Ekici (2015) tarafından okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda 6 yaş çocuklarının, 5 yaş çocuklara göre daha fazla sosyal becerilere sahip olduğu görülmektedir. İlgili alan yazına bakıldığında araştırmamızın bulgusunu destekleyen araştırma örnekleri karşımıza çıkmaktadır (Saitoğlu, 2020; Tanrıöğen 2014; Koşay,2013; Newton ve Jenvey,2011; Kapıkıran ve arkadaşları,2006; Gizir,2002). Alan yazında yaşın sosyal becerilerini etkilemediğini gösteren çalışmalar bulunsa da (Samar,2019; Paslı,2017) literatürdeki araştırmalardan elde edilen bulguların tümü bu araştırmada elde edilen

yaş değişkenine ilişkin bulgular ile örtüşmektedir. Çocukların yaşları ilerledikçe sosyal ortamına kardeşlerinden sonra çocukluk arkadaşı, okul arkadaşı öğretmen kavramlarının eklendiği unutulmamalıdır. Bu bağlamda çocukların yaşının ilerlemesiyle genişleyen sosyal çevresinden edindiği olumlu ve olumsuz deneyimler ve kurduğu etkileşimlerin sosyal becerilerinin gelişimine etkisi olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamıza dahil edilen çocukların sosyal becerilerinin doğum sırası ile arasındaki ilişki incelendiğinde istatiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 6.2.1.4). 48-72 ay arasındaki çocukların sosyal becerileri ile doğum sırası değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin bulgular incelendiğinde doğum sırasının "Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB)" alt boyutuna göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Ortanca veya ortancalardan birisi olan çocukların aldıkları ortalama puanın ilk çocuklara göre "Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB)" alt boyutundan aldıkları puanların daha yüksek olduğu görülmektedir. Araştırma sonucumuza benzer şekilde Saitoğlu (2020), Fidan (2019) ile Bedge ve Özyürek (2016) tarafından yapılan çalışmalarda annelerin ve babaların görüşleri açısından ikinci sırada doğan çocukların sosyal becerileri açısından hem ilk sırada hem de 3. ve daha sonra doğanlara göre anlamlı fark yarattığı görülmektedir. İkinci sırada doğan çocukların sosyal becerileri diğer çocuklara göre anlamlı olarak daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yener (2014) tarafından çocukların sosyal beceri düzeyleri ile annelerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre ortanca çocukların "Sosyal İşbirliği Becerileri", "Sosyal Bağımsızlık" ve "Sosyal Kabul Becerileri" ve toplam puanlarının ilk ve son çocukların puanlarından anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farklı olarak Ilgın (2018) ve Canbolat (2017) tarafından yapılan çalışmalarda çocukların sosyal becerilerinin doğum sırasına göre anlamlı fark göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların sosyal beceri düzeylerinin doğum sırası değişkenine göre anlamlı farklılık göstermesinin pek çok nedeni olduğu düşünülmektedir. Bunlar, ortanca olan çocuğun kendisinden büyük ya da küçük kardeşinin olumlu ya da olumsuz davranışlarına göre kendi davranışlarını şekillendirmesi, kardeşleri arasında arabulucu rol üstlenmesi, aile içerisinde onu ayrı

kılan konuma ulaşmak için kardeşlerine rol model olması sosyal becerilerinin gelişimine katkı sağladığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmamıza dahil edilen çocukların sosyal becerilerinin okul öncesi kuruma devam etme süresi ile arasındaki ilişki incelendiğinde istatiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 6.2.1.5). Okul öncesi kurumlarına 2 yıldan fazla giden çocukların "Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDUSB)" alt boyutundan aldıkları puanların 2 yıl giden çocuklardan anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmektedir. Araştırmamızın sonucuna benzer şekilde Elibol Gültekin (2008) tarafından yapılan çalışmada 1 yıldan az okul öncesi eğitim alanların 1 yıldan fazla eğitime devam edenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Farklı olarak Özbey ve Alisinanoğlu (2009) ve Kapıkıran, İvrendi ve Adak (2006) tarafından yapılan çalışmalarda okul öncesi çocuklarının sosyal becerilerinin okula devam yılı açısından anlamlı fark yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu farkın ilk kez okul öncesi kuruma gidenlerle ikinci kez gidenler arasında olduğu ve ilk kez gidenlerin daha düşük sosyal beceri puanına sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu durumun çocukların okul deneyimlerinin artmasından kaynaklı olmadığı daha çok sahip oldukları bireysel ve gelişimsel özelliklerin sosyal becerilerini etkilemesinden ve çocuklara sunulan eğitim ortamlarının benzer nitelikler taşımasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmamıza dahil edilen çocukların sosyal becerilerinin anne öğrenim düzeyine ile arasındaki ilişki incelendiğinde istatiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 6.2.1.6). "Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB)" alt boyut puanlarında anne öğrenim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmalar görülmektedir. Anneleri lisansüstü mezunu olan çocukların "Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB)" alt boyutundan aldıkları puanların ortalaması yüksekokul mezunu annelerin çocukların puan ortalamasından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Saitoğlu (2020) annesinin eğitim durumuna yönelik bulgular incelendiğinde, dinleme becerileri hariç tüm alt boyutlarda anneleri üniversite mezunu olan çocukların sosyal becerileri değerlendirme puanları diğer gruplara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Samar (2019) çocukların öz düzenleme becerileri ile sosyal becerilerinin ilişkisini incelediği araştırmasında,

annenin öğrenim durumu yükseldikçe çocukların göre sosyal beceri toplam puanı ve alt beceri puanlarının arttığını tespit etmiştir. Akbaş (2020), Bozkurt (2016), Yaşar Ekici (2015) ve Tatlı (2014) annenin eğitim durumunun çocuğun sosyal beceri gelişimine etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Alan yazında sosyal becerilerin anne öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşan çalışmalar da bulunmaktadır. Atmaca, Gültekin Akduman, Şepitci Sarıbaş (2020) okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin bazı demografik özelliklere göre incelemek amacıyla yapılan çalışmada anne öğrenim durumunun istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa yol açmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ünsal ve Ramazan (2010) tarafından yapılan araştırmada da annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Çocukların sosyal becerilerinin anne öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermesinin pek çok nedeni olduğu düşünülmektedir. Bunlar, öğrenim düzeyi yüksek olan annenin çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili yayınlara daha rahat ulaşması, anne-çocuk eğitimine yönelik programları takip etmesi, çocukları ile kaliteli vakit geçirmesi, çocuklarının olumlu davranışına odaklanıp sosyal davranışlarını güçlendirmesi ve çocuklarına rol model olması olarak sıralanabilir.

Araştırmamızın sonucunda araştırmaya dahil edilen çocukların sosyal beceri düzeylerinin baba öğrenim düzeyine göre istatiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 6.2.1.7). Babaları lisansüstü mezunu olan çocukların "Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDUSB)", "Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB)" alt boyutları ve toplam puanda ilkokul ve ortaokul mezunu babaların çocukların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Sosyal beceriler ile ilgili alan yazında araştırmamızın bulgusunu destekleyen araştırma örnekleri karşımıza çıkmaktadır. Özbey (2009) tarafından yapılan araştırmada çocukların baba öğrenim durumlarına göre PKBS2'de yer alan Sosyal Beceri Ölçeği'nin sosyal etkileşim alt boyutunda çocukların baba öğrenim durumlarına ilişkin anlamlı farklılık bulunmaktadır. Farkın ilkokul mezunu olanlar ile lise mezunu olanlar arasında lise mezunlarının lehine; ilkokul mezunu olanlar ile yüksekokul- üniversite mezunu olanlar arasında yüksekokul-üniversite mezunu olanların lehine olduğu saptanmıştır. Sarı'nın (2007) yaptığı araştırmaya göre, çocukların sosyal uyum ve becerileri

babanın öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Babanın eğitim düzeyi arttıkça çocukların psiko-sosyal gelişimlerinin arttığı bulunmuştur. Günindi'nin (2008) araştırmasına göre, babası üniversite mezunu olan çocukların sosyal uyum ve becerilerinin, babası lise mezunu olan çocuklara göre daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Gülay Ogelman (2011) göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık rastlanmıştır. Çocukların sosyal konumları babalarının öğrenim düzeylerine göre anlamlı şekilde değişmektedir. Çalışmanın sonucunda üniversite mezunu babaları olan çocukların sosyal konum puan ortalamalar babası ortaokul lise mezunu olan ve okuryazar-ilkokul mezunu olan çocuklar sosyal konum puan ortalamalarından istatistiksel açıdan anlamlı derecede yüksektir. Çocukların sosyal becerilerinin baba öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermesinin nedenleri öğrenim düzeyi yüksek olan babaların, çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda kitap okumaya istekli oldukları ve çocuklarına karşı daha fazla ilgi gösterdikleri, çocuklarıyla kaliteli zaman geçirdikleri, çocuklarına karşı demokratik tutum sergiledikleri, çocuklarına olumlu rol model oldukları şeklinde sıralanabilir.

Araştırmamızda 48-72 ay arasındaki çocukların sosyal becerilerinin annenin çalışma durumu değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin bulgular incelendiğinde, annenin çalışma durumuna göre çalışmaya dahil edilen çocukların sosyal becerilerinde istatiksel açıdan anlamlı farklılıklar göstermediği sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 6.2.1.8). Alan yazında Temel ve Türkoğlu (2019), Yaşar Ekici (2015), Sarı (2007) ve Gizir (2002) tarafından yapılan çalışmaların sonucunda sosyal becerilerinin gelişiminde annenin çalışma durumunun etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde Tezel Şahin ve Özyürek (2005), Özbey (2009) tarafından yapılan araştırma sonucunda, annelerin çalışma durumlarının çocuklarının sosyal becerileri üzerinde anlamlı bir farklılığa yol açmadığını vurgulamıştır. Orçan (2004) tarafından yapılan okul öncesi eğitime devam eden 6 yaşındaki çocukların annenin çalışma durumu değişkeni ile sosyal gelişim puanlarının ilişkisi incelendiği araştırma sonucunda, annenin çalışma durumu ile çocuğun sosyal gelişimi üzerinde etkisi bulunmadığını ortaya koymuştur. Buna karşın Fidan (2019) tarafından yapılan çalışmada annenin çalışmasının çocukların sosyal becerisini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Yapılan çalışmadan elde edilen bulguya göre annenin çalışma durumunun çocuğun sosyal becerilerinin gelişimi üzerinde etkisi bulunmamaktadır.

Annenin çalışma durumunun çocuğun sosyal becerilerini etkilemede tek başına yeterli olmadığı görülmektedir.

Araştırmamızda "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği" toplam puanları ile "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği" toplam puanları arasında "yüksek" düzeyde (r=,678) .01 anlamlılık düzeyinde bir ilişki olduğu görülmektedir (Tablo 6.3.1.1). Araştırmamıza dahil edilen 48-72 aylık yaş grubundaki çocukların öz düzenleme becerileri ile sosyal becerileri arasında "yüksek" düzeyde anlamlılık düzeyinde bir ilişki olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde öz düzenleme becerileri ile sosyal becerilerin ilişkili olduğunu inceleyen çalışmalara rastlamak mümkündür.

Uyanık Balat, Bayındır, Değirmenci (2021) tarafından çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların öz düzenleme becerileri ile sosyal duygusal okul olgunluğu düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonucunda öz düzenleme becerileri ile sosyal duygusal okul olgunluğu düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Koçyiğit, Sezer ve Yılmaz'ın (2015) tarafından okul öncesi dönem çocuklarının sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri ile oyun becerileri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmanın sonucuna göre çocuklardaki sosyal problem çözme ve sosyal yetkinlik becerileri arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ezmeci (2019) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi öz düzenleme programının çocukların öz düzenleme, problem davranış ve sosyal becerilerine etkisini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda öz düzenleme becerileri ile sosyal beceriler arasında anlamlı yönde bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Simonds, Kieras, Rueda ve Rothbart'ın (2007) çocukların duygusal düzenlemeleri ile yürütücü işlevlerini ve çaba gerektiren kontrollerini inceledikleri araştırmanın bulguları sosyal ilişkilere yönelik durumlarda dikkat kontrolünün önemini vurgulamaktadır.

Montroy, Bowles, Skibbe ve Foster'in (2014) okul öncesi dönem çocuklarının okuryazarlık ile öz düzenleme arasındaki ilişkide sosyal beceriler ve davranış problemlerine aracılık olasılığını inceledikleri araştırmanın sonucunda çocukların

erken okuryazarlığın, sosyal becerilerin ve problem davranışların gelişiminde davranışsal öz düzenleme becerisinin bir parçası olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dennis, Brotman, Huang ve Gouley (2007) 4-6 yaşlarındaki çocukların çaba gerektiren kontrol düzeyleri ile sosyal yeterliliklerini ve davranış problemlerini karşılaştırmışlardır. Araştırmanın sonucunda, dört yaş çocuklarının çaba gerektiren kontrol becerileri ile içe dönük davranış problemlerinin arasında negatif bir ilişki olduğu, beş ve altı yaş çocukları için ise herhangi bir anlamlı farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Webster-Stratton ve Reid (2004), tarafından "The Incredible Years Dinosaur Social Skills and Problem Solving Child Training" (İnanılmaz Yıllar Dinozor Sosyal Becerileri ve Problem Çözme Çocuk Eğitimi) Programı; çalışma sonucunda çocukların problem çözme ve sosyal yetkinlik becerisini pozitif yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Eisenberg vd. 'ın (2001) araştırmasının amacı 55-97 ay arasındaki çocukların, içe dönük ve dışa dönük davranış problemleri ile olumsuz duyguları, öz düzenleme becerileri ve öz-kontrol becerileri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın sonucuna göre; davranış problemleri gösteren çocukların daha öfkeli, dürtüsel özellikler gösterdiklerini ve düşük düzeyde öz düzenleme becerilerine sahip olduklarını ortaya koymuşlardır.

Mertkil'in (2018) nitel çalışmasında 60-71 aylık çocukların ortaklaşa problem çözme sırasında çocukların öz düzenleme, eşli düzenleme ve sosyal paylaşımlı düzenleme davranışlarını değişik güçlük seviyesindeki görevler yardımıyla keşfetmeyi ve düzenleme davranışlarının performansa etkisini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, kolay ve zor problemlerin sosyal paylaşımlı düzenleme davranışlarını istatiksel açıdan anlamlı düzeyde etkilemediğini fakat öz düzenleme, eşli ve sosyal paylaşımlı düzenleme becerilerinin görülme düzeyini oranlarını istatiksel açıdan anlamlı düzeyde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Alan yazında yer alan çalışmaların sonuçları ile araştırmamızın sonuçları öz düzenleme becerileri kazanmış olan çocuğun sosyal davranışlarını olumlu yönde etkileyeceğini öngörmektedir. Öz düzenlemenin, sosyal normlara uygun davranışlar sergileme becerisi olduğu bilgisi kabul edilerek, öz düzenleme becerileri gelişmiş

çocukların, akranlarıyla ilişkileri kurmada ve sosyal becerilerini sergilemekte daha başarılı olur [63]. Bunun yanı sıra yapılan çalışmalar çocukların öz düzenleme ve sosyal becerileri arasında pozitif ilişki olduğunu göstermiştir [57]. Öz düzenleme becerilerin gelişimi çocukların sosyal ve duygusal gelişimleri ile ilişkili olduğu vurgulanmaktadır [120].

Araştırmamızda "Kişiler Arası Beceriler (KB)" alt boyutu ile "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği" alt boyutları arasında da .01 düzeyde orta seviyede anlamlı ilişkiler olduğu bu ilişkilerin yüksekten düşüğe doğru sırasıyla "Engelleyici Kontrol-Davranış", "Dikkat" ve "Çalışma Belleği" alt boyutları ile olduğu görülmektedir. Alan yazın incelendiğinde çocukların öz düzenleme ve kişiler arası problem çözme becerileri arasında pozitif bir ilişki olduğuna yönelik araştırmalar mevcuttur (Blair, 2003; Eisenberg, Fabes, Guthrie, & Reiser, 2000; Eisenberg, Valiente & Eggum, 2010; Gouley, Brotman, Huang, & Shrout, 2008; Liew, 2012; Ursache, Blair & Raver, 2012). Çocukların çevresindeki kişilere ve sosyal durumlara uyum sağlaması, içinde yaşadığı toplumun kurallarını benimsemesi ve çevrenin beklentileri arasında köprü kurabilmesi için öz düzenleme ve sosyal problem çözme becerilerini kazanmış olmaları kritik öneme sahiptir (Şahin, Tutkun; 2016). Öz düzenleme becerisi yüksek olan çocukların içinde bulunduğu sosyal çevresindeki kişilerle iletişim kurarak bu becerilerini geliştirmiş olabilecekleri düşünülmektedir.

Araştırmamızda "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği" ikinci alt boyutu olan "Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDUSB)" ile "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği" toplam puanı arasında pozitif yönlü .01 anlamlılık düzeyinde orta seviyede ilişki olduğu görülmektedir. İlgili alan yazın incelendiğinde Arslan, Durmuşoğlu Saltalı ve Yılmaz (2011), okul öncesi dönem çocukların sosyal becerileri, duygu ve davranış özelliklerini inceledikleri çalışmasında, sosyal beceriler ile duygu düzenleme becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır. Ambrose (2013), çocukların duygu düzenlemesi ve sosyal becerilerini incelediği çalışmasında duygu düzenleme becerisi düşük olan çocukların daha az işbirliği,

sorumluluk ve öz kontrol becerisi gösterdiğini ve duygu düzenleme becerisi yüksek olan çocukların bu sosyal becerileri daha fazla gösterdiğini ortaya koymuştur.

Araştırmamızda "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)" üçüncü alt boyutu olan "Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileri (ABBÇB)" alt boyutu ile "4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği" toplam puanı arasında pozitif yönlü .01 anlamlılık düzeyinde orta seviyede ilişki olduğu görülmektedir. Alan yazın incelendiğinde Pazarbaşı ve Cantez (2019) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda çocukların öz düzenleme becerileri ile akran ilişkileri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptanmıştır. Öz düzenleme becerisi yüksek olan çocuklar akranları ile etkileşimleri sırasında daha üst seviyede sosyal beceri sergilemeye eğilimlidir. Çocukların, öğretmenleri ve akranları ile yüksek ve kaliteli sosyal etkileşim sağlaması birçok konuda daha avantajlı olmalarını ve hem öğrenme hem de akademik başarının artmasına yol açar [126].

Araştırmamızda öz düzenleme becerilerinin sosyal becerileri yordayıcı rolü incelenmiş olup, öz düzenleme becerilerinin sosyal becerilerin önemli bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öz düzenleme becerileri sosyal becerilerin yaklaşık %45'ini açıklamaktadır. Bu bağlamda öz düzenlemenin çocuğun sosyal ilişkilerinde önemli bir rolü olduğu düşünülmektedir.

8. SONUÇ

Araştırmamızdan elden edilen sonuçlar bulguların veriliş sırası doğrultusunda aşağıda özetlenmiştir.

8.1. 48-72 Ay Arasındaki Çocukların Öz Düzenleme Becerileri İle Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkiye Dair Sonuçlar

Çocukların toplam öz düzenleme beceri düzeyleri ve alt boyutları olan "Dikkat", "Çalışma Belleği", "Engelleyici Kontrol-Duygu" Ve "Engelleyici Kontrol-Davranış" becerilerinin yaş, doğum sırası ve okul öncesi eğitim kurumuna devam ettiği süre göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Cinsiyet, anne-baba öğrenim durumu ve annenin çalışma durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur.

- Araştırmamıza katılan çocukların "Engelleyici kontrol-davranış" düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre kız çocuklarının lehine anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Diğer alt boyutlar ve toplam öz düzenleme becerilerinin cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmadığı görülmektedir.
- Araştırmamıza katılan lisansüstü mezunu annelerin çocuklarının "Dikkat" alt boyutundan aldıkları puanların ilkokul ve ortaokul mezunu annelerin çocuklarının lehine anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Toplam öz düzenleme becerileri ve diğer alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir ($p>0,05$).
- Araştırmamıza dahil edilen lisansüstü mezunu babaların çocuklarının "Dikkat", "Çalışma Belleği", "Engelleyici Kontrol-Duygu", "Engelleyici Kontrol-Davranış" ve toplam öz düzenleme becerilerinin ilkokul ve ortaokul mezunu babaların çocuklarının lehine anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$).
- Araştırmamıza dahil edilen annesi bir iş yerinde çalışan çocukların "Dikkat" alt boyutu ve toplam puanların annenin çalışma durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmalar görülmektedir. Annesi bir iş yerinde çalışan çocukların öz düzenleme becerileri toplam puan ve "Dikkat" alt

boyutlarından aldıkları puanların, diğer çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir ($p>0,05$).

- Çocukların toplam sosyal becerileri ve alt boyutlarının puanlarının annelerinin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Cinsiyet, yaş, doğum sırası, okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresi ve anne-baba öğrenim durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur.
- Araştırmaya dahil edilen çocuklarının "Sonuçları Kabul Etme Becerileri" alt boyutundan aldıkları puan ortalamalarının kızların lehine kız çocuklarının lehine anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Toplam sosyal becerileri ile diğer alt boyutlarının çocukların cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmadığı görülmektedir.
- Araştırmaya dahil edilen çocukların yaş düzeylerinin "Kendini Kontrol Etme Becerileri " alt boyutundan aldıkları puanın 65-72 ay grubu çocukların lehine anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Toplam sosyal becerileri ile diğer alt boyutlarının çocukların yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmadığı görülmektedir.
- Araştırmaya dahil edilen çocukların "Sonuçları Kabul Etme Becerileri" alt boyutundan aldıkları puanların ortanca veya ortancalardan birisi olan çocukların lehine anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Toplam sosyal becerileri ile diğer alt boyutlarının çocukların doğum sırası değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmadığı görülmektedir.
- Araştırmaya dahil edilen okul öncesi kurumlarına 2 yıldan fazla giden çocukların "Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri" alt boyutundan aldıkları puanların lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0,01$). Toplam sosyal becerileri ile diğer alt boyutlarının çocukların okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmadığı görülmektedir.
- Araştırmaya dahil edilen 48-72 ay arasındaki çocukların "Kendini Kontrol Etme Becerileri" alt boyut puanlarında anne öğrenim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmalar görülmektedir ($p<.01$). Anneleri

lisansüstü mezunu olan çocukların "Kendini Kontrol Etme Becerileri" alt boyutundan aldıkları puanların boyutundan aldıkları puanların lisansüstü annelerin çocuklarının lehine anlamlı farklılık göstermektedir ($p<.01$).

- Araştırmaya dahil edilen "Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri", "Sonuçları Kabul Etme Becerileri" alt boyutları ve toplam puanının babaları lisansüstü mezunu olan çocukların lehine anlamlı farklılık göstermektedir.

8.2. Öneriler

Bu bölümde araştırma bulgularına dayanarak araştırmacılara, eğitimcilere ve ebeveynlere yönelik bazı önerilerde bulunulmuştur.

8.2.1. Araştırmacılara yönelik öneriler

- Araştırmamız sırasında literatüre bakıldığında öz düzenleme becerileri ile sınırlı sayıda çalışmaların olduğu saptanmıştır. Öz düzenleme ve sosyal becerilerinin ilişkisini inceleyen çoklu ölçme tekniklerinin kullanıldığı nicel ve nitel yöntemlerin kullanıldığı daha geniş araştırmaların sayısını artırılabilir.
- Okul öncesi eğitimin öz düzenleme ve sosyal beceri üzerindeki etkisini konu alan daha geniş örneklemler üzerinde çalışılabilir.
- Ülkemizdeki boylamsal çalışmaların da sınırlı olduğu bilgisi esas alındığında, öz düzenleme becerilerinin bebeklik döneminden itibaren kazanılmaya başlanıldığı düşünüldüğünde çocukların bebeklik dönemini de kapsayan öz düzenleme becerilerini inceleyen boylamsal çalışmalar yapılabilir. Aynı şekilde öz düzenleme becerileri ile sosyal becerilerinin ilişkisini ortaya koyan boylamsal araştırmalar yapılabilir.
- 48-72 ay arasındaki çocukların öz düzenleme becerileriyle sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiye etkisi olabilecek başka değişkenler de incelenebilir. Örneğin; aile yapısı, okul türü, anne babanın yaşı, anne babanın

çocuk yetiştirme tutumu, bağlanma stilleri, sosyoekonomik düzey gibi farklı demografik değişkenler çalışmalara dahil edilebilir.

- Araştırma İstanbul ili Avrupa Yakası Bakırköy, Küçükçekmece ve Arnavutköy ilçelerinde gerçekleştirilmiştir. Benzer bir çalışma farklı il ve ilçelerde sosyoekonomik düzeye sahip bölgelerde çalışmanın yapılması ve sonuçların karşılaştırılması önerilebilir.
- Araştırmamız okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-72 ay arasındaki çocukların anneleri tarafından değerlendirilmiştir. Benzer araştırmalar okul öncesi kurumuna devam eden çocukların öğretmen ve anne görüşlerinin de değerlendirilmesiyle yapılabilir.
- Ebeveyn yoksunluğu çeken, devlet koruması altında bulunan, istismara uğramış, mülteci statüsünde bulunan, uzun süre hastanede yatma öyküsü bulunan ya da özel eğitime ihtiyaç duyan, pandemi nedeniyle sosyal izolasyona maruz kalan çocukların öz düzenleme becerileri ile sosyal becerileri incelenebilir.
- Araştırmamız okul öncesi eğitime devam eden 48-72 ay arasındaki çocukların anneleriyle gerçekleştirilmiştir. Benzer bir çalışma okul öncesi eğitimden yaralanan ve yararlanmayan çocukların anneleriyle karşılaştırmalı olarak yürütülebilir.
- Annelerin öz yeterliliğinin ve psikolojik sağlığının, çocukların öz düzenleme ve sosyal becerilerini ne derecede etkilediğini ortaya koyabilmek için farklı yöntem ve modelde araştırmalar tasarlanabilir. Örneğin, annelerin psikolojik sağlığı uzmanlar tarafından değerlendirilebilir veya teşhis almış anneler seçilerek çocuklarının öz düzenleme becerileri değerlendirilebilir. Benzer şekilde ev gözlemleri veya annelerin kaydedilmiş video incelemeleri ile ebeveyn davranışları değerlendirilebilir. Doğrudan gözleme dayalı veriler ile annelerin kendi değerlendirmeleri de karşılaştırılabilir.

8.2.2. Eğitimcilere ve ebeveynlere yönelik öneriler

- Öz düzenlemenin bebeklik döneminden itibaren başladığı bilgisinden yol çıkarak; ev ortamında çocuğa başta anne olmak üzere bakım veren kişinin çocuğun ilk çocukluk yıllarından itibaren öz düzenleme ve sosyal becerilerinin gelişimini destekleyecek fırsatlar sunabilir ve çocuğun kendi öğrenme sürecini düzenlemesine ilişkin uygulamalara yer verebilir.
- Sosyal beceriler aile ortamında temeli atılan okul öncesi dönemde de çocuğu toplumsal hayata hazırlayan becerilerdir. Ailenin çocuk gelişimi hakkında bilgi sahibi olması için sosyal gelişimi desteklemeye yönelik atölye çalışmaları düzenlenebilir ve evde uygulayabilecekleri etkinlik örnekleri sunulabilir.
- Okul öncesi dönemde çocukların öz düzenleme becerilerinin ve sosyal becerilerinin gelişiminde aileden sonra öğretmenler oldukça etkili olmaktadır. Öğretmenler tarafından öz düzenleme ve sosyal becerilerin desteklenmesine ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması ve uygun fırsatlar verilmesi ile öz düzenleme ve sosyal becerilerle ilgili eğitim programları oluşturulması önerilebilir.
- Eğitimciler tarafından hazırlanan eğitim programlarında öz düzenleme becerilerine ve sosyal becerilere yeterince yer vermeleri için hizmet içi eğitimler düzenlenmesi önerilebilir.
- Çocukların duygu ve davranışlarını düzenlemelerini, empati ve dikkat becerilerini geliştirmelerini, çocukların dürtülerini kontrol etmelerini, kendisinin ve başkalarının duygularını iyi ifade etmelerini, akranlarıyla olumlu etkileşim ve işbirliği içinde olmalarını, çocukların sosyal beceri düzeylerini artırmalarını sağlayabilecek sınıf içi ve sınıf dışı aktiviteler yapılabilir.
- Öğretmenler, çocukların öz düzenleme becerilerinin gelişiminde duygu ve davranış düzenleme konusunda ve sosyal becerilerine katkı sağlamak amacıyla çocuklara iyi bir rol model olabilir. Öğretmenin çocuklara model olmasının yanı sıra akranlarının da rol model olacağı etkinliklerle akran destekli eğitim yöntemi kullanılarak öz düzenleme ve sosyal beceriler desteklenebilir.

- Öğretmenler tarafından çocukların öz düzenleme becerileri ve sosyal beceri düzeylerinin gözlemlemesiyle, müdahale gerektiren durumlarda öz düzenleme ve sosyal becerilerini destekleyen programlar geliştirmeleri önerilebilir.
- Bu araştırma sadece normal gelişim gösteren çocuklarla yapılmıştır. Bu nedenle öğretmenler tarafından yapılacak değerlendirmelerde sınıflarda bulunan ve gelişim geriliği gösteren çocuklar için de kullanılarak daha kapsamlı öz düzenleme ve sosyal beceri programları geliştirilmesi önerilebilir.
- İlçelerde çocuk gelişimi uzmanlarından oluşan mobil çocuk değerlendirme merkezlerinin kurulması ve çocuk gelişimi uzmanları tarafından ilçelerde bulunan tüm çocukların gelişimine yönelik çok boyutlu değerlendirilme yapılması, aileye çocuk gelişimi, öz düzenleme ve sosyal becerileri konusunda rehberlik edilmesi, ev ziyareti yapılması, riskli aile ve çocuklara erken müdahale edilmesi önerilebilir.
- Çocuk gelişimi uzmanları tarafından ebeveynlerin öz düzenleme ve sosyal beceri ile ilgili bilgi düzeyini belirleyici ve geliştirici çalışmalar yapılması önerilebilir.
- Bu amaçla anne baba okulu semineri gibi çalışmalarla anne babalar bilinçlendirilerek, ev gözlemleri veya anne babaların kaydedilmiş video incelemeleri ile ebeveyn davranışları değerlendirilmesi önerilebilir.
- Anne-babalar, model olmanın çocukların davranışları üzerindeki büyük etkisini göz önünde bulundurarak, çocuklarına öz düzenleme ve sosyal becerilerde de olumlu model olmaları ve çocukların öz düzenleme ve sosyal becerilerini geliştirmek için birlikte ve tutarlı bir şekilde hareket etmeleri önerilebilir.

9. KAYNAKLAR

1. Eke K. Okul öncesi dönemdeki çocukların öz düzenleme becerileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. International Journal of Eurasia Social Sciences. 8(28), 273-287, 2017.

2. Kopp CB. Antecedents of self-regulation: A developmental perspective. Developmental Psychology, 18, 199–214, 1982.

3. Pazarbaşı H, Esin Cantez K. Anaokuluna Devam Eden 66 Ayını Doldurmuş Çocukların Öz Düzenleme Becerileri İle Akran İlişkileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi. (5), 267-283, 2019.

4. Bayındır D, Biber K. 60-72 aylık çocukların okula hazır bulunuşluk düzeyleri ile öz düzenleme beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi, 9(1), 135-154, 2019.

5. Aksoy A, Tozduman Yaralı, K. Çocukların Öz Düzenleme Becerileri İle Oyun Becerilerinin Cinsiyete Göre İncelenmesi. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 7 (2) , 442-455, 2017.

6. Çimen N, Okul öncesi eğitimi programında altı yaş grubu çocukların sosyal becerilerinin gerçekleşme düzeyi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2009.

7. Seefeldt C, Wasik B. Early education: Three, Four, and Five Year Olds Go to School, 2nd Edition, p. 54-56, Maryland, Pearson, 2006.

8. Çağdaş A, Seçer Z. Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi, 1. basım, Ankara, Nobel Yayınevi, 2002.

9. Gander MJ, Gardiner HW, Çocuk ve Ergen Gelişimi, Çeviri editörü: Ali Dönmez, H. Nermin Çelen, s. 82, 8. basım, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2015.

10. Aras S. “Promoting Self Regulation in Early Years: Tools of The Mind.” Journal of Education and Future. 8(1): 15-25, 2015.

11. Calkins S, Fox N. Self-regulatory processes in early personality development: A multilevel approach to the study of childhood social withdrawal and aggression. Development and Psychopathology. 14, 477– 498, 2002.

12. Rein RP, Rein R. Çocuğunuzun Beceri ve Yeteneklerini Nasıl Geliştirebilirsiniz? (6–12 Yaş), 1. basım, İstanbul, Özgür Yayınları, 2000.

13. Erkan SN, Sop A. Ebeveyn Tutumları, Davranış Problemleri ve Okula Hazır Bulunuşluk Arasındaki İlişkinin Öz-Düzenlemenin Aracılık Rolü ile İncelenmesi. Türk Eğitim Derneği. 196, 27-47, 2018.

14. Durualp E, Aral N. Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi, 1. basım, Ankara, Vize Yayınları, 2011.

15. Arslan E, Durmuşoğlu Saltali N, Yilmaz H. Social skills and emotional and behavioral traits of preschool children. Social Behavior and Personality:An International Journal. 39(9), 1281–1287, 2011.

16. Rueda MR, Posner MI, Rothbart MK, Attentional control and self regulation. In R. F. Baumeister & K. D. Vohs (Eds.), Handbook of self regulation: Research, theory and applications, p. 283-300, New York, Guilford Press, 2004.

17. Vallottona C, Ayoub C. Use your words: The role of language in the development of toddlers’ self-regulation. Early Childhood Research Quarterly. 26(2011)169-181, 2011.

18. Tutkun C, Tezel Şahin F, Işıktekiner S. Dört-Beş Yaş Çocuklarının Öz Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi. Eğitim Bilimlerinde Yenilikler Ve Nitelik Arayışı, s.459-474, Ankara, 2016.

19. Fındık Tanrıbuyurdu E, Güler Yıldız T, Okul Öncesi Öz Düzenleme Ölçeği (OÖDÖ): Türkiye Uyarlama Çalışması. Eğitim ve Bilim. 176 317-328, 2014.

20. Smith Donald R, Raver CC, Hayes T, Richardson B. Preliminary construct and concurrent validity of Preschool Self-Regulation Assessment (PSRA) for field-based research. Early Childhood Research Quarterly, 22(2):173- 187, 2007.

21. Bronson MB. Self-Regulation in Early Childhood Nature and Nurture (Erken Çocuklukta Öz-Düzenleme Doğası ve Gelişimi, s. 1-11, Çeviri editörü: Sezgin E ve Kır Yiğit M, Ankara, Eğiten Kitap Yayın Organizasyon Ltd. Şti., 2019.

22. Ertürk Kara HG, Güler Yıldız T, Fındık E, Erken Çocukluk Döneminde Öz Düzenleme İzleme, Değerlendirme ve Destekleme Yöntemleri, s. 11-28, 1. basım, Ankara, Anı Yayıncılık, 2018.

23. Çelik B, Çocuk Katılımlı Eğitim Programının 60-72 Aylık Çocukların Öz Düzenleme Becerisi Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.16, İstanbul, 2017.

24. Bates, JE, Pettit GS, Dodge KA, Ridge B. Interaction of Temperamental Resistance to Control and Restrictive Parenting in the Development of Externalizing Behavior. Developmental Psychology. 982-995, 1998.

25. Thompson RA. Emotion regulation: A theme in search of defi nition. Monographs of the Society for Research in Child Development. 59(2/3), 25–52, 1994. https://doi.org/10.2307/1166137

26. Karabacak, A, Demir M. Özerklik, Bağlanma Stilleri, Bilinçli Farkındalık ve Duygu Düzenleme Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi. 12 (23) , 271-291, 2017.

27. Vatan S, Oruçlular Kahya Y. Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Anatolian Journal of Psychiatry. 19(2), 192-201, 2018.

28. Gratz KL, Roemer L. Multidimensional Assesment of Emotion Regulation and Dysregulation: Development Factor Structure and İnitial Validation of

The Diffculaties in Emotion Regulation Scale. Journal of Psychopathology and Behavioral Assesment. 26, (1), 41-54, 2004.

29. Koole SL. The psychology of emotion regulation: An integrative review. Cognition and Emotion. 23, 4-41, 2009.

30. Carlson SM, Wang TS. Inhibitory control and emotion regulation in preschool children. Cognitive Development. 22, 489-510, 2007.

31. Shields A, Dickstein S, Seifer R, Guisti L, Magee KD, Spritz B. Emotional competence and early school adjustment: a study of preschoolers at risk. Early Education and Development. 12(1):73-96, 2001.

32. Eisenberg N, Eggum ND, Sallquist J, Edwards A. Relations of Self regulatory/control capacities to maladjustment, social competence and emotionality. Ed: R. H. Hoyle. Handbook of Personality and Self- Regulation p.21-46. First Edition. United Kingdom, Wiley-Blackwell Publishing, 2010.

33. Calkins SD. Commentary: Conceptual and methodological challenges to the study of emotion regulation and psychopathology. Journal of Psychopathology and Behavioral Assesment. 32(1), 92-95, 2010.

34. Ozcan O, Erken çocukluk döneminde öz-düzenleme becerileri ve sosyo-dramatik oyun arasındaki ilişkinin incelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli, 2020.

35. McClelland MM, Cameron CE. Self-regulation in early childhood: Improving conceptual clarity and developing ecologically valid measures. Child Development Perspectives. 6(2): 136-142, 2012.

36. Sutter M, Oberauer M, Yilmaz L. Delay of gratification and the role of defaults - An experiment with kindergarten children. Economics Letters. 137: 21-24, 2015.

37. Twito L, Israel S, Simonson I, Knafo Noam A. The Motivational Aspect Of Children's Delayed Gratification: Values And Decision Making İn Middle

Childhood. Frontiers İn Psychology. 10: 1649. PMID 31417447, 2019. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01649

38. Eisenberg N. Temperamental Effortful Control (Self Regulation). Encyclopedia On Early Childhood Development, 2012. http://www.child-encyclopedia. com/temperament /according- experts/temperamental- effortful-control-self-regulation.

39. Rueda RM, Combita LM. Best Practices in the Development of Effortful Control in Early Childhood, Encyclopedia On Early Childhood Development, https://www.child-encyclopedia.com/aggression/according-experts/best-practices-development-effortful-control-early-childhood , 2012.

40. Barkley RA. Behavioral İnhibition, Sustained Attention, And Executive Functions: Constructing A Unifying Theory Of ADHD. Psychological Bulletin. 121(1), 65-94, 1997.

41. Eisenberg N, Smith CL, Sadovsky A, Spinrad TL. Effortful Control: Relations With Emotion Regulation, Adjustment, And Socialization İn Childhood. In R. F. Baumeister & K. D. Vohs (Eds.), Handbook Of Self-Regulation: Research, Theory, And Applications. p. 259–282, New York, Guilford, 2004.

42. Gözüm AIC. Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Çalışma Belleği Ve Engelleyici Kontrol: Dikkatin Aracı Rolü. Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi. 4(3):609-638, 2020.

43. Moeller FG, Barratt ES, Dougherty DM, Schmıtz JM, Swann AC. Psychiatric Aspects Of Impulsivity. American Journal Of Psychiatry. 158, 1783–1793, 2001.

44. Ladd GW, Birch SH, Buhs ES. Children's social and scholastic lives in kindergarten: Related spheres of influence? Child Development. 70, 1373–1400, 1999.

45. Miller PH. Gelişim Psikolojisi Kuramları, s.159, 2. basım, Çeviri editörü: Bekir O, Ankara, İmge Kitabevi Yayıncılık Ltd. Şti., 2017.

46. Trawick Smith J. Erken Çocukluk Döneminde Gelişim. Çok Kültürlü Bir Bakış Açısıyla, 5. basım, Çeviri editörü: Akman B, Ankara, Nobel Yayınları Ltd. Şti., 2013.

47. Logue AW. Self-Control: Waiting Until Tomorrow For What You Want Today. Englewood Cliffs. New Jersey, Prentice-Hall,1995.

48. DeVries R. Piaget's Social Theory. Educational Researcher. 26(2), 4-17, 1997.

49. Fox E, Riconscente M. Metacognition And Self-Regulation İn James, Piaget And Vygotsky. Education Psycology Review. 20, 373-389, 2008.

50. Senemoğlu N. Gelişim, Öğrenme ve Öğretim. Ankara, Gazi Kitabevi, 2012.

51. Yılmaz G, Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik uygulaması deneyimlerinin fen öğretimi öz yeterlik ve sınıf yönetimi inançlarına olan etkisi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2007.

52. Sakız G, Yetkin Özdemir İE. Öz-düzenleme ve öz-düzenlemeli öğrenme: kuramsal bakış, s. 1-22, İçinde: Sakız G. Öz Düzenleme: Öğrenmeden Öğretime Öz-Düzenleme Davranışlarının Gelişimi, Stratejiler ve Öneriler, Ankara, Nobel Yayıncılık, 2014.

53. Koç M, Yavuzer Y, Demir Z, Çalışkan M. Gelişim ve Öğrenme, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2001.

54. Logue AW. Self-control: Waiting until tomorrow for what you want today. Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall, 1995.

55. Öksüz A, 4-6 Yaş Arasındaki Çocuklarda Öz Düzenleme Becerileri İle Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu, 2020.

56. Fındık Tanrıbuyurdu E, Okul Öncesi Öz Düzenleme Ölçeği Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2012.

57. Ahioğlu N. Kültürel-Tarihsel Kuram Çerçevesinde Çocuk Gelişimi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 41 (1), 163-186, 2008.

58. Aylar E. Bir Örnek Olay İncelemesi: Sosyo-Kültürel Teori Bağlamında Geleceğe Yönelik Hedefler ve Öz-Düzenleme. Kastamonu Eğitim Dergisi. 20 (3) , 767-782, 2012.

59. Özkur F, Embedded Öğrenme Temelli Hareket Eğitim Programının 5 Yaş Grubu Çocukların Görsel-Motor Koordinasyon Ve Davranışsal Öz-Düzenleme Gelişimlerine Etkisinin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.

60. Beyazit U. Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarda Öz Düzenleme Becerisi ve Davranış Sorunları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi. *13*(30), 42-57, 2019.

61. Aydın F, Ulutaş İ. Okul Öncesi Çocuklarda Öz Düzenleme Becerilerinin Gelişimi. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ASED). 1 (2) , 36-45, 2017.

62. Schunk DH. Goal and self-evaluative influences during children's cognitive skill learning. American Educational Research Journal. 33, 359-382, 1996.

63. Pazarbaşı H, Esin Cantez K. Anaokuluna Devam Eden 66 Ayını Doldurmuş Çocukların Öz Düzenleme Becerileri İle Akran İlişkileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi. (5) , 267-283, 2019.

64. Erol A, İvrendi A. 4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeğinin Geliştirilmesi (Anne Formu). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 44:178-195, 2018.

65. Arabacı F, Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 48-72 Ay Arası Çocukların Öz Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi: Karaman İli Örneği. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019.

66. Tozduman Yaralı K, Güngör Aytar F. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Davranışlarının Öz Düzenleme Becerileri Yönünden İncelenmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 13 (3) , 856-870, 2017.

67. Anderson H, Coltman P, Page C, Whitebread D. Developing independent learning in children aged 3-5. Bildiri, 10 th Biennial Conference'da sunulmuştur, Italy, 2003.

68. Savina E. Does play promote self-regulation in children? Early Child Development and Care, 184(11), 1692-1705, 2016.

69. Kanklıkılıçer P. Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği Geçerlilik Güvenirlik Çalışması. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005.

70. Blair C. Stress and the development of executive functions: experiential canalization of brain and behavior. Child Psychol: Developing Cognitive Control Processes: Mechanisms, Implications and Interventions. New Jersey, Wiley, 145-80, 2014.

71. Sameroff AJ. Conceptual issues in studying the development of self-regulation. SL Olson ve AJ. Sameroff (Ed.), Biopsychosocial Regulatory Processes in Development of Childhood Behavior Problems: Biological, Behavioral, and Social-Ecological Interactions, p. 1-18, New York: Cambridge University Press, 2008.

72. Berk L. Infants and children (Bebekler ve çocuklar. Doğum öncesinden orta çocukluğa), s. 15-90, Çeviri editörü: Işıkoğlu Erdoğan N, Ankara, Nobel Yayıncılık Ltd. Şti., 2013.

73. Liman B, Öz düzenleme beceri eğitimi programının altı yaş grubu çocukların öz düzenleme becerilerine, sosyal duygusal davranışlarına ve sosyal becerilerine etkisinin incelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya, 2017.

74. Schunk DH, Zimmerman BJ. Social origins of self-regulatory competence. Educational Psychologist. 32(4), 195–208, 1997.

75. Bayındır D, 48-72 aylık çocuklar için Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği'nin geliştirilmesi ve çocukların öz düzenleme beceri düzeyleri ile annelerine bağlanma biçimleri, annelerin ebeveyn davranışları ve psikolojik sağlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, İstanbul, 2016.

76. Bodrova E, Leong DJ. Zihin Araçları: Erken Çocukluk Eğitiminde Vygotsky Yaklaşımı. Çeviri editörü: Güler Yıldız T, Şahin F, Yılmaz A, Kalkan E, Ankara, Anı Yayıncılık Ltd. Şti., 2013.

77. Avcıoğlu H. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması(4-6 Yaş). AİBÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 2 (2007),87-101, 2007.

78. Atmaca R, Gültekin Akduman G, Şepitci Sarıbaş M, Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeylerinin Bazı Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi, Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi, 6 (2), 157-173 2020.

79. Beauchamp MH, Anderson V. Socıal an integrative framework for the development of social skills. Psychological Bulletin, 136, 39-64, 2010.

80. Çubukçu Z, Gültekin M. İlköğretimde sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyi. IX. Eğitim Bilimleri Kongresi, 27-30 Bildiriler, I:277-289.

81. Yaşar Ekici F. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi. 7(2), 1-33, 2015.

82. Yavuzer H. Çocuk Psikolojisi, s. 94-148, 39. basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2016.

83. Ömeroğlu E. Ulutaş, İ. Çocuk ve ergen gelişimi. İstanbul, Morpa, 2007.

84. Çetin Sultanoğlu, S. ve Aral N. "Duyuların Gelişimi", Bebeklik ve İlk Çocukluk Döneminde (0-36 ay) Gelişim Duyuların Gelişimi ve Desteklenmesi, ed. M. Yıldız Bıçakçı, s. 65, Eğiten Kitap, Ankara, 2015.

85. Kandır A. Çocuğum büyüyor. İstanbul, Morpa Kültür Yayınları, 2004.

86. Gülmez Ö, İlkokul Çocuklarında Duygu Düzenleme İle Sosyal Yeterlilik İlişkisinin İncelenmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Mersin, 2018.

87. Fidan S, Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5 - 6 Yaş Grubu Çocukların Ve Anne Babalarının Sosyal Beceri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 2019.

88. Kostelnik, MJ, Whiren, A. P., Soderman, A. K., & Gregory, K.(Eds.). Guiding children's social development theory to practice. United States: Thomson Delmar Learning. 2006.

89. Sue Clark Wortham, Early Childhood Cirriculum: Developmental Bases for Learning and Teaching, P.432, 4.Edition, Pearson, 2006.

90. Kandır Y, Alpan U. Okul Öncesi Dönemde Sosyal-Duygusal Gelişime Anne-Baba Davranışlarının Etkisi. Sosyal Politikalar Çalışmaları Derneği. 14(14): 33-38, 2008.

91. Akbaş İ, Farklı sosyoekonomik çevrede eğitim alan 60-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerinin ve akran oyunlarının incelenmesi. Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2020.

92. Çağdaş A, İletişim dilinin 4-5 yaş çocuklarının sosyal gelişimlerine etkileri. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya, 1997.

93. Özübek A, Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Uyum Ve Becerisi İle Annelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Aksaray, 2019.

94. Ünsal FÖ. Okul Öncesi Çocuklar İçin Psikolojik Dayanıklılık Programının 5 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerine Ve Problem Davranışına Etkisi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2016.

95. Caldarella P, Merrell KW. Common dimension of social skills of children and adolescent: A taxonomy of positive behaviors. Social Psychology Review, 26(2), 264-278, 1997.

96. Sucuoğlu B, Çiftçi İ. Bilişsel Süreç Yaklaşımıyla Sosyal Beceri Öğretimi. Ankara, Kök Yayıncılık, 2004.

97. Avcıoğlu H. Etkinliklerle Sosyal Beceri Öğretimi, 3. basım, Ankara, Kök Yayıncılık, 2009.

98. Ömeroğlu E, Büyüköztürk Ş, Aydoğan Y, Çakan M, Özyürek A, vd. Okul öncesi çocuklar için sosyal beceri destek eğitimi öğretmen rehber kitabı (OSBEP),2014. http://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_01/06133957_Osbep_ogretmen_kYlavuz_kitabY_1.pdf .

99. Tanrıöğen Y, Okul öncesi dönemi çocukların yaşadıkları sosyokültürel ortamların sosyal beceri ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans Tezi, Denizli, 2014.

100. Özabacı N. Çocukların Sosyal Becerileri İle Ebeveynlerin Sosyal Becerileri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 16 (1), 163-179, 2006.

101. Atay M, Şahin S. Erken Çocukluk Dönemi 3-6 Yaş. Gelişim ve Öğrenme, s.99-133, 1. basım, Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2004.

102. Çetin F, Bilbay AA, Kaymak DA. Araştırmadan Uygulamaya Çocuklarda Sosyal Beceriler, İstanbul, Epilson Yayıncılık, 2002.

103. Santrock JW, Life–Span Development, Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi, s.22, 13.basım, Çeviri editörü: Yüksel G, Ankara, Nobel, 2015.

104. Ross, Chiristine M., A Qualitative Study Exploring Characteristics of Churces Committed to Intergenerational Ministry, Saint Louis University, A Bell Howel Information Company, University Microfilms International, p.26, UMI no: 3237443, USA, 2006.

105. Arslan E, Arı, R. Ericson'un psikososyal gelişim dönemleri ölçeğinin Türkçe'ye uyarlama, güvenirlilik ve geçerlilik çalışması. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 19, 53-60, 2008.

106. Sayıl M, Yağmurlu B. Ana Babalık: Kuram ve Araştırma, s.217, 3.basım, İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları, 2020.

107. Albert Bandura, Aggression: A social learning analysis, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1973.

108. Alat K. Ailelerle etkili ortaklıklar oluşturmak. H. Z. İnan ve T. İnan (Eds), Erken çocukluk eğitiminde etkili uygulamalar. (ss.206-233) ,Ankara, Nobel, 2015.

109. Gelişim Psikolojisi, Ergin, H ve Yıldız, S. A., Editör, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2017 8.basım s.28

110. Bronfenbrenner U, Morris PA. The bioecological model of human development. Handbook of child psychology, 2006.

111. Gülay H, Akman B. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler. Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık, 2009.

112. Ergün M, Özsüer S. Vygotsky'nin Yeniden Değerlendirilmesi. Afyon Karahisar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2, 269-292, 2006.

113. Duman B. Öğrenme Öğretme Kuramları ve Süreç Temelli Öğrenme, Ankara. Anı Yayıncılık, 2004.

114. Yıldırım Y. Eğitim Sosyolojisi Perspektifi ile Piaget ve Vygotsky'nin Bilişsel Gelişim Kuramları Üzerine Sosyolojik Bir Analiz Denemesi. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 5 (2), 617 – 628, 2016.

115. Kara CF. 3-6 Yaş Çocukların Sosyal Beceri Düzeyleri İle Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul Gelişim Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, s.21-26, İstanbul, 2019.

116. Gülay H. Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12 (22) , 82-93, 2009.

117. Dülger E, Okul öncesi eğitime devam eden 60-72 aylık çocukların sosyal beceri düzeylerinin değişkenlere göre incelenmesi (Tekirdağ ili örneği). Okan Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2016.

118. Erden M, Akman Y. Gelişim Psikolojisi. 12. basım. Ankara, Arkadaş Yayınları, 2011.

119. Maxwell JP. Mediation in the schools: Selfregulation, selfesteem and selfdiscipline. Mediation Quarterly. 7(2), 149-155,1989.

120. Tekin H, Koçyiğit S. Öz Düzenleme Becerilerinin İlkokula Hazırbulunuşluk Üzerindeki Etkisi. Kastamonu Eğitim Dergisi. 28 (5) , 1932-1945, 2020.

121. Aras S. Promoting Self-Regulation in Early Years: Tools of the Mind. Journal of Education and Future. 0 (8) , 15-25, 2015.

122. Korucu I, Selcuk B, Harma, M. Self-Regulation: Relations with Theory of Mind and Social Behaviour. Infant and Child Development. 26(3), e1988, 2016.

123. Yagmurlu B, Altan O. Maternal socialization and child temperament as predictors of emotion regulation in Turkish preschoolers. Infant and Child Development. 19, 275-296, 2010.

124. Wellman H, Making minds: How theory of mind develops. New York, Oxford University Press, 2014.

125. Gündüz G, Yagmurlu B, Harm M. Self-Regulation Mediates the Link Between Family Context and Socioemotional Competence in Turkish Preschoolers. Early Education And Development. 26(5-6), 729-748, 2014.

126. Montroy JJ, Bowles PP, Skibbe, LL, Foster TD. Social skills and problem behaviors as mediators of the relationship between behavioral self-regulation and academic achievement, Early Childhood Research Quarterly, pp. 298–309, 2014.

127. Hrbackova K, Safrakova AP. Self-regulation of behavior in children and adolescent in the natural and instituonal environment. Social and Behavioral Sciences, 217, 679-687, 2016.

128. Balat Uyanık G, Şimşek Z, Akman B. Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Davranış Problemlerinin Anne ve Öğretmen Değerlendirilmeleri Açısından Karşılaştırılması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34 (34) , 263-275, 2008.

129. Eker C, Arsal Z. Öz düzenleme stratejileri öğretimi sürecinde ders günlükleri kullanmanın öz düzenleme stratejileri öğretimine etkisi. Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi, 2(1) 80-93, 2014.

130. Johnson C, Ironsmith M, Snow CW ve Poteat GM. Peer acceptance and social adjustment in preschool and kindergarten. Early Childhood and Educational Journal, 27(4), 207-212, 2000.

131. Morrison FJ, Ponitz CC, McClelland MM. 2010. Self-regulation and academic achievement in the transition to school. In Child Development at the

Intersection of Emotion and Cognition, ed. SD Calkins, M Bell, pp. 203–24. Washington, DC:American Psychological Association.

132. Karasar N. Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler, 32. basım, Ankara, Nobel Yayıncılık, 2016.

133. Büyüköztürk Ş, Kılıç Çakmak E, Akgün ÖE, Karadeniz Ş, Demirel F. Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri. s. 95, 25. basım, Ankara, Pegem Akademi, 2018.

134. Şeker M. Mahallem İstanbul. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi ve İSTKA. 2017

135. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2016 Yılı Mahallem İstanbul SES Skorları.xlsx , https://data.ibb.gov.tr/dataset/mahallem-istanbul-projesi-ses-sosyo-ekonomik-statu-skorlari.

136. Dağgül HC, Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Öz Düzenleme Becerileri İle Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Doğu Akdeniz Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazimağusa, KKTC, 2016.

137. Tuzcuoğlu N, Azkeskin KE, Küsmüş Gİ, Cengiz Ö. Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile benlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, (Özel Sayı):607-623, 2019.

138. Astarlar F. Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 4-6 Yaş Çocuklarının Öz Düzenleme Becerilerinin İzlenmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.39-40, Denizli, 2019.

139. Özbey S. Okul öncesi dönem çocuklarında motivasyon ve öz düzenleme becerileri üzerinde bir inceleme. Akademik Sosyal Araştırma Dergisi, 6(65), 26-47, 2018.

140. Işıksolu Aysel Y, 60- 72 aylık çocukların öz-düzenleme becerileri, sosyal yetkinlik davranışları ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2020.

141. Çakmaklı K. Çocuk ve gençte sosyal gelişim. s.178, İstanbul, Yağmur Yayınları,2007.

142. Tüy Poyraz S, 3-6 yaş arasındaki işitme engelli ve işiten çocukların sosyal beceri ve problem davranışları yönünden karşılaştırılmaları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/ Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara,1999.

143. Raffaelli M., Crockett LS. ve Shen YL. Developmental stability and change in selfregulation from childhood to adolescence. The Journal of Genetic Psychology, 166(1), 54-75, 2005.

144. Aydın F, Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerilerinin ve duygusal zekalarının incelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara,2018.

145. Gizir Z, Anaokuluna Devam Eden Dört-Beş Yas Çocuklarında Sosyal Davranışların Gelişimi İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2002.

146. Temel D, Türkoğlu B. Yerleşim Yerlerine Göre Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Çocukların Sosyal Becerilerine Etkisi . Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi , 39 (2) , 843-871, 2019.

10. EKLER

EK-1 Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

EK -2 Aile Demografik Bilgi Formu

EK-3 4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)

EK-4 Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 Yaş)

EK-5 4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu) Kullanım İzni

EK-6 Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (4-6 Yaş) Kullanım İzni

EK-7 Milli Eğitim Bakanlığı İzin ve Valilik Onay Belgesi

10.1. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

Sayın Anne,

İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Yüksek Lisans Programı'nda yüksek lisans yapmaktayım. Prof. Dr. Arzu Yükselen danışmanlığında 48-72 ay çocuklarının öz düzenleme becerileri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi incelenmesi başlıklı bir çalışma yürütmek istiyorum. Bu mektubu size bu projeye çocuğunuzun katılımı için izin almak amacıyla gönderiyorum.

Bu çalışma kapsamında elde edilecek olan bilgiler, sadece araştırmacılar tarafından yapılan bilimsel yayınlarda, sunumlarda ve eğitim amaçlı paylaşılacaktır. Toplanan veriler isimler silinerek, bilgisayarda şifreli bir dosyada tutulacaktır. Böyle bir durumda çocuğunuzun vermiş olduğu bilgilerin araştırmacı tarafından kullanılması ancak çocuğunuzun ve sizin onayınızla mümkün olacaktır. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederim. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve yanıtlanmasını istediğiniz sorularınız için benimle (E-posta: [redacted]) iletişim kurabilirsiniz. Bu bilgileri okuyup anladıktan sonra araştırmaya katılmayı kabul ederseniz, lütfen formu imzalayınız. Benim için çok önemli olan katkı ve işbirliğiniz için şimdiden çok teşekkür ederim.

İlknur Bensu Hoçur
Medipol Üniversitesi
Çocuk Gelişimi Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi

Açıklamaları detaylı bir şekilde tarafıma sunulmuş olan bu araştırmaya çocuğumun katılmasını gönüllük içerisinde kabul ediyorum.

☐ Evet ☐ Hayır

Annenin Adı, soyadı: _____

İmza:_____

Tarih:

Not: Bu form, iki nüsha halinde düzenlenir. Bu nüshalardan biri imza karşılığında gönüllü kişiye verilir, diğeri araştırmacı tarafından saklanır.

İmzalanan bu formu lütfen öğretmeniniz aracılığı ile araştırmacıya ulaştırınız.

10.2. Aile Demografik Bilgi Formu

Sayın Anne,
Araştırmanın amacı, 48-72 ay çocuklarının öz düzenleme becerileri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Araştırma bilimsel bir çalışma olup, katılımınız tamamen gönüllük esasına dayanmaktadır. Soruları dikkatle okumanız ve yanıtsız soru bırakmadan cevaplamanız gerekmektedir. Bu bilgiler yalnızca araştırma için kullanılacak olup başka kişilerle paylaşılmayacaktır. Araştırmaya katıldığınız ve katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederim.

1. **Çocuğun Cinsiyeti:** K ( ) E ( )
2. **Çocuğunuzun Doğum Tarihi:** (…. /…. /20..) Yaşı: ( )
3. **Formu Doldurduğunuz Çocuğunuzun Kardeş Sayısı:**
   (a) Tek çocuk.
   (b) 1 kardeşi var.
   (c) 2 kardeşi var.
   (d) 3 kardeş ve daha fazlası
4. **Formu Doldurduğunuz Çocuğunuzun Doğum Sırası:**
   (a) İlk Çocuk (b) Ortanca ya da Ortancalardan Biri (c) Son çocuk
5. **Çocuğunuz Ne Kadar Süredir Bir Okul Öncesi Kuruma Devam Ediyor?**
   (a) 1 yıldan az (b) 1 yıldan fazla (c) 2 yıl (d) 2 yıl ve daha fazlası
6. **Annenin Eğitim Durumu:**
   (a) İlkokul ve ortaokul
   (b) Lise
   (c) Yüksekokul
   (d) Üniversite
   (e) Lisansüstü
7. **Babanın Eğitim Durumu:**
   (a) İlkokul ve ortaokul
   (b) Lise
   (c) Yüksekokul
   (d) Üniversite
   (e) Lisansüstü
8. **Annenin Mesleği:**
   (a) Ev hanımı (b) İşçi (c) Memur (d) Esnaf (e) Emekli
9. **Çocuğunuzun genel bakımıyla kim ilgileniyor**?
   (a) Anne (b) Baba (c) Büyükanne (d) Bakıcı (e) Diğer:……
10. **Nasıl bir aile yapısına sahipsiniz?**
    (a) Çekirdek aile (b) Geniş Aile
11. **Kendinizi gelir düzeyi olarak hangi aralıkta görüyorsunuz? (Kendinizi hangi sosyoekonomik grupta algılıyorsunuz?)**
    (a) Üst (b) Orta (c) Alt

10.3. 4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)

		Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman
1	Olayları önceliğine göre sıralar.	1	2	3	4	5
2	Hedefe ulaşmak için aşama aşama gerekli düzenlemeleri yapar.	1	2	3	4	5
3	Verilen yönergeleri takip eder.	1	2	3	4	5
4	Konsantrasyonu toplayarak bir sorunu çözer.	1	2	3	4	5
5	Bir aktiviteyi veya etkinliği sonuna kadar sürdürür.	1	2	3	4	5
6	Olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurar.	1	2	3	4	5
7	Yapılan planları hatırlar (“Yemekten sonra bahçeye çıkacağız” denildiğinde yemekten sonra bahçeye çıkılacağını hatırlaması gibi).	1	2	3	4	5
8	Eşyalarını koyması gereken yeri hatırlar.	1	2	3	4	5
9	Eşyalarını koyduğu yeri hatırlar.	1	2	3	4	5
10	Öğrendiklerini hatırlar (Öğrendiği bir şarkıyı hatırlaması gibi).	1	2	3	4	5
11	Bir görevi ya da etkinliği yapması için verilen yönergeleri hatırlar.	1	2	3	4	5
12	Duygu ve düşüncelerini rahatça ortaya koyar.	1	2	3	4	5
13	Kalabalık karşısında kendini ifade eder.	1	2	3	4	5
14	Başkalarının duygularının nedenlerini ve sonuçlarını söyler.	1	2	3	4	5
15	Kendisiyle ilgili olumlu şeyler söyler (Çok güzel bir resim çizdim gibi).	1	2	3	4	5
16	Kendini ortaya koyması gerektiği yerde sağlıklı şekilde ortaya koyar.	1	2	3	4	5
17	Gerginlik yaratacak bir durumda kendini kontrol eder.	1	2	3	4	5
18	Kızgınlığını kontrol etmek için farklı yollar kullanır.	1	2	3	4	5
19	İstekleri ile kurallar çeliştiğinde bile kurallara uyar.	1	2	3	4	5
20	Çok sevdiği bir oyuncağı izin almadan oynamaz.	1	2	3	4	5

10.4. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (4-6 Yaş)

Değerlendirme Yapılan Kişinin Adı Soyadı :

Değerlendirmeyi Yapan Kişinin Adı Soyadı :

YÖNERGE: Aşağıda 4-6 yaş arasındaki çocukların sahip olması gereken bir takım sosyal beceriler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun sonra da değerlendirmesini yaptığınız çocuğun, sahip olduğu sosyal becerilerin karşısındaki duruma uygun olanına (X) işareti koyunuz. Gözleme olanağı bulamadığınız beceriyi boş bırakınız.

	Her Zaman Yapar	Çok Sık Yapar	Genellikle Yapar	Çok Az Yapar	Hiçbir Zaman Yapmaz
Kişiler Arası Beceriler (KB)					
1. Başkalarının duygularının farkına varır.					
2. Hata yaptığında özür diler.					
3. Grup üyelerinden izin alarak gruba katılır.					
4. Başkaları kendisinden yardım istediğinde yardım eder.					
5. Arkadaşlarına gönüllü olarak yardım eder.					
6. Başkalarını oyun oynamaya davet eder.					
7. Gönüllü olarak öğretmeni ya da öğretmenlerine yardım eder.					
8. Bir gruba kolayca katılır.					
9. Başkalarıyla kolayca arkadaşlık kurar.					
10. Anlamadığı kurallar olduğunda bunları sorar.					
11. Arkadaşlarına iltifatta bulunur.					
12. Kendi kendisine iltifatta bulunur.					

13. Başkalarıyla karşılaştığında (sözlü ya da başıyla) selam verir.					
14. Başkalarının duygularına saygı gösterir.					
15. Sırasını bekler.					
Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDUSB)					
1. Başkasının kızgınlığının farkına varır.					
2. Kızgınlığını uygun şekilde sözel olarak ifade eder.					
3. Sürekli olmayan değişikliklere kolayca uyum gösterir.					
4. Sürekli değişikliklere tepki gösterir.					
5. Kızgınlığının başladığını fark eder.					
6. Olumlu değişiklikleri kolayca kabul eder.					
7. Olumsuz değişiklikleri kolayca kabul eder.					
8. Bağımsız olarak karar alır.					
9. Başkalarıyla arasında olan anlaşmazlığı idare eder.					
10. Kendisinden istenilenleri olumlu bir şekilde reddeder.					
11. Arkadaşlarının mantıklı düşüncelerini kabul eder.					
Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileridir (ABBÇB).					
1. Olumsuz grup baskısına uygun şekilde hayır der.					
2. Olumsuz akran baskısına uygun şekilde hayır der.					
3. Olumsuz akran baskısına uygun şekilde karşı koyar.					
4. Akran baskısına rağmen kendi düşüncelerini uygun şekilde savunur.					
5. Arkadaşlarının mantıklı olmayan düşüncelerini uygun şekilde reddeder.					

6. Oynadığı bir oyunda üstlendiği rollerini akran baskısına rağmen yerine getirir.					
7. Akran baskısını görmezlikten gelir.					
8. Arkadaşlarının kızgınlığını kontrol etmeye çalışır.					
9. Farklı düşüncelerin oluştuğu durumlarda arkadaşlarıyla uzlaşır.					
10. Olumsuz grup baskısına uygun şekilde karşı koyar.					
Sözel Açıklama Becerileri (SAB)					
1. Başkalarına kendini tanıtır.					
2. Başkalarına arkadaşlarını tanıtır.					
3. Akran övgüleriyle karşılaştığında bu durumu açıklar.					
4. Başkalarınca anlaşılmayan davranışlar sergilediğinde bunları açıklar.					
5. Güçlü ve zayıf yanlarını tanımlar.					
6. Başkalarınca verilen yönergeleri anlamadığında bunu ifade eder.					
7. Başkalarına sözel olarak çeşitli görevleri dağıtır.					
Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB)					
1. Baskı altında sakin kalır.					
2. Baskı altında kendini uzun süre kontrol etmeye devam eder.					
3. Sınıfta sessizce öğretmenini bekler.					
4. Kendisine yapılan olumsuz eleştirileri doğru bulduğunda kabul eder.					

Amaç Oluşturma Becerileri (AOB)					
1. Bağımsız olarak kendine bir amaç oluşturur.					
2. Birbirini izleyen amaçlar oluşturur.					
3. Oluşturduğu amaç ya da amaçları başarmak için çaba gösterir.					
Dinleme Becerileri (DB)					
1. Başkalarınca verilen sözel yönergeleri dinler.					
2. Başkalarıyla etkileşim içerisindeyken konuşan kişiyi aktif olarak dinler.					
3. Başkalarınca verilen sözel yönergeleri yerine getirmeye çalışır.					
4. Başkalarının konuşmalarından duyduklarını açıklar.					
5. Başkaları konuşurken konuşan kişiyle göz ilişkisi kurar.					
Görevleri Tamamlama Becerileri (GTB)					
1. Verilen görev ya da görevleri tamamlamak için çalışır.					
2. Üstlendiği görev ya da görevleri zamanında bitirir.					
3. Üstlendiği görev ya da görevleri yerine getirir.					
Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB)					
1. Başarısız olduğunda bu durumu sakince karşılar.					
2. Olumsuz sonuçlar karşısında kızmadan sonuçları kabul eder.					
3. Kurallara uyduğunda ortaya çıkabilecek sonuçları kabul eder.					
4. Kurallara uymadığında ortaya çıkabilecek sonuçları kabul eder.					

10.5. 4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu) Kullanım İzni

Ölçek İzin Talebi Hakkında Gelen Kutusu ×

İlknur Bensu Hoçur <[redacted]> 26 Ekim Pzt 22:58

Alıcı: [redacted]

Merhaba hocam,

Medipol Üniversitesi Çocuk Gelişimi bölümünde yüksek lisans yapmaktayım. Prof. Dr. Arzu Yükselen'in danışmanlığını yaptığı bir tez sürecindeyim. 4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği'nizi izniniz olursa tezimde kullanmak istiyorum. Şimdiden teşekkür ederim.

Saygılarımla

İlknur Bensu Hoçur

ASİYE İVRENDİ <[redacted]> 27 Ekim Sal 09:11

Alıcı: ben

Günaydın İlknur,

Ölçeği kullanabilirsiniz.

İyi çalışmalar

Prof. Dr. Asiye İvrendi
Pamukkale University
Education Faculty
Department of Elementary Education

10.6. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (4-6 Yaş) Kullanım İzni

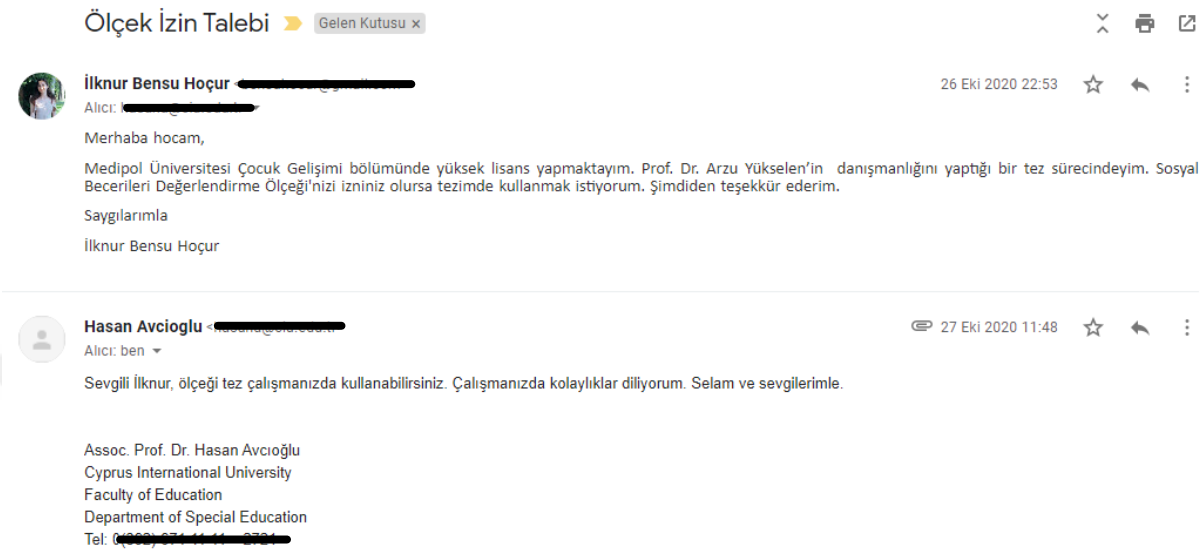

Ölçek İzin Talebi Gelen Kutusu ×

İlknur Bensu Hoçur <[redacted]> 26 Eki 2020 22:53

Alıcı: [redacted]

Merhaba hocam,

Medipol Üniversitesi Çocuk Gelişimi bölümünde yüksek lisans yapmaktayım. Prof. Dr. Arzu Yükselen'in danışmanlığını yaptığı bir tez sürecindeyim. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nizi izniniz olursa tezimde kullanmak istiyorum. Şimdiden teşekkür ederim.

Saygılarımla

İlknur Bensu Hoçur

Hasan Avcioglu <[redacted]> 27 Eki 2020 11:48

Alıcı: ben

Sevgili İlknur, ölçeği tez çalışmanızda kullanabilirsiniz. Çalışmanızda kolaylıklar diliyorum. Selam ve sevgilerimle.

Assoc. Prof. Dr. Hasan Avcıoğlu
Cyprus International University
Faculty of Education
Department of Special Education
Tel: [redacted]

10.7. Mili Eğitim Bakanlığı İzin ve Valilik Onay Belgesi

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-21875148 08/03/2021
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) İstanbul Medipol Üniversitesinin 23.02.2021 tarihli ve 585 sayılı yazısı.
b) Bakanlığımızın 21.01.2020 tarih ve 1563890/ 2020/2 No'lu genelgesi.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 04.03.2021 tarihli tutanağı.

İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi İlknur Bensu HOÇUR 'in "48-72 Aylık Çocukların Öz Düzenleme Becerileri ile Soysal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tezine dair araştırma çalışmasını anket uygulama isteği hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi **yüz yüze eğitime geçmiş olan kurumlarımızda Covıd-19 tedbirleri araştırmacı ve ilgili kurum idarelerince alınmak kaydıyla**, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanılması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde araştırma sonuç raporu hakkında Müdürlüğümüz istmemanket@meb.gov.tr adresine mail yoluyla bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
08/03/2021
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1-İlgi (a) Yazı
2- Genelge.
3- Komisyon Tutanağı.

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü - Strateji Geliştirme Şb.Md.
Binbirdirek Mh İmran Öktem Cd. No:1 Sultanahmet-Fatih/İstanbul
Telefon No : 0 (212) 384 36 32
E-Posta: ist.sgb34@gmail.com
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr
Belge Doğrulama Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi için: Aykut ÇELİK
Unvan : Büro Hizmetleri
İnternet Adresi: istanbul.meb.gov.tr Faks:
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 7491-e4c7-3279-aea9-de15 kodu ile teyit edilebilir.

11.ETİK KURUL ONAYI

MEDİPOL UNV İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ

T.C.
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

Sayı : E-10840098-772.02-66555 30/12/2020
Konu : Etik Kurulu Kararı

Sayın İlknur Bensu HOÇUR

Üniversitemiz Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kuruluna yapmış olduğunuz "48-72 Aylık Çocukların Öz Düzenleme Becerileri İle Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli başvurunuz incelenmiş olup etik kurulu kararı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Mahmut TOKAÇ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar
Etik Kurulu Başkanı

Ek:
-Karar Formu (2 sayfa)

Bu belge 5070 sayılı e-Imza Kanununa gore Dr. Ogr. Uye. Mahmut TOKAC tarafından 30.12.2020 tarihinde e-imzalanmıştır.
Evrağınızı https://ebys.medipol.edu.tr/e-imza linkinden 50438FA7XD kodu ile doğrulayabilirsiniz.

Medipol Üniversitesi Kavacık Yerleşkesi (Ana Yerleşke Rektörlük)
Kavacık Mah. Ekinciler Cad. No: 19, Kavacık Kavşağı, 34810 Beykoz,İstanbul
T: 444 85 44 F: 0212 531 75 55
E-Posta: bilgi@medipol.edu.tr İnternet Adresi: www.medipol.edu.tr
Kep Adresi: medipoluniversitesi@hs03.kep.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin: Bilge KAYA
Tel:5461 E-Posta: [redacted]

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU KARAR FORMU

	Belge Adı	Tarihi	Versiyon Numarası	Dili
Değerlendirilen Belgeler	ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ/PLANI			Türkçe ☐ İngilizce ☐ Diğer ☐
	OLGU RAPOR FORMU			Türkçe ☐ İngilizce ☐ Diğer
	BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU			Türkçe ☐ İngilizce ☐ Diğer ☐
Karar Bilgileri	**Karar No:994**	**Tarih: 24/12/2020**		
	Yukarıda bilgileri verilen Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve araştırmanın etik ve bilimsel yönden uygun olduğuna **"oybirliği"** ile karar verilmiştir.			

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU	
BAŞKANIN UNVANI / ADI / SOYADI	Dr. Öğr. Üyesi Mahmut TOKAÇ

Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Cinsiyet		Araştırma ile ilişki		Katılım *		İmza
Dr. Öğr. Üyesi Mahmut TOKAÇ	Tıp Tarihi ve Etik	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur
Prof. Dr. Mete ÜNGÖR	Endodonti	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur
Doç. Dr. Mehmet Kemal ÖZDEMİR	Elektrik ve Elektronik	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur
Doç. Dr. İlknur KESKİN	Histoloji ve Embriyoloji	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur
Doç. Dr. Devrim TARAKCI	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur
Dr. Öğr. Üyesi Neziha HACIHASANOĞLU ÇAKMAK	Biyokimya	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur
Dr. Öğr. Üyesi Neriman İpek KIRMIZI	Tıbbi Farmakoloji	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur

* :Toplantıda Bulunma

COVID-19 (Pandemi) nedeniyle etik kurulumuz sanal olarak toplanmış olup kurul üyelerimizden uygunluk kararı sanal ortamda alınmıştır. Araştırmacı tarafından talep edilirse, COVID-19 (Pandemi) sonrası ıslak imzalı karar formu ayrıca hazırlanabilir.

Girişimsel Olmayan Etik Kurulu Sekreteri
Bilge KAYA

BAŞVURU BİLGİLERİ	**ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI**	48-72 Aylık Çocukların Öz Düzenleme Becerileri İle Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	İlknur Bensu HOÇUR			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Öğretmeni			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	İstanbul			
	DESTEKLEYİCİ	-			
	ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	TEK MERKEZ ☐	ÇOK MERKEZLİ ☒	ULUSAL ☒	ULUSLARARASI ☐